

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kasvupalvelujen asiakastietojen käsittelystä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kasvupalvelujen asiakastietojen käsittelystä, jolla kumottaisiin yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annettu laki. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi turvallisuus selvityslakia.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin alueiden kehittämistä ja kasvupalveluista annetussa laissa tarkoitettujen maakunnallisten ja valtakunnallisten kasvupalvelujen asiakastietojen käsittelystä. Käsittelyä varten olisi rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmä ja yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmä. Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmässä voitaisiin käsitellä myös muiden kuin kasvupalveluiksi katsottavien julkisesti rahoitettujen yrityksille tarkoitettujen tukien, rahoituksen sekä neuvonta- ja kehittämispalvelujen asiakastietoja.

Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmä korvaisi nykyisen työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmän, jota koskeva sääntely sisältyy maakuntaudistuksen voimaantulon yhteydessä kumottavaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettuun lakiin. Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmä säilyisi ennallaan, mutta sitä koskeva sääntely siirrettäisiin samaan lakiin rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmää koskevan sääntelyn kanssa. Näin kasvupalvelujen asiakastietojen käsittelyä koskevat säännökset olisivat samassa laissa.

Henkilötietojen käyttötarkoituksista ja tietoaiteistojen tietosisällöstä, rekisterinpitäjistä ja niiden tehtävänjaosta säädettäisiin erikseen rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän ja yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmän osalta. Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän osalta säädettäisiin myös järjestelmän käyttöoikeuksista. Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmää olisi käytettävä asiakasprosessin hallintaan ja järjestelmän olisi talletettava palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa syntyvät tiedot. Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään olisi syötettävä perustietoja annetuista palveluista.

Lisäksi ehdotetussa laissa säädettäisiin kasvupalveluja järjestävien tahojen velvollisuudesta toimittaa tietoja palvelujen vaikuttavuudesta sekä saadusta asiakaspalautteesta työ- ja elinkeinoministeriölle kasvupalvelujen järjestämisen ja tuottamisen seurantaan, kehittämistä ja ohjausta varten.

Asiakastietojärjestelmien tietosisällöt sisältävät myös henkilötietoja, joten ehdotettu sääntely kuuluu Euroopan unionin yleisen tietosuojasetuksen soveltamisalaan. Ehdotetussa laissa käytettäisiin yleisessä tietosuojasetuksessa kansalliselle lainsäätäjälle annettua liikkumavaraa ja täsmennettäisiin asetuksessa säädettyä siltä osin kuin se on mahdollista ja tarpeen ottaen huomioon myös tietosuojalain säännökset.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2021.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	5
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
Perustuslaki.....	5
Tietosuojalaki.....	5
Liikesalaisuuslaki.....	7
Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta.....	8
Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta.....	10
Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa.....	13
Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta.....	13
Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista.....	14
Laki julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta.....	15
Arkistolaki.....	15
Maakuntalakiesitys.....	16
Laki alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista.....	18
Laki julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista.....	21
Laki alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta.....	22
Laki kotoutumisen edistämisestä.....	23
Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmä.....	24
Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmä.....	25
Laki Kasvupalveluvirastosta.....	27
2.2 Kansainvälinen kehitys ja EU:n lainsäädäntö.....	27
Euroopan ihmisoikeussopimus.....	27
Sopimus Euroopan unionin toiminnasta.....	27
Euroopan unionin perusoikeuskirja.....	28
EU:n yleinen tietosuoja-asetus.....	28
Liikesalaisuusdirektiivi.....	34
2.3 Nykytilan arviointi.....	34
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	36
3.1 Tavoitteet.....	36
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	37
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	38
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	38
Vaikutukset yrityksiin.....	38
Vaikutukset julkiseen talouteen.....	39
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	39
Vaikutukset yhdenvertaisuuteen.....	39
Työllisyysvaikutukset.....	40
Vaikutukset tietosuojaan.....	40
5 ASIAN VALMISTELU.....	42
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	42
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	43
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	43

LUONNOS
10.9.2018

1.1	Laki kasvupalvelujen asiakastietojen käsittelystä.....	43
1	Luku Yleiset säännökset	43
2	Luku Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmä.....	43
3	Luku Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmä.....	56
4	Luku Tiedot arviointia, seuranta, kehittämistä ja ohjausta varten.....	59
5	Luku Voimaantulo	60
1.2	Turvallisuusselvityslaki	60
2	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	61
3	VOIMAANTULO.....	61
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	61
	LAKIEHDOTUKSET	68
	kasvupalvelujen asiakastietojen käsittelystä	68
	turvallisuusselvityslain 37 §:n muuttamisesta.....	78

1 Johdanto

Hallituksen esityksen maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaiksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 15/2017 vp, jäljempänä *maakuntalakiesitys*) mukaan maakunnan tehtävänä olisivat muun muassa innovaatioympäristöihin liittyvä koulutus ja osaamisen kehittäminen, yritys-, työ- ja elinkeinopalvelujen järjestäminen sekä kotoutumisen edistäminen. Maakunnan tehtävistä säädetään tarkemmin muussa lainsäädännössä.

Hallituksen esityksissä laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista (HE 35/2018 vp), laiksi julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista ja laiksi alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta (HE 93/2018 vp) sekä laiksi kotoutumisen edistämisestä (HE 96/2018 vp) ehdotetaan säädettävän kasvupalveluiksi kutsutuista palveluista. Alueiden kehittämistä ja kasvupalveluita koskevan lakiesityksen mukaan kasvupalveluja järjestetään ja tuotetaan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti.

Hallituksen esityksen laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista mukaan työ- ja elinkeinoministeriö vastaisi valtakunnallisista kasvupalveluista. Esityksessä ei määritellä, mitä valtakunnalliset kasvupalvelut ovat. Esityksen perustelujen perusteella valtakunnallisia kasvupalvelujen tuottajia olisivat valtion erityisrahoitusyhtiö Finnvera Oyj, innovaatorahoituskeskus Business Finland ja Business Finland Oy sekä Suomen Teollisuussijoitus Oy (HE 35/2018 vp, s. 147). Näiden toimijoiden tehtävistä säädetään erikseen niitä koskevissa laissa, joita ei ole esitetty muutettaviksi.

Maakunnallisten kasvupalveluiden, eli pääasiassa nykyisten työvoima- ja yrityspalvelujen, järjestämisvastuu siirtyisi maakuntalakiesityksen mukaisesti valtiolta maakunnille. Tämän lisäksi alueiden kehittämistä ja kasvupalveluita koskevan lakiesityksen mukaan palveluiden tuottamista uudistettaisiin siten, että asiakkaalla olisi entistä laajemmat mahdollisuudet valita haluamansa palveluntuottaja. Palvelun tuottaja voisi olla maakunta taikka osakeyhtiö, yhdistys tai muu yksityisoikeudellinen yhteisö.

Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetus (2016/679 (EU), jäljempänä *yleinen tietosuoja-asetus*) tuli voimaan 24 päivänä toukokuuta 2016 ja sitä alettiin soveltaa jäsenvaltioissa 25 päivänä toukokuuta 2018. Yleisellä tietosuoja-asetuksella kumottiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY, joka on Suomessa pantu täytäntöön henkilötietolailla (523/1999).

Yleinen tietosuoja-asetus on kansallisesti suoraan sovellettava säädös, mutta se jättää jäsenvaltioille direktiivinomaista kansallista liikkumavaraa. Kansallinen liikkumavara antaa jäsenvaltiolle mahdollisuuden antaa tietyissä asioissa asetusta täydentävää tai täsmentävää kansallista lainsäädäntöä. Toisaalta asetuksessa asetetaan myös kansalliselle lainsäätäjälle velvoite säätää tietyistä seikoista. Lisäksi kansallisella lainsäädännöllä on joissain tilanteissa mahdollista poiketa tietosuoja-asetuksessa säädetyistä velvoitteista.

Tämän hallituksen esityksen tarkoituksena on toteuttaa kasvupalvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa maakunta- ja kasvupalvelu-uudistuksen voimaan tullessa tarpeellisia tietojärjestelmiä ja asiakastietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö yhteensopivasti EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa. Tähän esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen tarve johtuu ensisijaisesti maakunta- ja kasvupalvelu-uudistuksesta. Tästä syystä kasvupalveluja koskevaa, 1 päivänä tammikuuta 2021 voimaan tulevaksi tarkoitettua lainsäädäntöä kuvataan tässä esityksessä nykytilan tapaan täydentäen kuvausta tarvittaessa nykyisin voimassa olevalla sääntelyllä ja käytännöllä.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Perustuslaki

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

Yksityiselämän käsite voidaan lainkohdan perustelujen mukaan ymmärtää henkilön yksityistä piiriä koskeväksi yleiskäsitteeksi. Yksityiselämän suojan lähtökohtana on, että yksilöllä on oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä. Henkilötietojen suojan osalta säännös viittaa tarpeeseen lainsäädännöllisesti turvata yksilön oikeusturva ja yksityisyyden suoja henkilötietojen käsittelyssä, rekisteröinnissä ja käyttämisessä. (HE 309/1993 vp, s. 52/II-53/II)

Perustuslain 12 §:n 2 momentissa säädetty julkisuusperiaate korostaa julkisuutta viranomaistoiminnan lähtökohtana. Perustuslain kyseisen momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta. Säännöksen taustalla on ajatus, jonka mukaan riittävän julkisuuden takaaminen on edellytys yksilöiden mahdollisuudelle vaikuttaa ja osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan. Säännöksen perusteluissa pidettiin ilmeisenä, että julkisuudesta joudutaan poikkeamaan erilaisten tärkeiden intressien vuoksi. Perusteluissa luetellaan esimerkkeinä tärkeitä intresseistä muun muassa yksityisyyden suoja ja liikesalaisuudet. (HE 309/1993 vp, s. 58/I)

Omaisuuksien suojasta säädetään perustuslain 15 §:n 1 momentissa. Säännöksen perustelujen mukaan varsinaisen omistusoikeuden lisäksi omaisuussuojan piiriin kuuluvat esimerkiksi rajoitetut esineoikeudet, saamisoikeudet, maksettavaksi langenneet julkisen vallan rahasuoritusvelvollisuudet sekä varallisuusarvoiset immateriaalioikeudet (esim. tekijänoikeus, patenttioikeus, tavaramerkkioikeus). (HE 309/1993 vp, s. 62/I-II)

Perustuslain 18 §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä säädetään elinkeinovapaudesta. Sen mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Säännöksen tarkoituksena on sen perustelujen mukaan vahvistaa jokaisen oikeus hankkia toimeentulonsa työllä, ammatilla tai elinkeinona. Lisäksi siinä vahvistettaisiin yrittämisen vapauden periaate, kun ammatti ja elinkeino on nimenomaan mainittu toimeentulon hankkimisen keinona. (HE 309/1993 vp, s. 67/I)

Perustuslain 18 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on edistettävä työllisyyttä ja pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön. Oikeudesta työllistävään koulutukseen säädetään lailla.

Pykälää koskevien yksityiskohtaisten perustelujen mukaan 2 momentissa säädettäisiin julkisen vallan velvollisuudeksi työllisyyden edistäminen. Perusteluissa todetaan, että työllisyyden hoidossa on myös julkisen vallan yhteistoiminta elinkeinoelämän kanssa tärkeää. Työllisyyden edistäminen merkitsee yksityiskohtaisten perustelujen mukaan samalla sitä, että julkinen valta pyrkii turvaamaan jokaiselle oikeuden työhön. Tämä merkitsee myös sitä, että julkisen vallan tulee pyrkiä estämään pysyvästi työtä vailla olevien ryhmän muodostumista. (HE 309/1998 vp, s. 68/II)

Tietosuojalaki

[Sisältö tarkistettava, kun laki on tullut voimaan https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kasittely-tiedot/Valtiopaivaasia/Sivut/HE_9+2018.aspx]

Uusi tietosuojalaki (/) tuli voimaan päivänä kuuta 20 ja korvasi henkilötietolain (523/1999). Tietosuojalain täsmennetään ja täydennetään EU:n yleistä tietosuojaa-asetusta. Laki on henkilötietojen käsittelyyn sovellettava yleislaki. Yleistä tietosuojaa-asetusta täydentävänä ja täsmennävänä se ei muodosta itsenäistä ja kattavaa sääntelykokonaisuutta, vaan sitä sovelletaan rinnakkain yleisen tietosuojaa-asetuksen kanssa. Tietosuojalain sääntelystä voidaan erityislainsäädännössä poiketa, jos poikkeaminen olisi mahdollista tietosuojaa-asetuksen kansalliselle lainsäätäjälle antaman harkintamarginaalin puitteissa.

Tietosuojalain ei säädetä tyhjentävästi henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta, vaan erityislainsäädännöllä on vastaisuudessakin mahdollista säätää käsittelyn oikeusperusteesta yleisestä tietosuojaa-asetuksesta ilmenevin reunaehdoin. Tietosuojalain 4 §:ssä täsmennetään yleisen tietosuojaa-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaista käsittelyperustetta. Tietosuojalain 4 §:n mukaan henkilötietoja saa käsitellä, jos:

- 1) kysymys on henkilön asemaa, tehtäviä ja niiden hoitoa julkisyhteisössä, elinkeinoelämässä, järjestötoiminnassa tai muussa vastaavassa toiminnassa kuvaavista tiedoista siltä osin kun käsittelyn tavoite on yleisen edun mukainen ja käsittely on oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden;
- 2) käsittely on tarpeen ja oikeasuhtaista viranomaisen toiminnassa yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi;
- 3) käsittely on tarpeen tieteellistä tai historiallista tutkimusta taikka tilastointia varten ja se on oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen nähden; tai
- 4) henkilötietoja sisältävien tutkimusaineistojen, kulttuuriperintöaineistojen sekä näiden kuvailutietoihin liittyvien henkilötietojen käsittely arkistointitarkoituksessa on tarpeen ja oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen ja rekisteröidyn oikeuksiin nähden.

Tietosuojalain 6 §:n 1 momentissa säädetään poikkeuksista yleisen tietosuojaa-asetuksen 9.1 artiklassa säädetyn erityisiä henkilötietoryhmiä koskevan käsittelykiellon soveltamiseen 9 artiklan 2 ja 3 kohdassa mahdollistetulla tavalla. Tietosuojalain 6 §:n 1 momentin perusteella erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja saa käsitellä muun muassa, jos käsittelystä säädetään laissa tai jos käsittely johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä. Tietosuojalain kyseistä säännöstä koskevissa perusteluissa on katsottu, että yleisen tietosuojaa-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohta mahdollistaa tällaisen kansallisen sääntelyn (HE 9/2018 vp, s. 86).

Käsiteltäessä henkilötietoja 1 momentissa tarkoitetussa tilanteessa rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän on tietosuojalain 6 §:n 2 momentin mukaan toteutettava asianmukaiset ja erityiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien suojaamiseksi. Näitä toimenpiteitä ovat 2 momentin mukaan:

- 1) toimenpiteet, joilla on jälkepäin mahdollista varmistaa ja todentaa kenen toimesta henkilötietoja on tallennettu, muutettu tai siirretty;
- 2) toimenpiteet, joilla parannetaan henkilötietoja käsittelevän henkilöstön osaamista;
- 3) tietosuojavastaavan nimittäminen;
- 4) rekisterinpitäjän ja käsittelijän sisäiset toimenpiteet, joilla estetään pääsy henkilötietoihin;
- 5) henkilötietojen pseudonymisointi;
- 6) henkilötietojen salaaminen;

- 7) toimenpiteet, joilla käsittelyjärjestelmien ja henkilötietojen käsittelyyn liittyvien palveluiden jatkuva luottamuksellisuus, eheys, käytettävyys ja vikasietoisuus taataan, mukaan lukien kyky palauttaa nopeasti tietojen saatavuus ja pääsy tietoihin fyysisen tai teknisen vian sattuessa;
- 8) menettely, jolla testataan, tutkitaan ja arvioidaan säännöllisesti teknisten ja organisatoristen toimenpiteiden tehokkuutta tietojenkäsittelyn turvallisuuden varmistamiseksi;
- 9) erityiset menettelysäännöt, joilla varmistetaan tietosuoja-asetuksen ja tämän lain noudattaminen siirrettäessä henkilötietoja tai käsiteltäessä henkilötietoja muuhun tarkoitukseen;
- 10) tietosuoja-asetuksen 35 artiklan mukainen tietosuoja koskevan vaikutustenarvioinnin laatiminen;
- 11) muut tekniset, menettelylliset ja organisatoriset toimenpiteet.

Tietosuojalain 7 §:ssä säädetään rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvän käsittelyn perusteesta. Pykälän mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettuihin rikostuomioihin ja rikkomuksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyviä henkilötietoja saa käsitellä muun muassa, jos tietoja käsitellään 6 §:n 1 momentin 1, 2 tai 7 kohdassa säädettyssä tarkoituksessa, eli muun muassa jos käsittelystä säädetään laissa tai jos käsittely johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä.

Tietosuojalaissa säädetään kaikkiin henkilötietojen käsittelyyn liittyviin toimenpiteisiin sovellettavasta vaitiolovelvollisuudesta. Vaitiolovelvollisuutta koskevan 35 §:n mukaan joka henkilötietojen käsittelyyn liittyviä toimenpiteitä suorittaessaan on saanut tietää jotakin toisen henkilön ominaisuuksista, henkilökohtaisista oloista, taloudellisesta asemasta taikka toisen liikesalaisuudesta, ei saa oikeudettomasti ilmaista sivulliselle näin saamiaan tietoja eikä käyttää niitä omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Säännöksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan vaitiolovelvollisuus koskisi esimerkiksi rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän palveluksessa olevaa henkilöä.

Vaitiolovelvollisuuden rikkominen on erikseen sanktioitu tietosuojalain 26 §:ssä. Kyseisessä pykälässä säädetään rangaistussäännöksistä viittaamalla rikoslain asianomaisiin kohtiin: Rangaistus tietosuojarikoksesta säädetään rikoslain 38 luvun 9 §:ssä. Rangaistus viestintäsalaisuuden loukkauksesta ja törkeästä viestintäsalaisuuden loukkauksesta säädetään rikoslain 38 luvun 3 ja 4 §:ssä sekä rangaistus tietomurrosta ja törkeästä tietomurrosta 38 luvun 8 ja 8 a §:ssä. Rangaistus tämän lain 36 §:ssä säädetyn vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Rikoslain 38 luvun 10 §:n 3 momentissa säädetään syyttäjän velvollisuudesta kuulla tietosuojavaltuutettua ennen 1 momentissa mainittuja rikoksia koskevan syytteen nostamista samoin kuin tuomioistuimen velvollisuudesta varata tällaista asiaa käsitellessään tietosuojavaltuutetulle tilaisuus tulla kuulluksi.

Henkilötunnuksen käsittely sallitaan tietosuojalain 29 §:ssä kolmella eri perusteella. Yksi niistä on suostumus, toinen käsittelystä säättäminen laissa ja kolmas peruste on, että rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää pykälässä mainituissa tilanteissa.

Liikesalaisuuslaki

Liikesalaisuuslaissa (595/2018) säädetään elinkeinotoimintaan liittyvien liikesalaisuuksien sekä teknisten ohjeiden suojasta. Lailla pantiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/943 julkaisemattoman taitotiedon ja liiketoimintatiedon (*liikesalaisuuksien*) suojaamisesta laittomalta hankinnalta, käytöltä ja ilmaisemiselta (*liikesalaisuusdirektiivi*).

Liikesalaisuuslaissa säädetään liikesalaisuuden määritelmästä ja liikesalaisuuden oikeudettomasta hankkimisesta, käyttämisestä ja ilmaisemisesta. Liikesalaisuuslain sisältämä liikesalaisuuden määritelmä otettiin samalla käyttöön muualla lainsäädännössä, muun muassa julkisuuslain salassapitoperusteita koskevissa 24 §:n 1 momentin 17 ja 20 kohdassa.

Liikesalaisuuslain määritelmän mukaan liikesalaisuudella tarkoitetaan tietoa a) joka ei ole kokonaisuutena tai osiensa täsmällisenä kokoonpanona ja yhdistelmänä tällaisia tietoja tavanomaisesti käsitteleville henkilöille yleisesti tunnettua tai helposti selville saatavissa; b) jolla a alakohtassa tarkoitetun ominaisuuden vuoksi on taloudellista arvoa elinkeinotoiminnassa; ja c) jonka laillinen haltija on ryhtynyt kohtuullisiin toimenpiteisiin sen suojaamiseksi.

Liikesalaisuuslakia koskevasta hallituksen esityksestä antamassaan mietinnössä talousvaliokunta totesi, että liikesalaisuuksina suojataan monentyyppistä teknistä tai taloudellista tietoa. Niiden suojaaminen täydentää teollis- ja tekijänoikeuksia tai toimii niiden vaihtoehtona (TaVM 11/2018 vp).

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetulla lailla (621/1999, jäljempänä *julkisuuslaki*) täsmennetään perustuslain 12 §:n 2 momentissa säädettyä julkisuusperiaatetta. Julkisuuslain 1 §:ssä ilmaistu lähtökohta on, että viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, jollei tässä tai muussa laissa erikseen toisin säädetä.

Koska julkisuuslaissa säädetään viranomaisten asiakirjojen julkisuudesta, laissa määritelty viranomaisen käsite on keskeinen. Lain 4 §:n 1 momentin mukaan viranomaisilla tarkoitetaan julkisuuslaissa muun muassa valtion hallintoviranomaisia sekä muita valtion virastoja ja laitoksia, valtion liikelaitoksia, kunnallisia viranomaisia ja Kansaneläkelaitosta sekä muita itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia.

Julkisia hallintotehtäviä varsinaisen viranomaiskoneiston ulkopuolelle siirrettäessä julkisuuslain 4 §:n 2 momentin säännös on keskeinen. Sen mukaan mitä viranomaisesta säädetään, koskee myös lain tai asetuksen taikka lain tai asetuksen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen perusteella julkista tehtävää hoitavia yhteisöjä, laitoksia, säätiöitä ja yksityisiä henkilöitä niiden käyttäessä julkista valtaa. On huomattava, että säännöksessä rajataan julkisuuslain soveltamisen ulkopuolelle tilanteet, joissa muu kuin viranomainen hoitaa julkista hallintotehtävää, johon ei kuitenkaan sisälly julkisen vallan käyttöä. Jos julkisuuslain soveltaminen halutaan ulottaa tällaiseen toimintaan, siitä on säädettävä erikseen.

Asiakirjan määritelmä julkisuuslain 5 §:ssä on hyvin laaja ja kattaa myös erilaiset tietoa sisältävät sähköiset ja optiset viestit. Viranomaisen asiakirjalla tarkoitetaan 5 §:n mukaan viranomaisen hallussa olevaa asiakirjaa, jonka viranomainen tai sen palveluksessa oleva on laatinut taikka joka on toimitettu viranomaiselle asian käsittelyä varten tai muuten sen toimialaan tai tehtäviin kuuluvassa asiassa. Viranomaisen laatimana pidetään myös asiakirjaa, joka on laadittu viranomaisen antaman toimeksiannon johdosta, ja viranomaiselle toimitettuna asiakirjana asiakirjaa, joka on annettu viranomaisen toimeksiannosta tai muuten sen lukuun toimivalle toimeksianto-tehtävän suorittamista varten.

Julkisuuslain 10 §:ssä säädetään tiedonsaannista salassa pidettävästä asiakirjasta. Sen mukaan salassa pidettävästä viranomaisen asiakirjasta tai sen sisällöstä saa antaa tiedon vain, jos niin erikseen tässä laissa säädetään. Julkisuuslain 13 §:n 2 momentin mukaan pyydettyä saada

tieto salassa pidettävästä asiakirjasta taikka viranomaisen henkilörekisteristä tai muusta asiakirjasta, josta tieto voidaan luovuttaa vain tietyin edellytyksin, tiedon pyytäjän on, jollei erikseen toisin säädetä, ilmoitettava tietojen käyttötarkoitus sekä muut tietojen luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat sekä tarvittaessa tiedot siitä, miten tietojen suojaus on tarkoitettu järjestää.

Julkisuuslain 16 §:n 3 momentin mukaan viranomaisen henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jollei laissa ole toisin erikseen säädetty, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Viittauksella tarkoitettiin alun perin henkilötietolakia (523/1999), mutta sen voidaan nykyisin katsoa viittaavan EU:n yleiseen tietosuoja-asetukseen ja sen täsmentämiseksi annettuun kansalliseen lainsäädäntöön (ks. HE 30/1998 vp, s. 74/I).

Julkisuuslaissa säädetään salassapitovelvoitteista ja -perusteista. Julkisuuslain 22 §:n mukaan viranomaisen asiakirja on pidettävä salassa, jos se tässä tai muussa laissa on säädetty salassa pidettäväksi tai jos viranomainen lain nojalla on määrännyt sen salassa pidettäväksi taikka jos se sisältää tietoja, joista on lailla säädetty vaitiolovelvollisuus. Salassa pidettävää viranomaisen asiakirjaa tai sen kopiota tai tulostetta siitä ei saa näyttää eikä luovuttaa sivulliselle eikä antaa sitä teknisen käyttöyhteyden avulla tai muulla tavalla sivullisen nähtäväksi tai käytettäväksi.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 1—32 kohdassa säädetään, mitkä viranomaisen asiakirjat ovat lähtökohtaisesti salaisia. Erityislainsäädäntöön sisältyy lisäksi suuri määrä salassapitosäännöksiä.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 17 kohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja valtion, kunnan tai muun julkisyhteisön tai 4 §:n 2 momentissa tarkoitettun yhteisön, laitoksen tai säätiön liikesalaisuudesta. Kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat myös sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta liiketoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi mainituille yhteisöille, laitoksille tai säätiöille taloudellista vahinkoa tai saattaisi toisen samanlaista tai muutoin kilpailevaa toimintaa harjoittavan julkisyhteisön tai yksityisen parempaan kilpailuasemaan tai heikentäisi julkisyhteisön tai 4 §:n 2 momentissa tarkoitettun yhteisön, laitoksen tai säätiön mahdollisuuksia edullisiin hankintoihin tai sijoitus-, rahoitus- ja velanhoitojärjestelyihin.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 20 kohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liikesalaisuudesta. Tämä salassapitoperuste on ehdoton eikä sisällä harkintaa. Kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat myös sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta yksityisen elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa, ja kysymys ei ole kuluttajien terveyden tai ympäristön terveellisyyden suojaamiseksi tai toiminnasta häittävien oikeuksien valvomiseksi merkityksellisistä tiedoista tai elinkeinonharjoittajan velvollisuuksia ja niiden hoitamista koskevista tiedoista. Tähän salassapitoperusteseen liittyy vahinkoedellytyslauseke. Asiakirjat ovat siis julkisia, ellei tiedon antaminen aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa. Liikesalaisuuden käsite on siten keskeinen julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 17 ja 20 kohdan soveltamisen kannalta.

Asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön vuosituloista tai kokonaisvarallisuudesta taikka tuen tai etuuden perusteena olevista tuloista ja varallisuudesta taikka jotka muutoin kuvaavat hänen taloudellista asemaansa ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 23 kohdan nojalla. Kohdan nojalla salassa pidettäviä ovat myös ulosottoviranomaisen asiakirjat siltä osin kuin

ne sisältävät sellaisia tietoja, jotka ulosottorekisteriin merkittyinä olisivat ulosottokaaren mukaan salaisia, sekä tiedot luonnollisesta henkilöstä ulosottovelallisenä ja ulosotto selvitys.

Asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta tai työhallinnon henkilöasiakkaasta sekä tämän saamasta etuudesta tai tukitoimesta taikka sosiaalihuollon palvelusta tai työhallinnon henkilöasiakkaan palvelusta taikka tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta ovat puolestaan 25 kohdan nojalla salassa pidettäviä. Kohdan 29 nojalla salassa pidettäviä ovat myös asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilölle suoritetusta psykologisesta testistä tai soveltuvuuskokeesta tai sen tuloksesta taikka asevelvollisen sijoittamista tai työntekijän valintaa tai palkkauksen perustetta varten tehdyistä arvioinneista. Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 23, 25 ja 29 kohdassa tarkoitettuja asiakirjoja koskeva salassapito on säännösten sanamuodon perusteella ehdotonta.

Salassapitovelvoitteisiin kuuluvat kieltä paljastaa salassa pidettävä asiakirja ja tieto sekä kieltä käyttää salassa pidettäviä tietoja omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Vaitiolovelvollisuus tarkoittaa julkisuuslain 23 §:n 1 momentin mukaan, että viranomaisen palveluksessa oleva samoin kuin luottamustehtävää hoitava ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, eikä muutakaan viranomaisessa toimiessaan tietoonsa saamaa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun toiminta viranomaisessa tai tehtävän hoitaminen viranomaisen lukuun on päättynyt. Julkisuuslain 23 §:ssä säädetty vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto koskevat laajaa henkilökuntaa. Ne koskevat paitsi viranomaisen palveluksessa olevaa, myös viranomaisessa esimerkiksi harjoittelijana olevaa tai viranomaisen toimeksiantotehtävää hoitavan palveluksessa olevaa henkilöä.

Salassa pidosta poikkeamisen edellytyksistä säädetään julkisuuslain 7 luvussa. Yleiset poikkeamisperusteet ovat lain säännös, kohdehenkilön suostumus, toimeksiannon tai virka-aputehtävän suorittaminen, viranomaisen lupa muun muassa tieteellistä tutkimusta varten, toisen viranomaisen tiedonsaantioikeus ja kansainvälinen yhteistyö.

Toisen viranomaisen tiedonsaantioikeus edellyttää julkisuuslain 29 §:n 1 momentin mukaan, että tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty; kohdehenkilö antaa siihen suostumuksen; asiakirja on tarpeen käsiteltäessä ennakkotietoa, ennakkoratkaisua, viranomaisen päätöksestä tehtyä muutoksenhakua taikka toimenpiteestä tehdyn kantelun tai alustusasian taikka kansainväliselle lainkäyttö- tai tutkintaelimelle tehdyn valituksen käsittelemiseksi; tai että tieto on tarpeen viranomaiseen kohdistuvan yksittäisen valvonta- tai tarkastustehtävän suorittamiseksi.

Julkisuuslain 29 §:n 3 momentissa on erityissäännös teknisen käyttöyhteyden antamisesta toiselle viranomaiselle henkilörekisterin tietoihin. Säännöksen mukaan käyttöyhteys voidaan antaa sellaisiin tietoihin, jotka toisen viranomaisen on laissa erikseen säädetyn velvollisuuden mukaan otettava päätöksenteossaan huomioon. Jos henkilötiedot on säädetty salassa pidettäväksi, käyttöyhteyden avulla saa hakea tietoja vain henkilöistä, jotka ovat antaneet siihen suostumuksensa, jollei salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta erikseen nimenomaisesti säädetä toisin. Näin ollen esimerkiksi työhallinnon henkilöasiakasta koskeviin tietoihin ei voisi avata käyttöyhteyttä ilman nimenomaista lain säännöstä tai kohdehenkilön suostumusta.

Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta

[Valmisteilla VM:ssä. Jos tiedonhallintalaki vahvistetaan ennen tämän HE:n antamista, otetaan sen keskeinen sisältö tähän. Muutoin tiedonhallintalaki-asia selostetaan riippuvuus muista esityksistä -osiossa.]

Hallitus on päivänä kuuta 20 antanut eduskunnalle esityksen laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE /20 vp). Lailla kumottaisiin arkistolaki (831/1994) ja julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annettu laki (634/2011).

Laissa säädettäisiin julkisen hallinnon tiedonhallinnon yleisestä ohjauksesta, tiedonhallinnan suunnittelusta ja kuvaamisesta, tietoturvallisuudesta, salassapitomerkinnoista ja turvallisuusluokittelusta, asian ja palvelujen tiedonhallinnasta, tietoaineistojen muodostamisesta ja sähköisestä luovutustavasta sekä tietoaineistojen säilyttämisestä ja arkistoinnista. Laki olisi soveltamisalaltaan laaja yleislaki. Sitä sovellettaisiin tiedonhallintayksikköihin, joita olisivat valtion virastot ja laitokset, eduskunnan virastot, valtion liikelaitokset, maakunnat, kunnat, itsenäiset julkisoikeudelliset laitokset, ortodoksinen kirkko ja sen seurakunnat, yliopistolaissa tarkoitetut yliopistot ja ammattikorkeakoululaissa tarkoitetut ammattikorkeakoulut. Sitä sovellettaisiin myös tiedonhallintoyksiköissä toimivien viranomaisten tiedonhallintaan. Viranomaisella tarkoitettaisiin tiedonhallintalaissa julkisuuslain 4 §:ssä tarkoitettua viranomaista, yliopistolaissa tarkoitettua yliopistoa ja ammattikorkeakoululaissa tarkoitettua ammattikorkeakoulua. Lakia sovellettaisiin yleisiä säännöksiä, tiedonhallinnan yleistä ohjausta koskevia säännöksiä ja erinäisiä säännöksiä lukuun ottamatta myös yksityisiin henkilöihin ja yhteisöihin siltä osin kuin niihin sovelletaan viranomaisen toiminnan julkisuudesta annettua lakia.

Lain 10 §:ssä asetettaisiin tiedonhallintayksikölle velvoite arvioida palvelujen ja toimintaprosessien tietojenkäsittelyyn liittyvät tarpeet sekä suunnitella ja kuvata tavat, joilla tietoaineistot muodostuvat tietovarantoihin. Tiedonhallintayksikön on pidettävä yleisessä tietoverkossa saatavilla ajantasaista tiedonhallintamalliin perustuvaa kuvausta (tiedonhallintakartta), josta ilmenevät tiedonhallintayksikön keskeiset palvelut ja toimintaprosessit, niihin liittyvät tietovarannot sekä niitä käyttävät tietojärjestelmät sekä näiden väliset yhteydet ja tietojen saatavuus rajapintojen avulla.

Lain 11 §:n mukaan tiedonhallintayksikön olisi laadittava tiedonhallinnan muutossuunnitelma, kun se uudistaa olennaisesti hallintoaan, palvelujaan tai tietojärjestelmiään. Tiedonhallintayksikön olisi varmistettava muutossuunnitelmaa laadittaessa, että sen muodostamat uudet tietoaineistot ovat niiden tietosisältöön oikeutettujen viranomaisten ja muiden toimijoiden hyödynnettävissä tiedonsaantioikeuksien mukaisesti. Toimialasta vastaavan ministeriön olisi laadittava myös tiedonhallinnan muutossuunnitelma, jos valmisteltavat säännökset vaikuttavat tietoaineistoihin ja tietojärjestelmiin.

Tiedonhallintalakin 13 §:ssä säädettäisiin tiedonhallintayksikön velvollisuudesta toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla varmistetaan sen palveluksessa olevien tai sen lukuun toimivien henkilöiden tehtävän edellyttämä luotettavuus. Pykälässä on informatiiviset viittaus turvallisuusselvityslakiin (726/2014) ja yksityisyyden suojasta työelämässä annettuun lakiin (759/2004).

Lain 14 §:ssä säädettäisiin tiedonhallintayksikön velvoitteista liittyen tietoaineistojen ja tietojärjestelmien tietoturvallisuuteen ja 16 §:ssä viranomaisen velvollisuudesta varmistaa tietoaineistojen turvallisuus.

Tiedonhallintalain 17 §:ssä säädettäisiin käyttöoikeuksien hallinnasta ja 18 §:ssä lokitietojen keräämisestä. Käyttöoikeuksien hallintaa koskevan 17 §:n mukaan tietojärjestelmästä vastuussa

olevan viranomaisen olisi määriteltävä tietojärjestelmän käyttöoikeudet, jotka olisi pidettävä ajantasaisina. Käyttöoikeudet olisi määriteltävä käyttäjän tehtäviin liittyvien käyttötarpeiden mukaan. Viranomaisen olisi 18 §:n mukaan huolehdittava, että sen tietojärjestelmien käytöstä ja niistä tehtävistä tietoluovutuksista kerätään tarpeelliset lokitiedot, jos tietojärjestelmässä käsitellään henkilötietoja tai salassa pidettäviä tietoja. Lokitietojen käyttötarkoituksena olisi tietojärjestelmissä olevien tietoaisteistojen käytön ja luovutuksen seuranta sekä teknisten virheiden selvittäminen. Lain 27 §:ssä säädettäisiin tietoaisteistojen sähköisestä muodosta. Pykälän mukaan viranomaiselle saapuvat ja viranomaisen laatimat asiakirjat säilytettäisiin vain sähköisessä muodossa, jollei muussa laissa toisin säädetä. Jos asiakirja saapuisi viranomaiselle muussa kuin sähköisessä muodossa, se olisi muutettava sähköiseen muotoon.

Tiedonhallintalain 28 §:ssä säädettäisiin viranomaisen velvollisuudesta pyrkiä ensisijaisesti hyödyntämään toisen viranomaisen keräämiä tietoja, jos viranomaisella on oikeus saada vastaavat tiedot toiselta viranomaiselta teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla. Viranomaisen olisi suunniteltava ennalta, missä tilanteissa sillä on tarve pyytää tietoja hallinnon asiakkaalta asiakäsittelyä tai palvelujen tuottamista varten.

Tiedonhallintalain 29 §:ssä säädettäisiin viranomaisten velvollisuudesta toteuttaa säännöllisesti toistuva vakiosisältöinen tietojen luovuttaminen tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla, jos vastaanottavalla viranomaisella on niihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Tietojen luovuttaminen voitaisiin pykälän mukaan toteuttaa muuten, jos se on välttämätöntä tietoaisteiston luonteen tai väliaikaisen teknisen syyn vuoksi. Viranomainen voisi avata teknisen rajapinnan myös muissa tilanteissa tiedonsaantiin oikeutetulle viranomaiselle.

Lain 31 §:ssä säädettäisiin viranomaisen mahdollisuudesta luovuttaa teknisten rajapintojen avulla tietoja muulle kuin toiselle viranomaiselle, jos tiedot saavalla toimijalla on erikseen laissa säädetty tiedonsaantioikeus ja oikeus käsitellä näitä tietoja. Tiedot luovuttavan viranomaisen olisi tarvittaessa varmistettava, että tietoja saava toimija noudattaa tietojen käsittelyssä vastaavia tietoturvatoumenpiteitä kuin tässä laissa säädetään tiedonhallintayksikön velvollisuudeksi noudattaa.

Tiedonhallintalain 30 §:ssä säädettäisiin puolestaan viranomaisen mahdollisuudesta avata tietovarantonsa katseluyhteys toiselle viranomaiselle sellaisiin tietoihin, joihin katseluoikeuden saavalla viranomaisella on tiedonsaantioikeus. Edellytyksenä katseluyhteyden avaamiselle olisi lisäksi, että

- 1) tiedot saavalla viranomaisella on tarve tarkastaa tietovarannosta tietoja;
- 2) katselumahdollisuus on rajattu vain tiedonsaantioikeuden määrittämiin tarpeellisiin tai välttämättömiin tietoihin;
- 3) tietojen hakemisen yhteydessä selvitetään tietoteknisesti tietojen käyttötarkoitus.

Tiedonhallintalain 32 §:ssä asetettaisiin viranomaiselle velvollisuus määritellä toiminnassaan syntyvien tietoaisteistojen ja niissä olevien asiakirjojen ja tietojen säilytysaika. Lain 33 §:ssä säädettäisiin puolestaan tietoaisteistojen arkistointitarpeen määrittämisestä.

Tietoaisteistojen arkistoinnista, arkistointipaikasta ja tuhoamisesta (*elinkaaripäätös*) päättäisi lain 35 §:n mukaan julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunta. Elinkaaripäätöstä koskeva asia voisi tulla vireille julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunnassa Kansallisarkiston taikka tiedonhallintayksikön aloitteesta.

Tiedonhallintayksikön olisi lain 34 §:n mukaan toimitettava Kansallisarkistolle tiedonhallinnan muutossuunnitelmaan sisältyvät tietoaineiston arkistointia ja tuhoamista koskevat tiedot lausunnon antamista varten, jos suunnitelluilla muutoksilla olisi vaikutusta tietoaineistojen arkistointiin tai tuhoamiseen. Kansallisarkisto antaisi lausuntonsa siitä, vastaako muutossuunnitelma tietoaineistojen arkistoinnille ja tuhoamiselle asetettuja 36 §:n mukaisia vaatimuksia ja tiedonhallintalautakunnan tekemiä elinkaari päätöksiä.

Tiedonhallintalain 36 §:ssä säädettäisiin tietoaineistojen siirtämisessä arkistoon noudatettavista tietoturvaluusvaatimuksista. Arkistoitavaksi määritelty tietoaineisto olisi siirrettävä arkistoon viipymättä säilytysajan päättymisen jälkeen. Arkistoa ylläpitävä tiedonhallintayksikkö määrittäisi ne tietorakenteet ja tiedostomuodot, joissa aineistot siirretään arkistoon sekä arkistoon siirtämisen ajankohdan.

Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa

Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003, jäljempänä *asiointilaki*) säädetään viranomaisten ja näiden asiakkaiden oikeuksista, velvollisuuksista ja vastuista sähköisessä asioinnissa. Lakia sovelletaan muun muassa hallintoasian sähköiseen vireillepantoon, käsittelyyn ja päätöksen tiedoksiantoon, jollei muualla laissa toisin säädetä. Lakia sovelletaan soveltuvin osin myös muussa viranomaistoiminnassa. Sähköisten asiointipalvelujen järjestämistä koskevassa 5 §:ssä säädetään viranomaisen velvollisuudesta tarjota kaikille mahdollisuus lähettää ilmoittamaansa sähköiseen osoitteeseen tai määriteltyyn laitteeseen viesti asian vireille saattamiseksi tai käsittelemiseksi. Velvollisuus on ehdollinen siten, että se koskee viranomaista, jolla on tarvittavat tekniset, taloudelliset ja muut valmiudet.

Lain 5 §:ää ehdotetaan muutettavaksi eduskunnan käsittelyssä olevassa esityksessä laeiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta sekä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta (HE 60/2018 vp). Muutettavaksi ehdotettu 5 § sisältäisi viittauksen uuteen digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettuun lakiin. Sen mukaan sähköisten asiointipalvelujen järjestämisestä ja saatavuuden turvaamisesta säädetään digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetussa laissa (/).

Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta

[HE 60/2018 vp on annettu 3.5.2018 ja on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kasittelytiedot/Valtiopaivaasia/Sivut/HE_60+2018.aspx

Digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetussa laissa (/) säädettäisiin viranomaisten sekä muiden julkista hallintotehtävää hoitavien velvollisuudesta tarjota digitaalisia palveluja hallinnon asiakkaille sekä tähän liittyvistä velvollisuuksista. Lailla pantaisiin kansallisesti täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/2102 julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta.

Lailla digitaalisten palvelujen tarjoamisesta pyritään edistämään digitaalisten palvelujen laadukasta ja tietoturvallista tarjoamista julkisella sektorilla sekä parantamaan yhteiskunnan erityisryhmien edellytyksiä selvittää omatoimisesti julkisen sektorin digitaalisten palvelujen käytöstä. Laissa säädettäisiin keinoista, joilla digitaalisten palvelujen saavutettavuutta edistetään sekä varmistetaan saavutettavuusvaatimusten tehokas toimeenpano. Lain saavutettavuusvaatimuksia sovellettaisiin myös eräissä tilanteissa, joissa viranomaiset rahoittavat digitaalisten palvelujen kehittämistä ja ylläpitoa.

Laki sisältäisi säännökset saavutettavuusvaatimusten yleisistä perusteista, saavutettavuusselosteesta, valvontaviranomaisesta ja sen tehtävistä sekä verkkosivustojen ja mobiilisovellusten käyttäjien oikeuksien toteuttamisesta. Ehdotettujen säännösten lisäksi Euroopan komissio antaa erikseen tarkemmat täytäntöönpanosäädökset saavutettavuusvaatimuksista ja saavutettavuusselosteesta.

Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista

Hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetussa laissa (571/2016, jäljempänä *KaPA-laki*) säädetään muun muassa valtion hallintoviranomaisille ja kunnallisille viranomaisille sekä maakuntien perustamisesta lähtien myös maakunnallisille viranomaisille velvoite käyttää Väestörekisterikeskuksen, valtiokonttorin ja maanmittauslaitoksen tuottamia tukipalveluita. Myös lailla taikka lain nojalla annetulla asetuksella tai valtion hallintoviranomaisen päätöksellä julkista hallintotehtävää itsenäisesti hoitamaan asetetut saavat käyttää kaikkia tukipalveluita laissa säädetyn julkisen hallintotehtävän hoitamiseksi. Osa palveluista on myös sellaisten toimijoiden käytettävissä, jotka hoitavat lakiin perustuvan sopimuksen nojalla tai muulla perusteella julkista tehtävää.

Väestörekisterikeskuksen tuottamia tukipalveluita ovat KaPA-lain 3 §:n 1—7 kohdassa tarkoitettut palvelut. Näitä ovat muun muassa 1 kohdassa säädetty tiedonvälityskanava, jonka avulla käyttäjäorganisaatiot voivat siirtää ja luovuttaa tietovarantoihinsa sisältyviä tietoja ja tarjota asiointipalveluja (*kansallinen palveluväylä*) ja 3 kohdassa säädetty palvelu, jossa käyttäjä voi tarkastella palvelutietovarannon tietoja sekä tietoja, jotka hänestä taikka hänen edustamastaan luonnollisesta henkilöstä tai organisaatiosta on merkitty käyttäjäorganisaatioiden rekistereihin (*palvelunäkymä*). Väestörekisterikeskuksen tuottamia tukipalveluita ovat myös KaPA-lain 3 §:n 4 kohdassa säädetty luonnollisen henkilön tunnistuspalvelu sekä 6 kohdassa säädetty asiointivaltuuspalvelu, joka tarjoaa käyttäjäorganisaatiolle henkilön toimintakelpoisuutta ja toimivaltaa tai muuta tahdonilmaisua koskevan tiedon. Näistä mainituista muut kuin kohta 4 ovat myös sopimuksen nojalla julkista tehtävää hoitavien käytettävissä ilman erillistä päätöstä. Lähtökohteisesti käytön ulkopuolelle jäävää palvelua, kuten tunnistuspalvelua, on myös sopimuksen nojalla julkista tehtävää hoitavan mahdollista käyttää, jos tukipalvelun tuottaja niin päättää.

KaPA-lain 6 §:ssä säädetään veloitteesta tarjota tietoja palvelutietovarantoon ja palvelunäkymään saataville. Velvoite koskee viranomaisia, joilla on tukipalvelujen käyttövelvoite, sekä käyttäjäorganisaatiota, jolla on oikeus käyttää palvelunäkymää, jos se päättää käyttää oikeuttaan.

KaPA-lain 8 §:ssä säädetään yksityisten käyttöoikeudesta ja käytön kieltämisestä. Lain 5 §:n mukainen käyttöoikeus koskee siis ainoastaan käyttöä julkisen tehtävän hoitamiseksi. Organisaatiot, joilla on myös yksityistä elinkeinotoimintaa, voivat tässä toiminnassaan hyödyntää tukipalveluita 8 §:ssä säädetyn mukaisesti. Yksityiset yhteisöt, säätiöt ja elinkeinonharjoittajat saavat 8 §:n 2 momentin mukaan tarjotessaan palvelujaan yleisölle käyttää 1) palvelutietovarantoa palvelujaan koskevien tietojen tarjoamiseen ja 2) palvelunäkymiä ja asiointivaltuuspalvelua, jos niillä on oikeus käsitellä asiakkaidensa henkilötunnusta tai muuta tietojen pyytämässä tai näyttämässä tarvittavaa yksilöivää tunnusta palvelujensa tarjoamisessa. Väestörekisterikeskus voi tietyin edellytyksin kieltää tai estää yksityiseltä yhteisöltä, säätiöltä tai elinkeinonharjoittajalta tukipalvelun käytön.

KaPA-lain 12 §:n 3 momentin mukaan Väestörekisterikeskuksella on oikeus luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua tarjotessaan luovuttaa henkilön käyttämää asiointipalvelua ylläpitävälle käyttäjäorganisaatiolle henkilön nimeä, henkilötunnusta ja sähköistä asiointitunnusta koskeva

tieto, jos käyttäjäorganisaatiolla on lain perusteella oikeus käsitellä mainittuja tietoja. Lainkohdassa mainittujen tietojen luovuttaminen käyttäjäorganisaatiolle edellyttää siis, että käyttäjäorganisaation oikeudesta käsitellä kyseisiä tietoja on säädetty laissa.

Laki julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta

[Poistettava tästä, kun varmistuu, että VM:n tiedonhallintalaki on vahvistettu ennen tämän HE:n antamista.]

Julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain (634/2011, jäljempänä *tietohallintolaki*) 7 §:ssä asetetaan julkisen hallinnon viranomaisille - muun muassa valtion virastoille ja vuoden 2020 alusta lähtien myös maakunnille - velvoite suunnitella ja kuvata kokonaisarkkitehtuurinsa sekä ylläpitää ja noudattaa sitä. Ministeriön on lain 8 §:n mukaan huolehdittava, että sen toimialalle laaditaan ja ylläpidetään sen toimialan tietojärjestelmien yhteentoimivuuden kuvaukset ja määritykset.

Julkisen hallinnon viranomaisille asetetaan lain 9 §:ssä velvoite saattaa tietojärjestelmänsä vastaamaan yhteentoimivuuden vaatimuksia. Velvoite koskee tilanteita, joissa tietojärjestelmiä muutetaan olennaisesti tai joissa hankitaan uusia tietojärjestelmiä ja palveluja tai muutoin kehitetään tietojärjestelmiä. Velvoite on taikka viimeistään silloin, kun tietojärjestelmiä koskevat palvelusopimukset päättyvät.

Tietohallintolaki sisältää myös säännöksen viranomaisten välisen tietojen vaihdon edistämiseksi. Tietohallintolain 10 §:n mukaan julkisen hallinnon viranomaisen on pyrittävä järjestämään toimintansa siten, että se käyttää 10 §:ssä tarkoitettuihin tietojärjestelmiin talletettuja tietoja, jos viranomaisen toiminta edellyttää näiden tietojen käyttöä. Näitä tietojärjestelmiä ovat muun muassa väestötietojärjestelmä, yhdistysrekisteri, kaupparekisteri, säätirekisteri sekä yritys- ja yhteisötietojärjestelmä.

Tietohallintolaki on suunniteltu kumottavaksi valtiovarainministeriössä valmisteilla olevalla lailla julkisen hallinnon tiedonhallinnasta. Valmisteilla olevassa uudessa laissa säädettäisiin jatkossa muun muassa tiedon ja tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta.

Arkistolaki

[Poistettava tästä, kun varmistuu, että VM:n tiedonhallintalaki on vahvistettu ennen tämän HE:n antamista.]

Arkistolaki (831/1994) sisältää säännökset arkistolaitoksesta, arkistotoimesta ja sen järjestämisestä, asiakirjojen laatimisesta, säilyttämisestä ja käytöstä sekä yksityisistä arkistoista. Arkistolaki on tarkoitus kumota valtiovarainministeriössä valmisteilla olevalla lailla julkisen hallinnon tiedonhallinnasta.

Lain 4 §:n mukaan arkistolaitoksen tehtävänä on varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen säilyminen ja niiden käytettävyys, edistää tutkimusta sekä ohjata, kehittää ja tutkia arkistointia. Lain 6 §:n mukaan arkistoon kuuluvat sellaiset asiakirjat, jotka ovat saapuneet arkistonmuodostajalle sen tehtävien johdosta tai syntyneet arkistonmuodostajan toiminnan yhteydessä. Asiakirjalla tarkoitetaan arkistolaisissa kirjallista tai kuvallista esitystä taikka sellaista sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla aikaansaatua esitystä, joka on luettavissa, kuunneltavissa tai muutoin ymmärrettävissä teknisin apuvälinein. Arkistotoimen tehtävänä on lain 7

§:n mukaan varmistaa asiakirjojen käytettävyys ja säilyminen, huolehtia asiakirjoihin liittyvästä tietopalvelusta, määrittellä asiakirjojen säilytysarvo ja hävittää tarpeeton aineisto.

Arkistolaki on suunniteltu kumottavaksi valtiovarainministeriössä valmisteilla olevalla lailla julkisen hallinnon tiedonhallinnasta. Valmisteilla olevassa uudessa laissa säädettäisiin jatkossa myös arkistoinnista.

Maakuntalakiesitys

Maakuntien tehtävät

Maakuntauudistusta koskevaan hallituksen esitykseen (HE 15/2017 vp) sisältyy esitys maakuntalaiksi. Vuoden 2021 alusta voimaan tulevaksi tarkoitettun maakuntalain (/) 6 §:ssä säädettäisiin maakunnan tehtäväaloista. Niihin kuuluisivat pykälän 1 momentin 9 kohdan mukaan aluekehittämisviranomaisen tehtävät, alueen, sen elinkeinoelämän ja innovaatioympäristöjen kehittäminen ja rahoittaminen, näihin liittyvä koulutus ja osaamisen kehittäminen, kulttuurin edistäminen, yritys-, työ- ja elinkeinopalvelujen järjestäminen sekä kotoutumisen edistäminen.

Kuten muistakin maakunnan tehtävistä, näistä tehtävistä säädettäisiin erikseen. Tehtäviä koskevia lakiehdotuksia käsitellään jäljempänä.

Tehtävien järjestäminen ja tuottaminen

Maakuntalakiesityksen 7 §:n mukaan maakunta voi järjestää tehtäviensä hoitamisen itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle maakunnalle. Maakunta voi myös siten kuin laissa erikseen säädetään sopia tehtävänsä järjestämisvastuun siirtämisestä yhdelle tai useammalle kunnalle, jolla maakunnan arvion mukaan on riittävät taloudelliset ja muut voimavarat näiden tehtävien hoitamiseen. Tehtävien hoidosta järjestämisvastuussa oleva maakunta vastaa asukkaana laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden yhdenvertaisesta saatavuudesta, tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä, tuottamistavasta, tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta sekä viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä. Lisäksi 7 §:n mukaan maakunta vastaa tehtäviensä rahoituksesta, vaikka järjestämisvastuu on siirretty toiselle maakunnalle tai tehtävän hoitamisesta vastaa lain perusteella toinen maakunta.

Palveluiden tuottamista koskevan maakuntalakiesityksen 8 §:n mukaan maakunta voi tuottaa järjestämisvastuulle kuuluvat palvelut itse, yhteistoiminnassa muiden maakuntien kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta, jollei lailla toisin säädetä. Maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvan palvelun tuottamisen erottamisesta ja yhtiöittämisvelvollisuudesta säädetään erikseen. Maakunnan hankkiessa palveluja muulta palvelujen tuottajalta sillä säilyy 7 §:ssä tarkoitettu järjestämisvastuu. Tämän lisäksi palvelujen tuottajan vastuu palveluista määräytyy sen mukaan, mitä tässä laissa tai muualla säädetään, sekä mitä maakunta ja palvelujen tuottaja ovat vastuunjaosta sopineet.

Maakuntalakiesityksen 9 §:n mukaan maakunnalla on vastuu varmistaa, että sen järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavalla liikelaitoksella sekä palveluja tuottavilla yhteisöillä ja säätiöillä on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset huolehtia palveluiden tuottamisesta. Maakunnan tulee ottaa hallintosääntöönsä ja palveluntuottajien kanssa tehtäviin sopimukseen maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseksi tarvittavat määräykset. Maakunnan on 9 §:n mukaan ohjattava ja valvottava sen järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa.

Tämän toteuttamiseksi maakunnalla on 9 §:n mukaan oikeus saada palveluntuottajalta salassapitosäännösten estämättä palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamista ja valvonnan toteuttamista varten välttämättömät tiedot. Maakunnan viranomaisella on lisäksi palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamista ja valvonnan toteuttamista varten oikeus tarkastaa palveluntuottajan tiloja ja laitteita sekä päästä tässä yhteydessä muihin kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin palveluntuottajan hallinnassa oleviin tiloihin.

Valtakunnalliset palvelukeskukset

Maakuntalakiesityksen 16 luvussa säädetään maakuntien valtakunnallisista palvelukeskuksista ja niiden palveluja koskevasta käyttövelvoitteesta. Palvelukeskukset ovat maakuntalakiesityksen 118 §:n mukaan maakuntien yhteisesti omistamia osakeyhtiötä, joissa valtio voi olla osakkaana. Maakuntalakiesityksen 118 §:n mukaan yksi palvelukeskuksista on tieto- ja viestintätekniisten palvelujen palvelukeskus. Maakuntalakiesityksen 122 §:n mukaan tieto- ja viestintätekniisten palvelujen palvelukeskuksen tehtävänä on tuottaa tietohallinto-, kehittämis-, integraatio- sekä tietojärjestelmä- ja tietotekniikkapalveluja. Se voi 118 §:n nojalla joko tuottaa palvelut itse tai hankkia ne ostopalveluna.

Maakunnan ja maakunnan tytäryhteisön, joka ei toimi kilpailutilanteessa markkinoilla, olisi maakuntalakiesityksen mukaan käytettävä tieto- ja viestintätekniisten palvelujen palvelukeskuksen tuottamia palveluja, ellei muun palveluntuottajan tarjoaman palvelun käyttö olisi tietyssä toiminnassa tai asiassa taikka sen osassa välttämätöntä taloudellisesta, toiminnallisesta, teknisestä tai muusta vastaavasta perustellusta syystä.

Kaikki palvelukeskukset oli tarkoitus perustaa osakeyhtiömuotoon ja siirtää valtiolta pääosin maakuntien omistukseen. Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukseksi perustettiinkin kesällä 2017 Hetli Oy ja tieto- ja viestintätekniiseksi palvelukeskukseksi Vimana Oy. Loppuvuodesta 2017 kävi kuitenkin ilmeiseksi, etteivät maakunnat tulisi ostamaan Hetliltä talous- ja henkilöstöhallinnon palveluja. Hetli Oy:lle olisi jäänyt lähinnä yhteisiä kehittämistehtäviä, joiden vuoksi osakeyhtiön perustaminen ei olisi ollut tarpeen.

Työ- ja elinkeinoministeriö selvitti samanaikaisesti valtion ja maakuntien kasvupalvelujen tietohallintopalvelujen järjestämistä jatkossa. Valmistelun lähtökohdaksi kesällä 2017 valittiin kasvupalvelujen tietohallintopalveluja (KasvuDigi) järjestävän osakeyhtiön perustaminen maakuntien tieto- ja viestintätekniiseen palvelukeskukseen Vimana Oy:n tytäryhtiöksi.

Vuoden 2018 alussa maakuntien palvelukeskusrakennetta tarkasteltiin kokonaisuutena uudelleen. Tässä yhteydessä selvitettiin kuutta erilaista tapaa osakeyhtiömuotoista tapaa organisoida Vimana Oy:n, kasvupalvelujen tietohallintopalvelut sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallintopalvelut. Lisäksi rinnalla pidettiin virastomuotoista vaihtoehtoa. Valmistelussa päädyttiin sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallintopalvelujen (SoteDigi Oy) ja Vimana Oy:n pitämiseen erillisinä osakeyhtiöinä.

Kasvupalvelujen tietohallintopalvelujen ja maksatustehtävien järjestämisen ratkaisuksi löytyi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis ja hallintokeskuksen säilyttäminen työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan virastona. Hallitus linjasi keväällä 2018, että tietohallintopalvelujen ja avoimeksi jääneiden maksamista koskevien tehtävien organisoimisen valmistelua jatketaan siten, että kehittämis- ja hallintokeskus jatkaa toimintaansa uudella nimellä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan virastona hoitaen jatkossakin maksamista ja kasvupalvelujen tietohallintopalveluja koskevat tehtävät. Tämä ratkaisu toteutettaisiin lailla Kasvupalveluvirastosta.

Seuranta ja tietojen tuottaminen

Maakunnan toiminnan, talouden ja palvelutuotannon seurannasta ja tietojen tuottamisesta säädetään maakuntalain 140 §:ssä. Pykälän perustelujen mukaan säännös koskisi kaikkia lain 6 §:ssä maakunnalle säädettyjä tehtäväaloja. Maakunnan toimintaa ja taloutta koskevilla seurattiedoilla olisi merkitystä erityisesti lain 3 luvussa tarkoitetun maakunnan ja valtion välistä suhdetta määrittävien säännösten ja jossain määrin myös lain 103 ja 104 §:ssä säädetyn arviointimenettelyn toteuttamisen kannalta. (HE 15/2017 vp, s.)

Maakunnan on maakuntalain 140 §:n 1 momentin mukaan seurattava alueensa väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä sille säädettyjen tehtävien laatua, vaikuttavuutta ja kustannuksia. Lisäksi maakunnan on seurattava oman palvelutuotantonsa toimintaa ja taloutta ja verrattava sitä muiden tuottamien palvelujen vaikuttavuuteen, tehokkuuteen ja taloudellisuuteen.

Maakunnan on tuotettava toimialoittain tietoja sille säädettyjä tehtäviä koskevasta toiminnasta, taloudesta ja palvelutuotannon laadusta maakunnan toiminnan seurantaan, valvontaa ja ohjausta varten. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuotettavista tiedoista sekä tietojen tuottamisen menettelytavoista ja ajankohdista.

Maakunnalle toimeksiantosopimuksen perusteella palveluja tuottavien yksityisten palveluntuottajien on maakuntalain 140 §:n mukaan toimitettava seurannan edellyttämät tiedot maakunnalle maakunnan, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tai muun lain perusteella tiedon saamiseen oikeutetun viranomaisen määrittelemällä tavalla.

Maakuntalain 140 §:n 5 momentti sisältää informatiivisen säännöksen, jonka mukaan maakunnan toiminnan seurantaan, valvontaa ja ohjausta varten tuotettavista toimialakohtaisista muista tiedoista säädetään erikseen. Säännöksen perustelujen mukaan esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 31 §:ään sisältyy säännös sosiaali- ja terveydenhuollon seurannasta ja arvioinnista (HE 15/2017 vp, s.).

Maakuntalain sääntelyn lisäksi maakuntien tietojen tuottamisesta ehdotetaan säädettävän myös tilastolaissa. Tilastolain kuntien ja kuntayhtymien tietojen toimittamisvelvollisuutta koskevaa sääntelyä ehdotetaan sovellettavaksi jatkossa myös maakuntiin (laki tilastolain muuttamisesta, HE 14/2018 vp). Tilastolain 14 §:n 2 momentin mukaan maakunnat olisivat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät tiedot taloudestaan, hyödykkeistään, toiminnan sijainnista, henkilöstöstään ja muista toiminnan edellyttämistä voimavaroista. Lisäksi velvollisuus koskisi 3 momentin mukaan myös maakunnan liikelaitoksia ja maakuntien valtakunnallisia palvelukeskuksia. Nämä velvoitteet koskisivat myös kasvupalveluja.

Lisäksi hallitus on päivänä kuuta 20 antanut esityksen eduskunnalle kuntien ja maakuntien taloustietojen tuottamista ja raportointia koskevaksi lainsäädännöksi. Esityksessä kuntalakiin ja maakuntalakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset taloustietojen raportoinnista. Kunnat ja maakunnat velvoitettaisiin toimittamaan erikseen säädetyt taloustietonsa suoraan taloushallinnon tietojärjestelmistään valtiokonttorin ylläpitämään valtakunnalliseen tietovarantoon. Kuntalain ja maakuntalain säännökset velvoittaisivat kuntia ja maakuntia taloustietojen tuottamiseen ja raportointiin yhdenmukaisessa ja vertailtavassa muodossa.

Laki alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista

Hallituksen esitykseen laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 35/2018 vp) sisältyy esitys laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista (jäljempänä *kasvupalvelulaki*), esitys laiksi kasvupalvelujen järjestämisestä Uudenmaan maakunnassa ja esitys näiden lakien voimaantulolaiksi. Vuoden 2021 alusta voimaan tulevaksi tarkoitettua kasvupalvelulaissa (/) säädettäisiin maakuntalain 6 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitettujen palvelujen järjestämisestä. Tähän järjestämistä koskevaan lakiesitykseen liittyy palveluita koskevat lakiesitykset: hallituksen esitykseen 93/2018 vp sisältyvät lakiesitykset julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista (jäljempänä *rekrylaki*) sekä alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta (jäljempänä *rahoituslaki*) ja omaan hallituksen esitykseensä sisältyvä esitys laiksi kotoutumisen edistämisestä (HE 96/2018 vp).

Tulevista maakunnan maakuntalain 6 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitetuista palveluista ja niihin liittyvistä viranomaisten tehtävistä säädetään nykyisin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012, jäljempänä *JTYPL*), alueiden kehittämisestä ja rakennerrahastotoiminnan hallinnoinnista annetussa laissa (7/2014), alueiden kehittämisestä ja rakennerrahastotoiminnan rahoituksesta annetussa laissa (8/2014), valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetussa laissa (9/2014) ja kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (386/2010). Nämä lait ehdotetaan kumottavaksi maakunta- ja kasvupalvelu-uudistusta koskevan lainsäädännön voimaan tullessa, eli 1.1.2021.

Osa kasvupalveluista on valtakunnallisia ja osa maakunnallisia. Kaikki palvelut on toteutettava yhteen sovitettuina ja tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Maakunnallisten kasvupalveluiden järjestämisestä vastaa maakunta. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa järjestäjänä valtakunnallisesti tuotettavista kasvupalveluista. Alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetussa laissa ei säädetä valtakunnallisista kasvupalveluista vaan todetaan ainoastaan, että valtakunnallisista kasvupalveluiden toimijoista ja niiden tuottamisista palveluista säädetään erikseen. Maakunta- ja kasvupalvelu-uudistuksen yhteydessä valtakunnallisiksi kasvupalveluiksi nimettyjä valtion erityisrahoitusyhtiön, Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin ja Business Finland Oy:n sekä Teollisuussijoitus Oy:n palveluja koskevaa lainsäädäntöä ei muuteta. Palvelujen järjestämisestä vastaa siten työ- ja elinkeinoministeriö ja palveluja tuottavat valtion erityisrahoitusyhtiö Finnvera sekä Innovaatorahoituskeskus Business Finland ja Business Finland Oy ja Teollisuussijoitus Oy.

Maakunnan on kasvupalvelulain 19.1 §:n mukaan käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa järjestettävä alueellaan riittävästi maakunnallisia kasvupalveluja, jotka edistävät työttömien mahdollisuuksia saada työtä. Lain 16 §:n perusteella maakunnallisia kasvupalveluita ovat julkiset rekrytointipalvelut ja osaamisen kehittämispalvelut, eräät kotoutumista edistävät palvelut, palkkatuen myöntäminen sekä yrityspalveluiksi kutsuttavat yritystoiminnan, yrittäjyyden ja kansainvälistymisen edistämiseksi annettavat palvelut sekä palvelut, jotka luovat edellytyksiä innovaatioiden kehittämiselle.

Rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista säädettäisiin laissa julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista (/2018). Kasvupalveluihin liittyvistä kotoutumista edistäväistä palveluista säädettäisiin laissa kotoutumisen edistämisestä (/2018). Palkkatuesta, starttirahasta ja työolosuhteiden järjestelytuesta säädettäisiin laissa alueiden kehittämisen ja kasvupalveluiden rahoittamisesta (/2018). Muiden maakunnallisten yrityspalveluiden sisällöstä ei säädettäisi tarkemmin, vaan niiden järjestäminen ja sisältö olisivat maakunnan päättävissä.

Maakunnan järjestämisvastuuseen kuuluu kasvupalvelulain 18 §:n mukaan maakuntalain 7 §:ssä säädetyn lisäksi kasvupalvelun tuottajien valinta sekä kasvupalvelujen saatavuuden varmistaminen siten, että asiakas voi mahdollisimman monen palvelun osalta valita tarvitsemansa palveluntuottajan useammasta kuin yhdestä vaihtoehdosta. Maakunnan on myös huolehdittava asiakkaan kasvupalveluihin liittyvästä oikeuksista, velvollisuuksista ja etuuksista tiedottamisesta sekä palvelujen käyttöön liittyvästä ohjauksesta ja neuvonnasta sekä neuvottava ja tuettava asiakkaita kasvupalveluihin liittyvän valinnanvapauden käyttämisessä.

Maakunta voi kasvupalvelulain 22 §:n mukaan tuottaa maakunnalliset kasvupalvelut palvelut itse tai tytäryhteisössään. Maakunta voi oman tuotannon sijasta tai lisäksi valita yhden tai useita palveluntuottajia.

Kasvupalveluja järjestettäessä pyritään kasvupalvelulain 30 §:n mukaan monimuotoisiin sekä ensisijaisesti digitaalisen palvelutarjonnan ja sähköisen asioinnin mahdollistaviin toimintamalleihin. Henkilöasiakkaiden asioinnin vähimmäisvaatimuksista säädetään erikseen.

Kasvupalvelulain 31 §:n 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö järjestää kasvupalveluja tukevat valtion ja maakuntien yhdessä käyttämät tietojärjestelmät ja alustat. Maakunta puolestaan kehittää ja pitää tarpeen mukaan yllä alueensa kasvupalveluja tukevia sekä maakunnan ja alueen kuntien yhteistoimintaa tukevia tietojärjestelmiä ja alustoja. Kasvupalvelulain 17 §:n mukaan maakunnan ja sen tytäryhteisön, joka ei toimi kilpailutilanteessa markkinoilla, on käytettävä työ- ja elinkeinoministeriön järjestämiä kasvupalveluja tukevia tietojärjestelmiä ja alustoja, ellei muun palveluntuottajan tarjoaman palvelun käyttö ole tietyssä toiminnassa tai asiassa taikka sen osassa välttämätöntä taloudellisesta, toiminnallisesta, teknisestä tai muusta vastaavasta perustellusta syystä. Tähän säännökseen liittyy asetuksenantovaltuus, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin valtion ja maakuntien yhdessä käyttämistä tietojärjestelmistä ja alustoista. Ennen valtioneuvoston asetuksen antamista on kuultava maakuntia ja tarvittavassa laajuudessa maakuntien tytäryhteisöjä.

Kasvupalvelulain 28 §:n mukaan maakunta määrittää palveluja koskevassa sopimuksessa tai palvelun tuottamisen ehtoissa muun muassa, mitä palveluntuottajan on tehtävä asiakastietojen tallettamiseksi valtakunnallisiin ja maakunnan nimeämiin maakunnallisiin tietojärjestelmiin ja maakunnan edellyttämien tietojen toimittamiseksi salassapitosäännösten estämättä palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamista ja valvonnan toteuttamista varten.

Kasvupalvelulain 32 § sisältää tietojärjestelmien rakentamista määritteleviä säännöksiä. Sen mukaan työ- ja elinkeinoministeriö järjestää valtakunnalliset kasvupalveluja tukevat tietojärjestelmät siten, että ne mahdollistavat ja edistävät kaikkien valtakunnallisten toimijoiden yhteistä palveluntarjontaa ja että kaikki valtakunnallisten kasvupalvelujen järjestäjät ja tuottajat voivat tukeutua samoihin tietojärjestelmiin. Valtakunnallisia ja maakunnallisia kasvupalveluja tukevat tietojärjestelmät tulee säännöksen mukaan toteuttaa ja ylläpitää sellaisina, että ne mahdollistavat ja edistävät yhteistä palveluntarjontaa maakunnallisten kasvupalvelujen järjestäjien kanssa ja että kaikki maakunnat voivat palvelujen järjestäjinä tukeutua samoihin tietojärjestelmiin. Lisäksi maakunnallisia kasvupalveluja tukevat tietojärjestelmät tulee säännöksen mukaan toteuttaa ja ylläpitää sellaisina, että kaikki maakunnat tukeutuvat palvelujen järjestäjinä samoihin tietojärjestelmiin.

Kasvupalvelulain 19 §:n 2 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö seuraa työllisyyskehitystä sekä työllistymistä ja osaamisen kehittämistä edistävien palvelujen saatavuutta valtakunnallisesti ja maakunta omalla alueellaan. Jos maakunnan työllisyystilanne tai palvelujen saata-

vuus poikkeaa merkittävästi muista maakunnista tai maakunnan eri osien kesken, valtio ja maakunta käsittelevät tarvittavia toimia ja niiden edellyttämiä resursseja alueiden kehittämisen keskustelussa ja maakunta päättää keskusteluissa sovittujen toimenpiteiden toteutuksesta.

Kasvupalvelulain 34 §:ssä säädetään erikseen, että kasvupalvelujen yleinen ohjaus ja strateginen kehittäminen kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriölle. Ministeriö vastaa valtakunnallisesta kasvupalvelupolitiikasta, valtakunnallisten tavoitteiden valmistelusta ja niiden huomioon ottamisesta maakuntien toiminnan ohjauksessa.

Laki julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista

Vuoden 2021 alusta voimaan tulevaksi tarkoitetussa julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetussa laissa (/ , jäljempänä *rekrylaki*) säädettäisiin sen 1 §:n mukaan alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetun lain 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua maakunnallisina kasvupalveluina järjestettävistä palveluista, joilla edistetään työmarkkinoiden toimivuutta turvaamalla osaavan työvoiman saatavuutta ja tarjoamalla työtä hakeville mahdollisuuksia saada työtä (*julkiset rekrytointipalvelut ja osaamispalvelut*).

Rekrylaissa asiakkaalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä, joka hakee tai saa rekrylain mukaisia palveluita. Palveluntuottajalla tarkoitetaan yhteisöä, säätiötä tai yksityistä elinkeinonharjoittajaa, joka tuottaa rekrylaissa tarkoitettua palvelua tai jonka tehtävänä on asiakkaan palveluprosessiin liittyvien toimien hoitaminen.

Maakunta voi rekrylain 3 §:n mukaan antaa 4 ja 10—13 §:ssä tarkoitettua asiakkaan palveluprosessiin liittyvät toimet sekä 16—18 §:ssä tarkoitettujen palvelujen tuottamisen palveluntuottajan hoidettaviksi. Näin ollen palveluntuottaja voi arvioida työnhakijan palvelutarpeen (11 §), ohjata hänet palveluihin (4 §), laatia työllistymissuunnitelman yhdessä työnhakijan kanssa (12 §) ja arvioida työttömän tarpeen työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispalveluun (13 §). Palveluntuottaja vastaa myös työnhakijan informoinnista (10 §), jos se hoitaa palveluprosessiin liittyviä toimia. Maakunta voi rekrylain 3 §:n mukaan myös antaa palveluntuottajalle oikeuden ohjata henkilöasiakkaita 24 §:ssä tarkoitettuun työkokeiluun ja oikeuden tehdä työkokeiluun liittyviä 27 §:ssä tarkoitettuja sopimuksia.

Rekrylain 3 §:ssä säädetään myös julkisuuslain ja arkistolain soveltamisesta palveluntuottajan toimintaan sen hoitaessa rekrylaissa tarkoitettuja tehtäviä. Näiden lisäksi palveluntuottajan toimintaan sovelletaan hallinnon yleislakeja suoraan niiden soveltamisalasäännösten nojalla. Rekrylain 3 §:ssä säädetään myös rikosoikeudellisen virkavastuun ulottamisesta palveluntuottajan palveluksessa olevaan henkilöön hänen suorittaessaan rekrylaissa tarkoitettuja tehtäviä ja viitataan vahingonkorvauslain (412/1974) vahingonkorvausvastuusääntelyyn.

Rekrylain 37 §:ssä säädetään maakunnan, palveluntuottajan ja työnantajan tiedonsaantioikeudesta. Maakunnalla on pykälän 1 momentin mukaan oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta tämän lain toimeenpanemiseksi välttämättömät tiedot valtion, maakunnan ja kunnan viranomaiselta, Kansaneläkelaitokselta, työttömyyskassalta, palveluntuottajalta sekä työkokeilun toteuttajalta. Palveluntuottajalla on 2 momentin mukaan oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta maakunnalta ja muulta 1 momentissa tarkoitettulta taholta asiakasta koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä tässä laissa tarkoitettun palvelun tuottamiseksi tai palveluntuottajalle tämän lain nojalla annetun tehtävän hoitamiseksi. Pykälän 3 momentissa säädetään työnantajan oikeudesta saada salassapitosäännösten estämättä maksutta maakunnalta työ- ja virkasuhdetta koskevissa laeissa säädetyn, irtisanotun työntekijän ja viranhaltijan takai-

sin ottamista koskevan velvollisuuden täyttämiseksi tieto siitä, onko työnantajan yksilöimä henkilö työnhakijana siten kuin 8 §:ssä säädetään. Pykälän 4 momentin mukaan 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot voidaan luovuttaa myös konekielisessä muodossa tai teknisen käyttöyhteyden avulla.

Rekrylain 38 §:ssä säädetään tiedonsaannista työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispalveluun liittyen. Sen mukaan maakunnan viranomaisilla, työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispalveluun osallistuvalla tässä laissa tai asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annetun lain (/) 2 §:n 4 kohdassa tarkoitetulla palveluntuottajalla ja Kansaneläkelaitoksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada toisiltaan maksutta tiedot, jotka ovat välttämättömiä työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun järjestämiseksi. Tietojensaantioikeus koskee myös sellaisia työnhakijan sosiaalista tilannetta sekä terveydentilaa ja työ- ja toimintakykyä koskevia tietoja, joilla on vaikutusta työnhakijan työllistymiseen ja jotka ovat välttämättömiä palvelujen tarjoamiseksi työnhakijalle.

Rekrylain 39 §:ssä säädetään työnhakua koskevien tietojen julkaisemisesta ja luovuttamisesta työnantajalle. Sen mukaan työnhakijasta julkaistaan työnhaun alkaessa työnhakua ja rekrytointia tukevassa kasvupalvelun verkkopalvelussa työnhaun ja rekrytoinnin kannalta tarpeelliset tiedot työnhakijan ammatillisesta osaamisesta ja työnhakutoiveista. Tiedot on julkaistava muodossa, josta työnhakija ei ole tunnistettavissa. Muiden kuin edellä tarkoitettujen tietojen julkaiseminen tai luovuttaminen työnantajalle edellyttää työnhakijan suostumusta. Työnhakijan terveydentilaa koskevia tietoja saa luovuttaa työnantajalle vain työnhakijan nimenomaisella suostumuksella.

Kunnalle nykyisin JTYPL:n 11 luvun 1 §:n 3 momentissa säädetty työllistämismääräys säilyy maakuntaudistuksessa lähes sellaisenaan. Siitä säädetään rekrylain 30 §:n 3 momentissa.

Rekrylain 30 §:n 3 momentin mukaan jos 1 tai 2 momentissa tarkoitettu työtön ei työllisty avoimille työmarkkinoille eikä hänelle voida järjestää soveltuvaa kuntoutusta, palvelua tai palkkatuetta työtä muun kuin kunnan palveluksessa 1 tai 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, hänen kotikuntansa on maakunnan osoituksesta järjestettävä hänelle työntekomahdollisuus (*työllistämismääräys*). Kunnan on järjestettävä työntekomahdollisuus siten, että työllistettävä voi aloittaa työn työttömyyspäivärahan enimmäisajan täyttyessä.

Rekrylain 31 §:n 4 momentissa säädetään valtuudesta säätää työllistämismääräyksen toimeenpanosta ja siihen liittyvistä ilmoituksista valtioneuvoston asetuksella. Työllistämismenettelyä säädetään nykyisin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1073/2012). Asetuksen 31 §:n 1 ja 2 momentin mukaan työ- ja elinkeinotoimiston on ilmoitettava työllistämismääräyksen kunnalle tämän työllistämismääräyksen voimaantulusta. Työllistämismääräyksestä tulee käydä ilmi työllistämismääräyksen peruste, työllistettävän koulutus ja työkokemus sekä muut työllistämisen kannalta tarpeelliset tiedot. Työllistämismääräys on tehtävä viimeistään kaksi viikkoa ennen työttömyysturvalain (1290/2002) 6 luvun 7 §:ssä säädetyn päivärahakauden enimmäisajan päättymistä.

Laki alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta

Vuoden 2021 alusta voimaan tulevaksi tarkoitettua alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta annettua lakia (/ , jäljempänä *rahoituslaki*) sovellettaisiin myönnettäessä alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetussa laissa tarkoitettuja rahoituspalveluja Man-

ner-Suomen alueella. Lakia sovellettaisiin sekä kansallisista varoista että rakennerahastoista rahoitettavaan toimintaan. Laissa säädettäisiin yrityksille myönnettävistä tuista, alueiden kehittämiseen myönnettävistä tuista, palkkatuesta, työolosuhteiden järjestelytuesta ja starttirahasta.

Rahoituslain 71 §:ssä säädetään oikeudesta tietojen saamiseen ja luovuttamiseen. Sen 1 momentin mukaan oikeudesta tietojen saamiseen toiselta viranomaiselta ja oikeudesta tietojen luovuttamiseen toiselle viranomaiselle säädetään valtiovastuulain 31 ja 32 §:ssä. Pykälän 2 momentin mukaan oikeus 1 momentissa tarkoitettujen tietojen saamiseen ja luovuttamiseen on maakunnalla, Uudenmaan kuntayhtymällä ja työ- ja elinkeinoministeriöllä. Työnantajalla on 3 momentin mukaan lisäksi oikeus saada 4 luvussa säädettyjen palkkatuen myöntämisedellytysten täyttämiseksi tieto siitä, onko työnantajan yksilöimä henkilö, jonka työsuhde on päättynyt palkkatuen hakemista edeltäneiden 12 kuukauden aikana, työnhakijaksi rekisteröityneenä. Pykälän 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot voidaan 4 momentin mukaan vastaanottaa ja luovuttaa myös sähköisesti.

Rahoituslain 64 §:ssä säädetään tiedonsaannista ja tietojen luovuttamisesta rakennerahasto-ohjelmassa. Pykälän mukaan sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta, on hallinto-, todentamis- ja tarkastusviranomaisella sekä välittävillä toimielimillä salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta muulta viranomaiselta tai julkista tehtävää hoitavalta tässä luvussa tarkoitettun tuen hakijaa ja tuen saajaa, näiden taloudellista asemaa ja liike- ja ammattitoimintaa, julkisista varoista myönnettyä rahoitusta ja muuta tuen kannalta merkittävää olosuhdetta koskevia tietoja, jotka ovat välttämättömiä tukea koskevan asian käsittelemiseksi. Hallinto-, todentamis- ja tarkastusviranomaisella sekä välittävillä toimielimillä on salassapitosäännösten estämättä oikeus luovuttaa muulle viranomaiselle, julkista tehtävää hoitavalle tai Euroopan unionin toimielimelle tietoja, jotka ovat tarpeen Euroopan unionin tai kansallisessa lainsäädännössä säädetyn tehtävän hoitamiseksi. Tiedot voidaan vastaanottaa ja luovuttaa myös sähköisesti.

Laki kotoutumisen edistämisestä

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki (/ , jäljempänä kotoutumislaki) on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2021 kuten kasvupalveluita koskeva lainsäädäntö kokonaisuudessaan. Lain 8 §:n mukaan kotoutumista edistäviä palveluja järjestetään osana maakunnan järjestämisvastuulla olevia kasvupalveluita ja sosiaali- ja terveystieteiden palveluita, kunnallisia peruspalveluita ja kansallista koulutusjärjestelmää sekä muina kotoutumista edistävinä palveluina. Kotoutumista edistävien palveluiden ja palveluprosessin tuottamiseen kasvupalveluissa sovelletaan, mitä alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetun lain (/) 4 luvussa kasvupalveluiden tuottamisesta ja kasvupalveluntuottajan velvollisuuksista säädetään sekä mitä julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetun lain (/) 3 § ja 15 §:ssä tehtävien antamisesta palveluntuottajalle ja palveluntuottajan velvollisuuksista säädetään.

Kotoutumislain 62 §:ssä säädetään tiedonsaantioikeuksista. Sen 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriöllä, Valtion lupa- ja valvontavirastolla, maakunnalla, Kasvupalveluvirastolla, kunnan viranomaisella, Kansaneläkelaitoksella sekä Väestörekisterikeskuksella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä tämän lain mukaisten tehtävien suorittamiseksi välttämättömät tiedot toisiltaan, Maahanmuuttovirastolta, vastaanotto- ja järjestelykeskukselta, palvelun tuottajalta sekä ilman huoltajaa olevalle lapselle määrättyä edustajalta.

Kotoutumislain 62 §:n 2 momentin mukaan palveluntuottajalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä maakunnalta ja kunnan viranomaiselta sekä toiselta palveluntuot-

tajalta 2 luvussa tarkoitettujen palveluiden järjestämiseksi välttämättömät tiedot. Pykälän 3 momentin mukaan ilman huoltajaa olevalle lapselle määrätyllä edustajalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 54 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot maakunnalta, kunnan viranomaiselta, Kansaneläkelaitokselta, Maahanmuuttovirastolta sekä vastaanotto- ja järjestelykeskukselta.

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmä

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä säädetään omassa laissaan (293/2017). Laissa tarkoitetaan yrityspalvelulla valtion, kunnan, valtion erityisrahoitusyhtiön, Business Finland Oy:n ja alueiden kehittämisen ja rakennerahastohankkeiden rahoittamisesta annetun lain 2 §:n 13 kohdassa tarkoitetun välittävän toimielimen tarjoamaa, myöntämää ja niiden varoista maksettavaa tukea, rahoitusta sekä kehittämis- ja neuvontapalvelua sekä JTYPL:ssa tarkoitettua julkista työvoima- ja yrityspalvelua.

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmä on lain 4 §:n 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriön tietojärjestelmä, johon yrityspalveluja tarjoavat edellä mainitut tahot tallettavat asiakastietoja yhteistä käyttöä varten. Lisäksi muut viranomaiset voivat tallettaa julkisia asiakastietoja asiakastietojärjestelmään ja käsitellä niitä. Asiakastietojärjestelmän osia ovat lain 4 §:n 2 momentin mukaan valtakunnallinen yrityspalvelujen asiakastietovaranto ja asiakkuudenhallintajärjestelmä, joilla yhdistetty asiakastietosisältö välitetään tietoturvallisesti teknisellä käyttöyhteydellä asiakastietojärjestelmän käyttäjille.

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä voi lain 5 §:n mukaan tuottaa koulutuksen, tutkimuksen, tilastoinnin, suunnittelun, seurannan ja ohjauksen edellyttämiä tietoaineistoja. Asiakastietoja saa käyttää myös turvallisuusselvityslaisissa (726/2014) tarkoitettua yritysturvallisuus selvityksen laadinnassa.

Yrityspalveluiden asiakastietojärjestelmästä annetun lain 6 §:ssä säädetään asiakastietojärjestelmän teknisestä ylläpitäjästä ja rekisterinpitäjistä. Sen 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö vastaa teknisenä ylläpitäjänä asiakastietojärjestelmän yleisestä toiminnasta sekä teknisestä käyttöyhteydestä tietojen tallettamista, yhdistämistä, luovuttamista ja muuta käsittelyä varten. Tekninen ylläpitäjä vastaa tietojärjestelmän käytettävyydestä sekä siihen sisältyvien tietojen eheydestä, suojaamisesta ja säilyttämisestä. Teknisellä ylläpitäjällä ei ole oikeutta määrätä tietojärjestelmään talletetuista tiedoista eikä luovuttaa niitä, ellei laissa toisin säädetä. ELY-keskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (jäljempänä *KEHA-keskus*) vastaa käytännössä laissa työ- ja elinkeinoministeriölle säädetyistä teknisen ylläpitäjän tehtävistä. Asiakastietojärjestelmään tietoja tallettavat tahot toimivat talletetun tiedon rekisterinpitäjinä omien tietojensa osalta sekä päättävät tietojen luovuttamisesta asiakastietojärjestelmän kautta. Asiakastietojärjestelmään tietoja tallettanut taho vastaa tietojen oikeellisuudesta ja ajantasaisuudesta.

Asiakastietojärjestelmään voidaan lain 7 §:n mukaan tallettaa yrityksiin liittyvien julkisten tietojen lisäksi tiedot yrityksen saamista yrityspalveluista; tiedot yrityksen vireillä olevista lupasasioista sekä myönnettyistä luvista; tiedot siitä, onko yritys tai onko yritys aiemmin ollut valtion erityisrahoitusyhtiön asiakkaana; arviot yrityksen edellytyksistä kannattavaan toimintaan; yrityksestä luottotietorekisteriin, konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin sekä ulosottorekisteriin talletetut tiedot; tiedot yrityksen liiketoiminnan kehittämistä koskevista suunnitelmista; sellaiset yritystä koskevat muut tiedot, jotka ovat tarpeen päätettäessä tuen tai rahoituksen myöntämisestä ja maksamisesta yritykselle ja niiden käytön valvonnassa sekä yrityspalvelujen toteuttamiseksi.

Lisäksi asiakastietojärjestelmään voidaan tallettaa tunnistetiedot yrityksen vastuuhenkilöistä; tunnistetiedot henkilöistä, jotka yritys on nimennyt yhteyshenkilöikseen tässä laissa tarkoitettuja yrityspalveluja varten, lukuun ottamatta henkilötunnusta; yrityksen vastuuhenkilöistä luottotietorekisteriin, konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin, ulosottorekisteriin sekä liiketoimintakieltorekisteriin talletetut tiedot; tiedot luonnollisen henkilön saamasta yritystoiminnan aloittamiseen liittyvästä neuvonnasta tai muusta palvelusta sekä tunnistetiedot luonnollisesta henkilöstä, jolle palvelua on annettu. Tunnistetietoja ovat 7 §:n mukaan nimi, henkilötunnus, äidinkieli, kansalaisuus, kotimaa, kotipaikka, lähiosoite, sähköpostiosoite ja puhelinnumero.

Yrityspalveluiden asiakastietojärjestelmästä annetun lain 9 §:ssä säädetään tietojen poistamisesta. Luonnollisia henkilöitä koskevat tiedot on lähtökohtaisesti poistettava tietojärjestelmästä viimeistään viiden vuoden kuluttua siitä, kun tietoja on viimeksi käsitelty palveluiden tuottamista varten. Teknisellä ylläpitäjällä, eli työ- ja elinkeinoministeriöllä, on oikeus poistaa asiakastietoja, jos ne ovat vanhentuneita tai jos poistaminen on tarpeen asiakastietojärjestelmän teknisen toimivuuden varmistamiseksi.

Yrityspalveluiden asiakastietojärjestelmästä saa lain 10 §:n mukaan luovuttaa tietoja työ- ja elinkeinoministeriölle, maa- ja metsätalousministeriölle, ulkoasiainministeriölle, ulkomaan edustukseen kuuluville edustustoille, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle, työ- ja elinkeinotoimistolle, Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandille, valtion erityisrahoitusyhtiölle, Maaseutuvirastolle ja Business Finland Oy:lle yrityspalvelujen toteuttamista varten sekä alueiden kehittämisen ja rakennerahastohankkeiden rahoittamisesta annetun lain 2 §:n 13 kohdassa tarkoitetuille välittävillä toimielimillä mainitun lain 28 §:n mukaisesti. Eräitä tietoja saa luovuttaa lisäksi turvallisuus selvityslain mukaisia tehtäviä varten toimivaltaisille viranomaisille.

Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmä

Maakunta- ja kasvupalvelu-uudistuksen voimaantulon yhteydessä kumottavan JTYPL:n 13 luvussa säädetään työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmästä. Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmä muodostuu JTYPL:n 13 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan henkilöasiakasrekisteristä, työnantajarekisteristä ja palveluntuottajarekisteristä. Asiakastietojärjestelmän yhteisrekisterinpitäjiä ovat KEHA-keskus ja työ- ja elinkeinotoimistot (HE 62/2018 vp).

Henkilöasiakasrekisteriin voidaan JTYPL:n 13 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan tallettaa henkilöasiakkaasta asiakaspalvelua varten:

- 1) tunnistetiedot mukaan lukien henkilötunnus;
- 2) työ- ja elinkeinotoimiston asiakkuuteen ja asiointiin sekä asioinnin mahdollisesti edellyttämiin erityisjärjestelyihin liittyvät tiedot;
- 3) koulutusta, työhistoriaa ja ammatillista osaamista koskevat tiedot;
- 4) palvelutarvetta ja suunnitelmia koskevat tiedot;
- 5) tiedot työtarjouksista ja esittelyistä työnantajalle;
- 6) tiedot julkisista työvoima- ja yrityspalveluista ja muista työllistymistä edistävästä palveluista sekä asiantuntija-arvioinneista;
- 7) julkisen työvoima- ja yrityspalvelun tarjoamisen edellyttämät terveydentila- ja muut tiedot;
- 8) työttömyysturvaan liittyvät selvitykset ja työvoimapolitiittiset lausunnot;
- 9) tiedot julkiseen työvoima- ja yrityspalveluun kuuluvista etuuksista.

Työnantajarekisteriin voidaan JTYPL:n 13 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan tallettaa työnantajasta työvoima- ja yrityspalvelua varten:

- 1) yksilöintitiedot;
- 2) työ- ja elinkeinotoimiston asiakkuuteen ja asiointiin liittyvät tiedot;

- 3) toimintaa ja palvelutarvetta koskevat tiedot;
- 4) työpaikat ja niiden täyttymistä koskevat tiedot;
- 5) palkkatukea koskevat päätökset ja siihen liittyvät seuranta- ja maksatustiedot;
- 6) työkokeilua koskevat sopimukset;
- 7) muut julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen suunnitteluun ja toimeenpanoon liittyvät tiedot.

Palveluntuottajarekisteriin voidaan JTYPL:n 13 luvun 3 §:n 3 momentin mukaan tallettaa asiakaspalvelua varten:

- 1) palvelun tuottajan yksilöintitiedot;
- 2) asiointiin liittyvät tiedot;
- 3) palvelun tuottajan kanssa tehdyt hankintasopimukset sekä maksatustiedot;
- 4) hankittua palvelua koskevat tiedot;
- 5) palvelun haku-, valinta- ja seurantatiedot;
- 6) julkisen työvoima- ja yrityspalvelun suunnittelun ja järjestämisen kannalta tarpeelliset palvelun tuottajaa koskevat muut tiedot;
- 7) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua työvoimakoulutusta ja sen järjestäjää koskevat tiedot sekä koulutukseen liittyvät haku-, valinta- ja seurantatiedot.

Henkilöasiakasrekisteriin, työnantajarekisteriin ja palveluntuottajarekisteriin talletettavien tietojen mahdollinen salassapito perustuu julkisuuslakiin. Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin nojalla tiedot työhallinnon henkilöasiakkaasta ovat salassa pidettäviä. Näin ollen kaikki henkilöasiakasrekisteriin talletettavat tiedot ovat salassa pidettäviä. Työnantaja- ja palveluntuottajarekisterien tiedot ovat sen sijaan pääosin julkisia, mutta osa niistäkin voi julkisuuslain 24 §:n 1 momentissa säädetyllä perusteella olla salassa pidettäviä.

JTYPL:n 13 luvun 3 §:n 4 momentin mukaan rekistereihin voidaan tallettaa myös muita julkisen työvoima- ja yrityspalvelun suunnittelun, järjestämisen ja seurannan kannalta tarpeellisia tietoja, jotka eivät ole henkilötietoja. Rekistereihin voi myös kuulua asiakirjoja sekä muuten työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmästä erillään pidettäviä tiedostoja.

JTYPL:n 13 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinotoimiston, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskuksen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen sekä 2 luvun 4—7 §:ssä tarkoitettuja työnhakijan palveluprosessiin liittyviä tehtäviä hoitavan palveluntuottajan on talletettava asiakastiedot työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään. (HE 62/2018 vp) Asiakastietojärjestelmään tietoja tallettanut taho vastaa tallettamiensa tietojen oikeellisuudesta ja ajantasaisuudesta. Jos rekisteriin talletettava henkilötieto on saatu muualta kuin rekisteröidyltä itseltään, rekisteriin tulee merkitä, mistä tieto on saatu ja kuka tiedon on merkinnyt.

JTYPL 13:4.2:n mukaan henkilöasiakasta koskevat 3 §:n 1 momentin 2, 4 ja 5 kohdassa tarkoitettut tiedot, eli työ- ja elinkeinotoimiston asiakkuuteen ja asiointiin sekä asioinnin mahdollisesti edellyttämiin erityisjärjestelyihin liittyvät tiedot, palvelutarvetta ja suunnitelmia koskevat tiedot sekä tiedot työtarjouksista ja esittelyistä työnantajalle, on poistettava tietojärjestelmästä kahden vuoden kuluttua tietoa koskevan merkinnän tekemisestä. Kaikki asiakasta tai palveluntuottajaa koskevat tiedot on poistettava pääsääntöisesti, kun asiakkuuden tai sopimussuhteen päättymisestä on kulunut viisi vuotta.

Asiakastietojärjestelmän käyttöoikeuksista säädetään JTYPL:n 13 luvun 5 §:ssä. Asiakastietojärjestelmän käyttöoikeus voidaan myöntää JTYPL:n 13:5.2:n nojalla työ- ja elinkeinotoimiston, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskuksen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen tai työ- ja elinkeinoministeriön virkamiehelle, joka hoitaa tässä tai muussa laissa säädettyjä työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämiseen liittyviä tehtäviä taikka kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa, vuorotteluvapaalaissa tai työttömyysturvalaissa säädettyjä tehtäviä. Käyttöoikeus voidaan myöntää myös sellaiselle henkilölle, joka on työ- ja elinkeinoministeriön tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimeksiannosta erillistä arviointia, tarkastusta tai selvitystä tekevän tahon taikka 2 luvun 4—7 §:ssä tarkoitettuja työnhakijan palveluprosessiin liittyviä tehtäviä hoitavan palveluntuottajan palveluksessa ja joka hoitaa kyseistä tehtävää. (HE 62/2018 vp)

JTYPL:n 13 luvun 5 §:n 3 momentin mukaan henkilö, jolle on myönnetty käyttöoikeus työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään, saa salassapitosäännösten estämättä hakea ja käyttää asiakastietojärjestelmään talletettuja tietoja, jos se on tarpeen asiakaspalvelun järjestämiseksi, vireillä olevan asian selvittämiseksi tai ratkaisemiseksi, valvonta-, kehittämis- tai seurantatehtävän suorittamiseksi taikka toimeksiantotehtävän suorittamiseksi. Pykälän 4 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö päättää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 28 §:ssä tarkoitettun luvan antamisesta työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään sisältyvien, salassa pidettävien tietojen luovuttamiseen.

Laki Kasvupalveluvirastosta

[Ks. luonnos hallituksen esitykseksi laiksi Kasvupalveluvirastosta]

2.2 Kansainvälinen kehitys ja EU:n lainsäädäntö

Euroopan ihmisoikeussopimus

Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 19/1990) 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Viranomaiset eivät artiklan mukaan saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi kun laki sen sallii ja se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi. Artiklan on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä katsottu kattavan myös henkilötietojen suojan.

Sopimus Euroopan unionin toiminnasta

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (jäljempänä *SEUT*) 16 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Artiklan 2 kohdan mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen luonnollisten henkilöiden suojaa koskevat säännöt, jotka koskevat unionin toimielinten, elinten ja laitosten sekä jäsenvaltioiden silloin, kun viimeksi mainitut toteuttavat unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa, suorittamaa henkilötietojen käsittelyä, sekä säännöt, jotka koskevat näiden tietojen vapaata liikkuvuutta. Näiden sääntöjen noudattamista valvoo riippumaton viranomainen.

Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat antaneet SEUT 16 artiklan nojalla yleisen tietosuoja-asetuksen ((EU)2016/679) ja poliisi- ja rikosoikeudellisen yhteistyön alalla sovellettavan tietosuojadirektiivin ((EU) 2016/680). EU:n yleisellä tietosuoja-asetuksella kumotaan Euroopan yhteisön perustamissopimuksen nojalla annettu henkilötietodirektiivi, joka on kansallisesti pantu täytäntöön henkilötietolailla.

Euroopan unionin perusoikeuskirja

Euroopan unionin perusoikeuskirjan (2012/C 326/02) 7 artiklassa turvataan yksityis- ja perhelämän suoja ja 8 artiklassa henkilötietojen suoja. Perusoikeuskirjan 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Tällaisten tietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. Jokaisella on oikeus tutustua niihin tietoihin, joita hänestä on kerätty, ja saada ne oikaistuksi. Riippumaton viranomainen valvoo näiden sääntöjen noudattamista.

Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä noudattaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia.

EU:n yleinen tietosuoja-asetus

Asetuksen kohde ja soveltamisala

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (*yleinen tietosuoja-asetus*) annettiin huhtikuussa 2016 ja sen soveltaminen alkoi toukokuussa 2018. Yleisellä tietosuoja-asetuksella suojellaan luonnollisten henkilöiden perusoikeuksia ja -vapauksia, erityisesti heidän oikeuttaan henkilötietojen suojaan. Asetusta ei sovelleta henkilötietojen käsittelyyn, jota suoritetaan sellaisen toiminnan yhteydessä, joka ei kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan. Jäljempänä kuvataan asetuksen sisältöä erityisesti siltä osin kuin siinä jätetään jäsenvaltiolle liikkumavaraa tai asetetaan jäsenvaltiolle velvollisuus tämentää asetuksen säännöksiä.

Henkilötiedoilla tarkoitetaan asetuksessa kaikkia tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön, eli rekisteröityyn, liittyviä tietoja (4 artiklan 1 kohta). Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan asetuksessa toimintoa tai toimintoja, joita kohdistetaan henkilötietoihin tai henkilötietoja sisältäviin tietojoukkoihin joko automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen tai manuaalisesti, kuten tietojen keräämistä, tallentamista, järjestämistä, jäsentämistä, säilyttämistä, muokkaamista tai muuttamista, hakua, kyselyä, käyttöä, tietojen luovuttamista siirtämällä, levittämällä tai asettamalla ne muutoin saataville, tietojen yhteensovittamista tai yhdistämistä, rajoittamista, poistamista tai tuhoamista (4 artiklan 2 kohta).

Kansallinen liikkumavara

Kansallisella liikkumavaralla tarkoitetaan yleisen tietosuoja-asetuksen osoittamaa harkintamarginaalia, jonka puitteissa jäsenvaltioiden lainsäätäjien on mahdollista antaa tai pitää voimassa

kansallista lainsäädäntöä. Tällaisella kansallisella lainsäädännöllä täydennetään tai täsmennetään asetuksen säännöksiä, jotka muodostavat perustavanlaatuisen rungon henkilötietojen käsittelyä koskevalle säännöstölle. Tällaista täsmentävää tai täydentävää kansallista lainsäädäntöä on siten aina luettava yhdessä yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa.

Yleistä tietosuoja-asetusta täydentävä tai täsmentävä kansallinen lainsäädäntö on mahdollista ainoastaan silloin, kun se tietosuoja-asetuksessa nimenomaisesti sallitaan. Liikkumavaran käyttöä koskevat yleisen tietosuoja-asetuksen säännökset voidaan jakaa velvoittaviin, mahdollista- viin ja huomioon otettaviin säännöksiin.

Kansallisen lainsäädännön tarpeellisuutta arvioitaessa on huomattava, että yleinen tietosuoja-asetus on luonteeltaan yksityiskohtaisempi kuin sitä edeltänyt henkilötiedodirektiivi ja sen toimeenpanemiseksi annettu henkilötietolaki. Liikkumavaran käytössä on asetuksen mukaan mahdollista hyödyntää erilaisia säädöstekniikoita. Asetuksen 41 resitaalin mukaan kansalliselta lainsäädännöltä ei välttämättä edellytetä laintasoisuutta, kunhan se on selkeää, täsmällistä ja ennakoitavaa. Kaikkia yksittäisiä tiedonkäsittelytilanteita varten ei myöskään 45 resitaalin mukaan edellytetä olevan erityislakia.

Käsittelyä koskevat periaatteet

Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklassa säädetään henkilötietojen käsittelyä koskevista periaatteista. Rekisterinpitäjä vastaa, että 5 artiklassa säädettyjä periaatteita on noudatettu. Sen on myös pystyttävä osoittamaan, että niitä on noudatettu.

Rekisterinpitäjällä tarkoitetaan asetuksessa elintä, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Jos tällaisen käsittelyn tarkoitukset ja keinot määritellään jäsenvaltion lainsäädännössä, rekisterinpitäjä tai tämän nimittämistä koskevat erityiset kriteerit voidaan vahvistaa jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti (4 artiklan 7 kohta). Tietosuojavaltuutetun toimiston mukaan rekisterinpitäjän määrittelemistä koskeva vaatimus korostuu erityisesti silloin, kun käsittelyperusteena on yleinen etu tai julkisen vallan käyttäminen (Tietosuojavaltuutetun toimiston ohje lainsäädäntölausuntoihin, 16.10.2017, versio 1.0, s. 9.).

Asetuksen 5 artiklassa säädetty käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate tarkoittaa, että henkilötiedot on kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteen sopimattomalla tavalla. Toinen keskeinen periaate on tietojen minimointi, joka tarkoittaa, että henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään.

Täsmällisyysperiaatteen mukaan henkilötietojen on oltava täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä; on toteutettava kaikki mahdolliset kohtuulliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että käsittelyn tarkoituksiin nähden epätarkat ja virheelliset henkilötiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä. Säilytyksen rajoittamisperiaatteen mukaan henkilötiedot on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten. Eheyden ja luottamuksellisuuden periaate tarkoittaa, että henkilötietoja on käsiteltävä tavalla, jolla varmistetaan henkilötietojen asianmukainen turvallisuus, mukaan lukien suojaaminen luvattomalta ja lainvastaiselta käsittelyltä sekä vahingossa tapahtuvalta häviämislä, tuhoutumiselta tai vahingoittumiselta käyttäen asianmukaisia teknisiä tai organisatorisia toimia.

Käsittelyperusteet

Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa säädetään edellytyksistä, joiden vallitessa henkilötietojen käsittely on lainmukaista. Näistä kasvupalveluiden asiakastietojen käsittelyn kannalta keskeisiä ovat erityisesti 6 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädetty rekisteröidyn suostumus, c alakohdassa säädetty edellytys, jonka mukaan käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi, ja e alakohdassa säädetty edellytys, jonka mukaan käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi.

Suostumuksen edellytyksistä säädetään asetuksen 7 artiklassa. Asetuksen 43 resitaalissa suostumukseen suhtaudutaan kielteisesti, jos rekisterinpitäjänä on viranomainen. Resitaalin mukaan suostumuksen ei pitäisi olla pätevä oikeudellinen peruste henkilötietojen käsittelylle sellaisessa erityistilanteessa, jossa rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välillä on selkeä epäsuhta. Tämä koskee erityisesti tilannetta, jossa rekisterinpitäjänä on viranomainen ja jossa on sen vuoksi epätodennäköistä, että suostumus on annettu vapaaehtoisesti kaikissa kyseiseen tilanteeseen liittyvissä olosuhteissa. Asetuksessa ei vastaavaa säännöstä ole.

Oikeusministeriön asettama yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämien kansallisten lainsäädäntötoimenpiteiden tarvetta selvittänyt työryhmä (jäljempänä *TÄTTI-työryhmä*) on lähtenyt siitä, että viranomaisten henkilötietojen käsittelyn tulisi ensi sijassa perustua asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan eli rekisterinpitäjän lakisääteiseen velvoitteeseen. Tämä tarkoittaa, että viranomaisen tehtävä ja toimivaltuudet tulee kuvata lainsäädännössä niin, että henkilötietojen käsittelyn oikeusperusta ja tarkoitus voidaan siitä johtaa toiminnan tavoite huomioon ottaen. (TÄTTI-työryhmän loppumietintö, oikeusministeriö, Helsinki 2018, s. 32)

Asetuksen 6 artiklan 2 kohdassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus pitää voimassa tai ottaa käyttöön yksityiskohtaisempia säännöksiä asetuksessa vahvistettujen sääntöjen soveltamisen mukauttamiseksi sellaisessa käsittelyssä, joka tehdään 1 kohdan c ja e alakohdan noudattamiseksi määrittämällä täsmällisemmin tietojenkäsittely- ja muita toimenpiteitä koskevat erityiset vaatimukset, joilla varmistetaan laillinen ja asianmukainen tietojenkäsittely. Säännös antaa siis mahdollisuuden täydentävään kansalliseen sääntelyyn.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaan käsittelyn ollessa tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi ja käsittelyn ollessa tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi on käsittelyn perustasta säädettävä joko unionin oikeudessa tai rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä. Kyseisessä lainsäädännössä pitää määritellä käsittelyn tarkoitus. Lainsäädäntö voi sisältää erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan asetuksen sääntöjen soveltamista. Tällaiset erityiset säännökset voivat koskea muun muassa yleisiä edellytyksiä, jotka koskevat rekisterinpitäjän suorittaman tietojenkäsittelyn lainmukaisuutta; käsiteltävien tietojen tyyppiä; asianomaisia rekisteröityjä, yhteisöjä joille ja tarkoituksia joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa; käyttötarkoitussidonnaisuutta; säilytysaikoja; sekä käsittelytoimia ja -menettelyjä, mukaan lukien laillisen ja asianmukaisen tietojenkäsittelyn varmistamiseen tarkoitettujen toimenpiteet. Perusvaatimuksena tällaiselle lainsäädännölle on, että sen on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhtainen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Tämä kohta sisältää siis sekä veloitteen säätää kansallisessa lainsäädännössä käsittelyn perustasta ja käsittelyn tarkoituksesta että mahdollisuuden säätää myös muista seikoista.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa kielletään erityisten henkilötietojen käsittely. Tällaisia tietoja ovat muun muassa terveystiedot sekä rotu ja etninen alkuperä. Poikkeuksista käsittelykieltoon säädetään artiklan 2 kohdassa.

Erityisiä henkilötietoja saa asetuksen 9 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan käsitellä, jos rekisteröity on antanut nimenomaisen suostumuksensa kyseisten henkilötietojen käsittelyyn yhtä tai useampaa tiettyä tarkoitusta varten, paitsi jos unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä säädetään, että 1 kohdassa tarkoitettua kieltoa ei voida kumota rekisteröidyn suostumuksella. Edellä esitetty 43 resitaalin sisältö soveltuu myös erityisten henkilötietojen käsittelyyn, eikä käsittelyä siten voitaisi perustaa suostumukseen, jos rekisterinpitäjänä on viranomainen.

Erityisiä henkilötietoja saa 9 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan käsitellä muun muassa myös, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän velvoitteiden noudattamiseksi työoikeuden, sosiaaliturvan ja sosiaalisen suojelun alalla, siltä osin kuin se sallitaan jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa säädetään rekisteröidyn perusoikeuksia ja etuja koskevista asianmukaisista suojaustoimista. Tämän kohdan antamaa kansallista liikkumavaraa on käytetty tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 3 ja 5 kohdassa.

Käsittely on 9 artiklan 2 kohdan g alakohdan mukaan sallittua muun muassa myös, jos käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, edellyttäen että se on oikeasuhteinen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi. Tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa on käytetty tämän kohdan antamaa kansallista liikkumavaraa säätämällä, että yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta tietojen käsittelyyn, josta säädetään laissa tai joka johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä. Kohdan antamaa kansallista liikkumavaraa on käytetty myös tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 5 kohdassa.

Asetuksen 9 artiklan 2 kohdan h artiklan mukaan erityisten henkilötietojen käsittely on sallittua muun muassa myös, jos käsittely on tarpeen ennalta ehkäiseviä tarkoituksia varten, työntekijän työkyvyn arvioimiseksi, lääketieteellisiä diagnooseja varten, terveys- tai sosiaalihuollollisen hoidon tai käsittelyn suorittamiseksi taikka terveys- tai sosiaalihuollon palvelujen ja järjestelmien hallintoa varten jäsenvaltion lainsäädännön perusteella tai terveydenhuollon ammattilaisen kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti ja noudattaen 3 kohdassa esitettyjä edellytyksiä ja suojatoimia. Kyseisen 3 kohdan mukaan henkilötietoja voidaan käsitellä muun muassa, jos tietoja käsittelee tai niiden käsittelystä vastaa ammattilainen, jolla on lakisääteinen salassapitovelvollisuus jäsenvaltion lainsäädännön perusteella tai kansallisten toimivaltaisten elinten vahvistamien sääntöjen perusteella, taikka toinen henkilö, jota niin ikään sitoo lakisääteinen salassapitovelvollisuus jäsenvaltion lainsäädännön tai kansallisten toimivaltaisten elinten vahvistamien sääntöjen perusteella. Tämän kohdan antamaa kansallista liikkumavaraa on käytetty tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 4 kohdassa.

Asetuksen 9 artiklan j alakohdassa sallitaan erityisten henkilötietojen käsittely, jos se on tarpeen arkistointia, tieteellistä ja historiallista tutkimusta tai tilastollisia tarkoituksia varten unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla tietyin edellytyksin. Tämän kohdan antamaa kansallista liikkumavaraa on käytetty tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 7 ja 8 kohdassa.

Rekisteröidyn oikeudet

Yleisen tietosuoja-asetuksen III luvussa säädetään rekisteröidyn oikeuksista. Lukuun sisältyvät 12, 13, 15, 16, 18 ja 19 artikla tulisivat sovellettavaksi 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohdan nojalla tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn, ellei soveltamista erikseen rajoiteta 23 artiklassa mahdollistetulla tavalla. Yleisen tietosuoja-asetuksen 12 artiklassa säädetään läpinäkyvästä informoinnista ja viestinnästä, 13 artiklassa toimitettavista tiedoista, kun henkilötietoja

kerätään rekisteröidyltä, 15 artiklassa rekisteröidyn oikeudesta saada pääsy tietoihin, 16 artiklassa oikeudesta tietojen oikaisemiseen, 18 artiklassa oikeudesta käsittelyn rajoittamiseen ja 19 artiklassa rekisterinpitäjän henkilötietojen oikaisua, poistoa tai käsittelyn rajoitusta koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta.

Edellä mainittujen oikeuksien lisäksi yleisen tietosuoja-asetuksen 21 artiklan mukaan rekisteröidyllä on oikeus henkilökohtaiseen erityiseen tilanteeseensa liittyvällä perusteella milloin tahansa vastustaa häntä koskevien henkilötietojen käsittelyä, joka perustuu 6 artiklan 1 kohdan e tai f alakohtaan, kuten näihin säännöksiin perustuvaa profilointia. Rekisterinpitäjä ei saa enää käsitellä henkilötietoja, paitsi jos rekisterinpitäjä voi osoittaa, että käsittelyyn on olemassa huomattavan tärkeä ja perusteltu syy, joka syrjäyttää rekisteröidyn edut, oikeudet ja vapaudet.

Asetuksen 22 artiklan 1 kohdassa säädetään rekisteröidyn oikeudesta olla joutumatta sellaisen päätöksen kohteeksi, joka perustuu pelkästään automaattiseen käsittelyyn, kuten profilointiin, ja jolla on häntä koskevia oikeusvaikutuksia tai joka vaikuttaa häneen vastaavalla tavalla merkittävästi. Poikkeuksista tähän pääsääntöön säädetään artiklan 2 kohdassa. Sen b alakohdan mukaan 1 kohtaa ei sovelleta, jos päätös on hyväksytty rekisterinpitäjään sovellettavassa unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa vahvistetaan myös asianmukaiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaamiseksi. Kohta jättää siis tältä osin kansallista liikkumavaraa. Artiklan 2 kohdan c alakohta mahdollistaa automaattiseen käsittelyyn perustuvan päätöksenteon myös rekisteröidyn nimenomaisen suostumuksen perusteella. Jos automaattinen päätöksenteko perustuu rekisteröidyn suostumukseen, rekisterinpitäjän on 22 artiklan 3 kohdan mukaan toteutettava vähintään rekisteröidyn oikeus vaatia, että tiedot käsittelee rekisterinpitäjän puolesta luonnollinen henkilö, sekä oikeus esittää kantansa ja riitauttaa päätös.

Automatisoitu päätöksenteko ei 22 artiklan 4 kohdan mukaan saa perustua 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin, paitsi jos sovelletaan 9 artiklan 2 kohdan a tai g alakohtaa ja asianmukaiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaamiseksi on toteutettu. Edellä on jo esitetty, että tietosuoja-laissa on käytetty 9.2 artiklan g alakohdan jättämää kansallista liikkumavaraa säätämällä sellainen käsittely sallituksi, josta säädetään laissa tai joka johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävistä.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus lainsäädännöllä rajoittaa asetuksen 12–22 artiklassa ja 34 artiklassa sekä 5 artiklassa, siltä osin kuin sen säännökset vastaavat 12–22 artiklassa säädettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia, säädettyjen velvollisuuksien ja oikeuksien soveltamisalaa, jos kyseisessä rajoituksessa noudatetaan keskeisiltä osin perusoikeuksia ja -vapauksia ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide, jotta voidaan taata esimerkiksi jäsenvaltion yleiseen julkiseen etuun liittyvät tärkeät tavoitteet, erityisesti jäsenvaltiolle tärkeä taloudellinen tai rahoituksellinen etu, mukaan lukien rahan, talousarvion ja verotukseen liittyvät asiat sekä kansanterveys ja sosiaaliturva. Artiklan 2 kohdassa säädetään asioista, joita koskevia säännöksiä tällaisen lainsäädännön on tarpeen mukaan sisällettävä.

Rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelijä

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitetaan rekisterinpitäjällä luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Jos tällaisen käsittelyn tarkoitukset ja kei-

not määritellään unionin tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä, rekisterinpitäjä tai tämän nimittämistä koskevat erityiset kriteerit voidaan vahvistaa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti (4 artikla 7 alakohta). Määritelmä antaa mahdollisuuden säätää kansallisessa lainsäädännössä rekisterinpitäjistä. Asetuksessa tarkoitetaan henkilötietojen käsittelijällä luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun (4 artikla 8 alakohta).

Yleisen tietosuoja-asetuksen 26 artiklan mukaan jäsenvaltion lainsäädännössä voidaan määrittellä yhteisrekisterinpitäjien vastuualueet. Lainsäädännöstä on käytävä asianmukaisesti ilmi yhteisten rekisterinpitäjien todelliset roolit ja suhteet rekisteröityihin nähden. Rekisteröity voi käyttää asetuksen mukaisia oikeuksia suhteessa kuhunkin rekisterinpitäjään ja kutakin rekisterinpitäjää vastaan riippumatta yhteisrekisterinpitäjien vastuunjaosta. Artikla antaa mahdollisuuden säätää kansallisessa lainsäädännössä yhteisrekisterinpitäjyydestä ja yhteisrekisterinpitäjien vastuualueista.

Asetuksen 28 artiklan 3 kohdan mukaan henkilötietojen käsittelijän suorittamaa käsittelyä on määritettävä sopimuksella tai muulla unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisella oikeudellisella asiakirjalla, joka sitoo henkilötietojen käsittelijää suhteessa rekisterinpitäjään ja jossa vahvistetaan käsittelyn kohde ja kesto, käsittelyn luonne ja tarkoitus, henkilötietojen tyyppi ja rekisteröityjen ryhmät, rekisterinpitäjän velvollisuudet ja oikeudet. Jäsenvaltion lainsäädäntöä voidaan tietosuojavaaltuutetun toimiston mukaan pitää tällaisena oikeudellisena asiakirjana. (Tietosuojavaaltuutetun toimiston ohje lainsäädäntölausuntoihin 16.10.2017, versio 1.0, s. 9). Näin ollen jäsenvaltion lainsäädännössä voitaisiin säätää näistä seikoista. Kyseissä artiklan kohdassa säädetään käsittelijän velvollisuuksista, joista tällaisessa oikeudellisessa asiakirjassa on erityisesti säädettävä.

Asetuksen 29 artiklan mukaan henkilötietojen käsittelijä tai kukaan rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän alaisuudessa toimiva henkilö, jolla on pääsy henkilötietoihin, ei saa käsitellä niitä muuten kuin rekisterinpitäjän ohjeiden mukaisesti, ellei unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä niin vaadita. Asetuksen 32 artiklan 4 kohdassa on tähän liittyvä säännös. Sen mukaan rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän on toteutettava toimenpiteet sen varmistamiseksi, että jokainen rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän alaisuudessa toimiva luonnollinen henkilö, jolla on pääsy henkilötietoihin, käsittelee niitä ainoastaan rekisterinpitäjän ohjeiden mukaisesti, ellei unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä toisin vaadita. Tietosuojavaaltuutetun toimiston mukaan asetuksen 29 artiklan perusteella vaikuttaisi mahdolliselta, että lainsäädännöllä luotaisiin käsittelijälle sellaisia itsenäisiä velvoitteita tai käsittelyoikeuksia, jotka ovat erillisiä rekisterinpitäjän antamista ohjeista (Tietosuojavaaltuutetun toimiston ohje lainsäädäntölausuntoihin 16.10.2017, versio 1.0, s. 10).

Yleisen tietosuoja-asetuksen 35 artiklassa säädetään tietosuojaa koskevasta vaikutusten arvioinnista. Artiklan 3 kohdassa säädetään tapauksista, joissa vaikutustenarviointi on erityisesti laadittava ja 7 kohdassa, mitä arvioinnin on vähintään sisällettävä. Artiklan 10 kohta mahdollistaa, ettei vaikutustenarviointia tehdä, jos henkilötietojen käsittely perustuu rekisterinpitäjän lakisääteeseen velvoitteeseen taikka laissa säädetyn yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseen tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseen ja jos vaikutustenarviointi on jo tehty kyseisen lainsäädännön valmistelun yhteydessä. Tällaista lainsäädäntöä valmisteltaessa on asetuksen 36 artiklan 4 kohdan mukaan kuultava valvontaviranomaista.

Henkilötietojen luovuttaminen

Henkilötietojen luovutus on yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan yksi henkilötietojen käsittelyn muoto (4 artiklan 2 alakohta). Vastaanottajalla tarkoitetaan yleisessä tietosuoja-asetuksessa luonnollista henkilö tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, jolle luovutetaan henkilötietoja, oli kyseessä kolmas osapuoli tai ei. Viranomaisia, jotka mahdollisesti saavat henkilötietoja tietyn tutkimuksen puitteissa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti ei kuitenkaan pidetä vastaanottajina. Näiden viranomaisten on käsiteltävä kyseisiä tietoja sovellettavia tietosuojasääntöjä noudattaen käsittelyn tarkoitusten mukaisesti (4 artiklan 9 kohta).

Henkilötietojen luovutusten edellytyksiä on arvioitava käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta vasten. Mikäli tietojen käyttötarkoitus muuttuisi luovutuksen johdosta, luovutus edellyttää 6 artiklan 4 kohdan mukaan rekisteröidyn suostumusta tai että siitä säädetään unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, joka muodostaa demokraattisessa yhteiskunnassa välttämättömän ja oikeasuhtaisen toimenpiteen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi. Yksi 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tavoite on jäsenvaltion yleiseen julkiseen etuun liittyvät tärkeät tavoitteet. Kansallisen liikkumavaran puitteissa voidaan säätää yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti niistä tahoista ja tarkoituksista, joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa.

Liikesalaisuusdirektiivi

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/943 julkistamattoman taitotiedon ja liiketoimintatiedon (liikesalaisuuksien) suojaamisesta laittomalta hankinnalta, käytöltä ja ilmaisemiselta (jäljempänä *liikesalaisuusdirektiivi*) annettiin kesäkuussa 2016. Jäsenvaltioiden on saatettava liikesalaisuusdirektiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 9 päivänä kesäkuuta 2018. Suomessa liikesalaisuusdirektiivi on täytäntöön pantu liikesalaisuuslailla, jota on käsitelty edellä.

Liikesalaisuusdirektiivissä määritellään liikesalaisuus tiedoksi, joka on salaista siinä mielessä, että se ei ole kokonaisuudessaan tai osiensa täsmällisenä kokoonpanona ja yhdistelmänä sellaiseen henkilöpiiriin kuuluvien henkilöiden, jotka yleensä käsittelevät tällaisia tietoja, yleisesti tiedossa tai helposti saatavissa ja jolla on kaupallista arvoa, koska se on salaista. Lisäksi määritelmän täytyminen edellyttää, että henkilö, jolla on tieto laillisesti hallussaan, on ryhtynyt valitsemissa olosuhteissa kohtuullisiksi katsottaviin toimenpiteisiin sen pitämiseksi salaisena. Direktiivin 3 artiklan 2 kohdan mukaan liikesalaisuuden hankintaa, käyttöä tai ilmaisemista on pidettävä laillisena, siltä osin kuin tällaista hankintaa, käyttöä tai ilmaisemista edellytetään tai se sallitaan unionin oikeudessa tai kansallisessa laissa.

2.3 Nykytilan arviointi

Aluehallintouudistukseen liittyvä kasvupalvelu-uudistus muuttaa julkisten työllisyys- ja yrityspalveluiden sekä kotoutumista edistävien toimenpiteiden ja palveluiden järjestämistä ja tuottamista olennaisesti nykyisestä. Aiemmin valtion viranomaisten järjestämisvastuulla olleiden työ- ja elinkeinopalveluiden sekä eräiden yrityspalvelujen järjestämisvastuu siirtyy itsehallinnollisille maakunnille. Palveluiden tuottaminen avataan entistä laajemmin yksityisille toimijoille.

Yleisen tietosuoja-asetuksen soveltaminen on alkanut toukokuussa 2018 ja sitä täydentävä kansallinen yleislaki, tietosuojalaki, on eduskunnan käsittelyssä. Osa aikaisemmista henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä sääntelytarpeista on niiden myötä poistunut, kun voidaan suoraan soveltaa yleistä tietosuoja-asetusta tai sitä ja tietosuojalakia yhdessä. Toisaalta yleisen tietosuoja-asetuksen tai kansallisen yleislain kanssa päällekkäinen sääntely on karsittava.

Yleisen tietosuojaja-asetuksen 6.3 artiklassa edellytetään kuitenkin, että kansallisessa lainsäädännössä säädetään käsittelyn tarkoituksesta silloin kun henkilötietojen käsittely perustuu rekisterinpitäjän lakisääteiseen velvoitteeseen. Sama artiklan kohta mahdollistaa edelleen kansallisen tarkemman sääntelyn silloin kun se katsotaan tarpeelliseksi. Kansallista liikkumavaraa annetaan myös asetuksen muissa artikloissa. Tämän liikkumavaran käyttöä on selostettava esitettäessä kansallista henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä.

Tietosuojalaki ei poista tarvetta kasvupalveluiden asiakastietojen käsittelyä koskevalle sääntelylle. EU:n yleisen tietosuojaja-asetuksen täytäntöönpanotyöryhmän loppumietinnössä todetaankin, että yleistä tietosuojaja-asetusta ja kansallista yleistä tietosuojalakia täydentävä sääntely voi olla tarpeen myös silloin, kun tarkoitus on järjestää henkilötietojen käsittely jossakin laajassa toimintakokonaisuudessa (Oikeusministeriön julkaisu 8/2018, s. 26).

Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, että valtiosääntöoikeudellisesti arkaluonteisiksi katsottavien henkilötietojen käsittelystä säädetään jatkossakin perustuslakivaliokunnan aiemman lausuntokäytännön mukaisesti (PeVL 14/2018 vp, PeVL 15/2018 vp). Työhallinnon asiakasta koskevat tiedot on julkisuuslaissa säädetty salassa pidettäviksi, mikä kertoo että ne kuuluvat perustuslaissa turvattuun yksityiselämän suojan piiriin ja että niitä on välttämätöntä suojata julkisuudelta. Ainakin työhallinnon henkilöasiakasta koskevien tietojen käsittelystä olisi siten edelleen säädettävä yksityiskohtaisesti.

Kaikki kasvupalveluihin liittyvät sähköiset palvelut ja alustat eivät edellytä erillislainsäädäntöä. Esimerkiksi Työmarkkinatori-verkkopalvelukokonaisuus on valtion rakentama palvelukokonaisuus, jossa tapahtuva henkilötietojen käsittely perustuu suoraan yleiseen tietosuojaja-asetukseen.

Nykyistä työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmää koskeva JTYPL:iin sisältyvä sääntely kumotaan maakunta- ja kasvupalvelu-uudistuksen voimaantulon yhteydessä. Asiakastietojärjestelmä on tarkoitus korvata uudella rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmällä, jonka suunnittelu ja toteutus on parhaillaan käynnissä. Henkilötietojen käsittelystä uudessa rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmässä on tarpeen säätää, koska järjestelmässä käsiteltävät tiedot ovat suurelta osin kansallisesti arkaluonteisiksi määriteltyjä henkilötietoja. Muiden asiakastietojen kuin henkilötietojen käsittelystä on myös tarpeen säätää, koska tavoitteena on että järjestelmä toimisi myös palveluiden järjestämisen ja tuottamisen seurannan, ohjauksen ja kehittämisen välineenä. Tämä edellyttää, että toimijat tallettavat tiettyjä tietoja järjestelmään. Tiedonsaannista sen sijaan säädetään niin sanotuissa kasvupalveluiden sisältölaeissa; julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetussa laissa, alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta annetussa laissa ja kotoutumisen edistämistä annetussa laissa. Tiedonsaannista mainituissa laeissa säädettyjä tehtäviä varten ei siten ole tarpeen säätää ehdotettavassa laissa.

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään tai sitä koskeviin säännöksiin ei kohdistu vastaavia muutostarpeita. Maakunta- ja kasvupalvelu-uudistus ei aiheuta muutoksia pääosaan yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmää käyttävistä tahoista eikä se vaikuta asiakastietojärjestelmässä käsiteltäviin tietoihin. Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmän osalta kyse olisi lähinnä järjestelmää koskevan sääntelyn siirtämisestä samaan lakiin rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmää koskevan sääntelyn kanssa. Samalla säännöksiin olisi tarpeen tehdä joitakin lakitekniisiä korjauksia. Merkittävin yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmää koskevan sääntelyn muutostarve on tarve säätää velvollisuudesta tallettaa yrityspalvelujen seuranta, kehittämistä ja ohjausta varten tarvittavat tiedot järjestelmään ja sitä täydentävästä tietojen toimittamisvelvollisuudesta.

Maakunta- ja kasvupalvelu-uudistuksen voimaantulon yhteydessä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus lakkautetaan ja osa sen tehtävistä, mukaan lukien tietohallintoon liittyvät tehtävät, siirretään perustettavalle Kasvupalveluvirastolle. Tämä mahdollistaa, että vastuu yhteisistä asiakastietojärjestelmistä säilyy yhdellä keskitetyllä viranomaisella.

Nykyisen työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmän valtakunnallisuus ja keskittäminen ovat mahdollistaneet sen, että asiakastiedot ovat ajantasaisia ja että asiakasta voidaan palvella ja hänelle voidaan tarjota työtä eri puolilla maata. Keskitetty asiakastietojärjestelmän kehittäminen ja hallinnointi on tuonut kustannussäästöjä ja se on parhaalla mahdollisella tavalla edistänyt myös tietosuojan toteutumista. Asiakastietojärjestelmän valtakunnallisuus ja keskitetty vastuu sen kehittämisestä on tärkeää säilyttää myös jatkossa, jotta asiakastiedot olisivat ajantasaisia, palvelutaso säilyisi ja järjestelmän tietoturvallisuus voitaisiin taata parhaalla mahdollisella tavalla. Yksi yhteinen asiakastietojärjestelmä mahdollistaa myös keskitetyn tietojen saamisen palveluiden seurannan, kehittämisen ja ohjauksen tueksi.

Maakuntalaissa säädetään maakuntien palvelutuotannon seurannasta ja tietojen tuottamisesta sitä varten. Maakunnan on tuotettava toimialoitain, eli siis myös kasvupalveluiden toimialasta, tietoja sille säädettyjä tehtäviä koskevasta toiminnasta, taloudesta ja palveluntuotannon laadusta toiminnan seurannaa, ohjausta ja valvontaa varten. Tämä sääntely ei täysin täytä kasvupalvelujen seurannan, kehittämisen ja ohjauksen tarpeita. Siksi ehdotettavaan lakiin on tarpeen ottaa säännökset mainittuihin tarkoituksiin tarvittavien tietojen toimittamisesta.

Julkisen hallinnon tiedonhallintaa koskevaa lainsäädäntöä uudistetaan. Yleislaki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta mahdollistaa tiedonhallintaa koskevan sääntelyn, esimerkiksi maininnat luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla, karsimisen erityislaeista. Viime vuosina on annettu julkisen hallinnon sähköisiä palveluita koskevaa lainsäädäntöä, tuoreimpana laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta [vielä eduskunnan käsittelyssä], jossa asetetaan vaatimuksia julkisia palveluja varten toteutettaville järjestelmille, myös rakenteilla olevalle rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmälle.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on varmistaa kasvupalveluiden järjestämisessä ja tuottamisessa käytettävien asiakastietojärjestelmien säädösperusta. Tavoitteena on koota kasvupalveluihin liittyvät asiakastietojen käsittelyä koskevat säännökset samaan lakiin ja myös näin viestiä kasvupalvelujen muodostavan kokonaisuuden, jolla pyritään samaan päämäärään: edistämään talouskasvua, työllisyyttä ja yritysten toimintaedellytyksiä.

Esityksen tavoitteena on myös ajantasaistaa ja selkeyttää asiakastietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä ottamalla huomioon henkilötietojen käsittelyä sekä tiedonhallintaa koskeva yleislainsäädäntö. Uudistunut yleislainsäädäntö, samoin kuin kansallinen sähköisiä palveluita koskeva lainsäädäntö, huomioidaan myös parhaillaan käynnissä olevan uuden rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän valmistelussa.

Esityksen tavoitteena on myös osaltaan edistää palveluiden tehokkuutta, saatavuutta ja sujuvuutta. Näiden tavoitteiden kannalta on keskeistä, että maakunnallisia ja valtakunnallisia kasvupalveluja varten on keskitetty valtakunnallinen järjestelmä, jota kaikki kasvupalvelujen järjestäjät ja tuottajat käyttävät.

Keskitytetyt järjestelmät mahdollistavat, että asiakastietoa on tarvittaessa saatavissa valtakunnallisesti ja että se on ajantasaista. Sähköiset palvelut ja julkisten rekrytointipalvelujen ja osaamisen kehittämispalvelujen osalta etenkin sähköinen palveluprosessin hallinta ovat keskeisessä roolissa jo nykyisin julkisissa työvoima- ja yrityspalveluissa, ja sähköinen asiointi on yleisin tapa asioida työ- ja elinkeinoviranomaisen kanssa. Tärkeää on, että vastaava mahdollisuus säilyy jatkossakin ja että sähköisen asioinnin mahdollisuudet ja tavat ovat samat kaikkialla Suomessa. Näin turvataan paitsi palveluiden saatavuutta ja asiakkaiden yhdenvertaisuutta, myös mahdollistetaan keskitetty neuvontapalvelu, joka on tehokas tapa palvella. Yksi yhteinen asiakastietojärjestelmä on myös asiakkaan kannalta selkein ja vaivattomin, sillä palvelunäkymä on samanlainen kaikkialla ja tiedot on annettava vain yhden kerran, jonka jälkeen niiden katseluun oikeutettu löytää ne järjestelmästä.

Esityksen tavoitteena on myös edistää tietoturvallista asiakastietojen käsittelyä kasvupalveluita järjestettäessä ja tuotettaessa. Tämänkin tavoitteen kannalta tärkeää on, että palveluihin ja tukiin liittyviä asiakastietoja käsitellään vain yhdessä asiakastietojärjestelmässä. Yhden asiakastietojärjestelmän kehittäminen ja sen ylläpito on myös huomattavasti halvempaa kuin usean erillisen, samaan tarkoitukseen tarkoitettujen järjestelmien.

Esityksen tavoitteena on lisäksi mahdollistaa luotettava kasvupalveluiden vaikuttavuuden seuranta. Vaikuttavuustieto on olennaista palveluiden seurannan, ohjaamisen ja kehittämisen kannalta. Työ- ja elinkeinoministeriöllä on alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetun lain mukaan velvollisuus seurata työllisyyskehitystä sekä työllistymistä ja osaamisen kehittämistä edistävien palvelujen saatavuutta valtakunnallisesti. Lisäksi kasvupalvelujen yleinen ohjaus ja strateginen kehittäminen kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriölle. Esityksen tavoitteena on myös mahdollistaa tämän seurannan, kehittämisen ja ohjauksen edellyttämien tietojen saaminen.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki kasvupalvelujen asiakastietojen käsittelystä. Laissa säädettäisiin alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetussa laissa tarkoitettujen maakunnallisten ja valtakunnallisten kasvupalvelujen asiakastietojen käsittelystä. Käsittelyä varten olisi rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmä ja yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmä. Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmässä voitaisiin käsitellä myös muiden kuin kasvupalveluiksi katsottavien yrityksille tarkoitettujen, julkisesti rahoitettujen tukien, rahoituksen ja neuvonta- ja kehittämispalvelujen asiakastietoja.

Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmää olisi käytettävä asiakasprosessin hallintaan ja palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa syntyvät tiedot olisi talletettava järjestelmään. Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään olisi talletettava perustiedot annetuista palveluista.

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annettu laki kumottaisiin ja sen säännökset sisällytettäisiin vähäisin muutoksin ehdotettavaan uuteen lakiin. Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmää koskeviin säännöksiin tehtävät muutokset johtuisivat pääosin maakunta- ja kasvupalvelu-uudistuksen yhteydessä tapahtuvista toimijoiden muutoksista sekä yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen tiedonhallintalain huomioon ottamisesta. Esimerkiksi rekisterinpitäjiä koskeva säännös muutettaisiin yhteensopivaksi yleisen tietosuoja-asetuksen rekisterinpitäjän tehtäviä koskevien säännösten kanssa. Kasvupalveluvirasto ja järjestelmään tietoja tallettavat tahot olisivat yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmän yhteisrekisterinpitäjiä. Laissa säädettäisiin niiden keskinäisestä vastuunjaosta yleisen tietosuoja-asetuksen mahdollistamalla tavalla. Rekisterinpitäjien suorittama asiakastietojen käsittely perustuisi niiden lakisäätöihin tehtäviin.

Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmä korvaisi nykyisen työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmän. Järjestelmää käytettäisiin muun muassa maakunnallisten kasvupalvelujen, kuten julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetussa laissa tarkoitettujen palveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen sekä alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta annetussa laissa tarkoitettujen palkkatuen ja työolosuhteiden järjestämistuen myöntämiseen.

Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän tietoaineistojen rekisterinpitäjäys olisi jaettu Kasvupalveluviraston ja maakuntien kesken. Ne olisivat yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuja yhteisrekisterinpitäjiä ja niiden keskinäisestä vastuunjaosta säädettäisiin yleisen tietosuoja-asetuksen mahdollistamalla tavalla. Rekisterinpitäjien suorittama asiakastietojen käsittely perustuisi niiden lakisääteisiin tehtäviin. Palveluntuottajat, jotka hoitaisivat asiakkaan palveluprosessiin liittyviä toimia, käsitelisivät tietoja rekisterinpitäjän lukuun ja olisivat siis yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuja käsittelijöitä.

Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän tietoaineistojen käyttötarkoituksista ja tietosisällöstä säädettäisiin nykyistä vastaavasti. Muiden kuin henkilöasiakastietoaineiston tietosisältö ei yleisen tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain johdosta välttämättä edellyttäisi näin tarkkaa sääntelyä. Kuitenkin sekä työnantajatieoaineisto että palveluntuottajatieoaineisto sisältävät myös henkilötiedoiksi luettavia tietoja. Tarkkuutta on pidetty tarpeellisena myös, jotta velvoite tallettaa tietoja järjestelmään ilmenisi laista riittävän täsmällisesti.

Kasvupalveluja koskevissa sisältölaeissa säädetään kyseisissä laeissa säädettyjen tehtävien kannalta tarpeellisista tiedonsaantioikeuksista. Ehdotettavassa laissa säädettäisiin tiedonsaantioikeuksista ainoastaan siltä osin kuin muualla lainsäädännössä olevia säännöksiä on tarpeen täydentää. Esimerkiksi yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annettuun ehdotetulla lailla kumottavaan lakiin sisältyy tietojen luovuttamissäännös, joka on tarkoitus säilyttää.

Laissa säädettäisiin lisäksi maakunnan ja valtakunnallisten kasvupalvelujen tuottajien velvollisuudesta toimittaa työ- ja elinkeinoministeriölle tietoja palvelujen arviointia, seuranta, kehittämistä ja ohjausta varten. Toimitettavat tiedot liittyisivät palvelujen vaikuttavuuteen ja asiakaspalautteeseen. Muut arvioinnissa, seurannassa, kehittämisessä ja ohjaamisessa tarvittavat tiedot ministeriö saisi suoraan asiakastietojärjestelmästä.

Esitykseen sisältyisi myös ehdotus turvallisuuslain 37 §:n muuttamiseksi. Pykälän viittaus yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään muutettaisiin vastaamaan ehdotetun kasvupalvelujen asiakastietojen käsittelystä annetavan lain säännöksiä.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset yrityksiin

Kasvupalvelu-uudistuksen yrityksille aiheuttamia vaikutuksia on käsitelty alueiden kehittämistä- ja kasvupalvelulakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 35/2018 vp) ja kasvupalvelujen sisältölakeja koskevissa hallituksen esityksissä (HE 93/2018 vp ja HE 96/2018 vp). Tähän esitykseen sisältyvillä käyttöoikeuden myöntämisestä myös palveluntuottajille koskevilla säännöksillä toteutettaisiin yritysten mahdollisuuksia tuottaa palveluita tasaveroisesti julkisten palveluntuottajien kanssa antamalla niille yhtäläiset mahdollisuudet asiakastietojärjestelmän käyttöön silloin kun niiden tehtävät sitä edellyttävät.

Vaikutukset julkiseen talouteen

Nykyinen, yli 20 vuotta vanha työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmä ei ole enää riittävän käyttökelpoinen maakuntien järjestämisvastuulla olevien lakisääteisten kasvupalvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen mahdollistamiseen. ”TE-palvelujen digitalisaatio” -hankkeessa nykyinen asiakastietojärjestelmä korvataan uudella rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmällä ja siihen liittyvillä verkkopalveluilla. Uudistushanke käynnistyi vuonna 2016 ja valmistuu vuoden 2020 loppuun mennessä.

Hankkeen kustannukset ovat 34,3 miljoonaa euroa. Hankkeen rahoitus koostuu pääministeri Juha Sipilän hallituksen kärkihankkeeseen ”Työvoimahallinnon uudistaminen työllistymistä paremmin tukevaksi” osoitetusta TE-palvelujen digitalisointiin tarkoitetusta määrärahadista (20 miljoonaa euroa), momentilta 32.30.01 työ- ja elinkeinotoimiston toimintamenot tarkoitukseen varatusta määrärahadista (4,4 miljoonaa euroa) sekä vuosille 2019-2020 tehtyyn maakuntauudistuksesta aiheutuvien digikustannusten rahoitusesitykseen momentille 32.30.01 (yhteensä 9,9 miljoonaa euroa).

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Rekisterinpitäjän tehtävistä arvioidaan aiheutuvan perustettavalle Kasvupalveluvirastolle vastaavat kustannukset ja resurssitarpeet kuin nykyisin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskukselle. Uuden rekrytoinnin ja työllistymisen asiakas-tietojärjestelmän suunnittelusta ja rakentamisesta aiheutuvia kustannuksia on käsitelty edellä vaikutukset julkiseen talouteen –osiossa.

Maakunta- ja kasvupalvelu-uudistuksen voimaan tultua Kasvupalveluviraston kanssa yhteisrekisterin-pitäjinä rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän osalta olisivat työ- ja elinkeinotoimistojen sijaan maakunnat. Maakunnat ovat itsehallinnollisia yksiköitä eivätkä, toisin kuin työ- ja elinkeinotoimistot, kuulu työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan. Tämä asettaa rekisterinpitäjien yhteistyölle uudenlaisia haasteita. Rekisterinpitäjien tehtävänjaosta on tästäkin syystä ehdotettu säädettävän täsmällisesti laissa.

Maakunnilla olisi velvollisuus käyttää rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmää ja tallettaa tietyt tiedot yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään. Käyttövelvollisuuksien voidaan katsoa jossain määrin rajoittavan maakuntien mahdollisuuksia päättää palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa käyttämistään järjestelmistä. Järjestelmät, joita maakunnalla olisi velvollisuus käyttää, tarjoaisi kuitenkin valtio. Maakunnille ei aiheutuisi kustannuksia vastaavien järjestelmien rakentamisesta. Maakunnilla olisi käytössään samat järjestelmät, joten niillä olisi tarvittaessa käytössään ajantasaiset tiedot asiakkaista riippumatta siitä, missä asiakkuus on alkanut. Asiakastyön näkökulmasta saumaton palveluketju olisi mahdollinen, kun kaikilla toimijoilla olisi pääsy ajantasaiseen tietoon samanaikaisesti. Lisäksi keskitettyjen asiakastietojärjestelmien tietoturvaan ja käytön valvontaan on mahdollista panostaa sekä taloudellisia että osaamisresursseja tehokkaammin kuin tilanteessa, jossa maakunnilla olisi erilliset asiakastietojärjestelmänsä. Yhteiskunnalliset vaikutukset

Vaikutukset yhdenvertaisuuteen

Esityksellä ei ole suoria vaikutuksia yhdenvertaisuuteen. Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän valmistelussa on huomioitava parhaillaan eduskunnan käsittelyssä olevaan digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettavaan lakiin ja saavutettavuusdirektiiviin sisältyvät vaatimukset sähköisten palvelujen saavutettavuudesta.

Valtakunnallisesti keskitetyt asiakastietojärjestelmät edistävät välillisesti alueellista yhdenvertaisuutta. Esimerkiksi rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmä mahdollistaa julkisten rekryointipalvelujen ja osaamisen kehittämisspalvelujen tarjoamisen ajantasaisen tietojen perusteella riippumatta siitä, minkä maakunnan alueella henkilö asioi tai minkä maakunnan alueelta hän etsii työtä tai palveluja.

Työllisyysvaikutukset

Esityksellä ei arvioida olevan suoria vaikutuksia työllisyyteen. Sen sijaan esityksen keskeinen tavoite on omalta osaltaan tehostaa ja sujuvoittaa työllistymiseen liittyviä palveluita ja siten myös parantaa työllisyyttä. Esityksen mukaisen keskitetyn valtakunnallisen rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän, joka olisi myös yksityisten palveluntuottajien käytössä, arvioidaan mahdollistavan julkisten ja yksityisten palveluntuottajien tehokkaan yhteistyön. Esimerkiksi työnhakijan palveluprosessista vastaava palveluntuottaja ja maakunta, jonka asiakkaaksi työnhakija on rekisteröitynyt, käyttäisivät samaa asiakastietojärjestelmää ja saisivat ajantasaisesti tiedon työnhakijan ja toistensa toimista. Yksi yhteinen asiakastietojärjestelmä mahdollistaa mahdollisimman saumattomat asiakkuuden siirtymät maakunnan ja palveluntuottajan tai maakuntien välillä sekä asiakkaan kannalta suju-vamman palveluketjun.

Vaikutukset tietosuojaan

Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmä olisi uusi. Se korvaisi nykyisen työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmän vuoden 2021 alusta lukien. Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmä on jo käytössä eikä järjestelmään ole tarkoitus tehdä vähäistä suurempia muutoksia tämän ehdotuksen johdosta. Tästä syystä jäljempänä keskitytään rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmään liittyviin tietosuojavaikutuksiin.

Kuten edellä on todettu, yleisen tietosuojasetuksen 35 artiklassa edellytetään, että rekisterinpitäjä toteuttaa ennen käsittelyä arvioinnin suunniteltujen käsittelytoimien vaikutuksista henkilötietojen suojalle, jos käsittely todennäköisesti aiheuttaa korkean riskin luonnollisen henkilön oikeuksien ja vapauksien kannalta. Arvioinnin tarpeellisuutta arvioitaessa on otettava huomioon käsittelyn luonne, laajuus, asiayhteys ja tarkoitukset. Lainsäätäjä voi osana lainvalmistelua tehdä tietosuojaa koskevan vaikutusten arvioinnin. Jos vaikutusten arviointi toteutetaan lainsäädäntötyön yhteydessä, ei vaikutustenarviointia ole välttämätöntä tehdä enää kyseisten käsittelytoimien yhteydessä. Tietosuojavaltuutettu on pitänyt tätä erittäin kannattavana korkean riskin käsittelyssä (lausunto 777/03/2018).

Tietosuojavaltuutettu on katsonut riskejä liittyvän erityisten henkilötietoryhmien lisäksi esimerkiksi laajamittaiseen henkilötietojen käsittelyyn, joka koskee suurta rekisteröityjen määrää. Korkea riski liittyy myös käyttöoikeuksien osalta suureen määrään tietojärjestelmän käyttäjiä ja heille myönnettyihin käyttöoikeuksiin. (lausunto 777/03/2018)

Uutta rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmää, vastaavasti kuin nykyistä työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmää, käytettäisiin laajasti. Nykyisin työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmässä käsitellään noin [päivitetään] henkilön tietoja. Tulevassa rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmässä käsiteltäisiin vastaavan henkilömäärän tietoja.

Uuteen rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmään, vastaavasti kuin nykyiseen työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään, olisi mahdollista myöntää käyttöoikeus usean eri viranomaisen virkamiehelle ja lisäksi myös työnhakijan palveluprosessiin liittyvistä toimista

vastaaavien palveluntuottajien palveluksessa oleville henkilöille ja erityistä tehtävää suorittavien tahojen palveluksessa oleville henkilöille. Voidaan katsoa, että sekä nykyistä että tulevaa järjestelmää käyttää suuri määrä henkilöitä.

Rekisteröityjen määrän, käsiteltävien henkilötietojen luonteen (kansallisesti määritelty salassa pidettäväksi tiedoksi) ja käsittelijöiden määrän perusteella voidaan arvioida, että rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmään sisältyvien henkilötietojen käsittelyyn liittyy todennäköisesti korkea riski. Näin ollen käsittelystä on suoritettava yleisen tietosuoja-asetuksen 35 artiklassa tarkoitettu vaikutusten arviointi.

Arvioinnin on tietosuoja-asetuksen 35 artiklan 7 kohdan mukaan sisällettävä vähintään:

- a) järjestelmällinen kuvaus suunnitelluista käsittelytoimista, ja käsittelyn tarkoituksista, mukaan lukien tarvittaessa rekisterinpitäjän oikeutetut edut;
- b) arvio käsittelytoimien tarpeellisuudesta ja oikeasuhteisuudesta tarkoituksiin nähden;
- c) arvio 1 kohdassa tarkoitetuista rekisteröityjen oikeuksista ja vapauksista koskevista riskeistä; ja
- d) suunnitellut toimenpiteet riskeihin puuttumiseksi, mukaan lukien suoja- ja turvallisuustoimet ja mekanismit, joilla varmistetaan henkilötietojen suoja ja osoitetaan, että tätä asetusta on noudatettu ottaen huomioon rekisteröityjen ja muiden asianomaisten oikeudet ja oikeutetut edut.

Kohdan a alakohdassa edellytetty kuvaus on toteutettu kasvupalvelujen asiakastietojen käsittelyä koskevan lakiehdotuksen pykäläkohtaisissa perusteluissa. Lakiehdotuksessa ja kasvupalveluita koskevissa lakiehdotuksissa (HE 35/2018 vp, HE 93/2018 vp, HE 96/2018 vp) esitetyt käsittelytoimet, kuten tietojen tallettaminen, katselu, käyttö ja luovuttaminen, ovat tarpeellisia, jotta kyseisissä lakiehdotuksissa tarkoitettujen palvelujen järjestäminen voidaan järjestää ja tuottaa lakiehdotuksissa edellytetyllä tavalla.

Kuten edellä on todettu, rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmään sisältyvien henkilötietojen käsittelyyn liittyy todennäköisesti korkea riski. Toimenpiteitä korkeaan riskiin puuttumiseksi on selvitetty ja valmisteltu osana rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän suunnittelua.

Tietosuojavaaluttetun mukaan tietojärjestelmän lainmukaisen käytön valvonnassa olennaisena suoja-toimena kuuluu lokitietojärjestelmä ja siihen liittyvä käytönvalvonta. Tietosuojavaaluttetun mukaan suoja-toimia voivat olla esimerkiksi (lausunto 777/03/2018):

- lokitietojärjestelmät ja muu käytönvalvonta
- tietojen käyttöä ohjaavat käyttölupehdot
- säännölliset, ulkopuolisen tahon suorittamat auditoinnit
- raportointivelvoitteet valvontaviranomaiselle

Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän suunnittelussa korkeaan riskiin on päättetty puuttua seuraavin toimenpitein:

- [Päivitetään]

[Edellä esitettyjen toimenpiteiden arvioidaan olevan riittäviä, jotta henkilötietojen suoja rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmässä varmistetaan ja voidaan osoittaa, että yleistä tietosuoja-asetusta on noudatettu.]

Jäsenvaltion on kuultava tietosuojavaltuutettua valmistellessaan hallituksen esitystä, joka liittyy henkilötietojen käsittelyyn. Tietosuojavaltuutetun kanssa on keskusteltu esityksen lähtökohdista syyskuussa 2018. Varsinainen kuuleminen toteutetaan lausuntokierroksen yhteydessä.

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä työ- ja elinkeinoministeriössä. Säädösvalmistelua on ohjannut lakityöryhmä.

Esitysluonnos oli kirjallisella lausuntokierroksella 10.9.-19.10.2018. Lausuntoa pyydettiin [tähän tahot]. Lausuntopyyntö oli lausuntopalvelu.fi -palvelussa, jotta kaikki halukkaat voivat antaa esitysluonnoksesta lausuntonsa.

Esitysluonnoksesta annettiin yhteensä xx lausuntoa. Lausunnon antoivat [tähän tahot].

Lausuntopalautteen sisältö ja huomioiminen tähän

6 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy seuraaviin eduskunnan käsiteltävinä oleviin hallituksen esityksiin, joiden hyväksyminen on edellytys tämän esityksen hyväksymiselle:

- hallituksen esitys laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 35/2018 vp)
- hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista, alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta, yksityisistä työnvälityspalveluista sekä taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta (HE 93/2018 vp)
- hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä (HE 96/2018 vp)
- hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta
- hallituksen esitys eduskunnalle EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 9/2018 vp)

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki kasvupalvelujen asiakastietojen käsittelystä

1 Luku Yleiset säännökset

1 §. *Soveltamisala.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ensinnäkin, että lakia sovelletaan alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetussa laissa (/) tarkoitettujen valtakunnallisten ja maakunnallisten kasvupalvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa sekä näiden palvelujen seurannassa, kehittämisessä ja ohjauksessa. Lakiviittaus on tarpeen, sillä lain nimikkeessä mainittujen kasvupalveluiden sisältö määritellään kasvupalvelulaissa.

Kasvupalveluihin sisältyy myös yrityspalveluita. Kaikkia yrityspalveluita ei kuitenkaan kutsuta kasvupalveluiksi, sillä kasvupalveluilla tarkoitetaan lähinnä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan palveluita. Lakia sovellettaisiin asiakastietojen käsittelyyn myös sellaisten julkisesti rahoitettujen yrityksille tarkoitettujen tukien, rahoituksen sekä kehittämis- ja neuvontapalvelujen järjestämisessä, tuottamisessa, seurannassa, kehittämisessä ja ohjauksessa, jotka eivät ole työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan kasvupalveluita. Säännöksen taustalla on yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmää koskeva nykyinen lainsäädäntö ja käytäntö. Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään voivat nykyisin tallettaa tietoja laissa erikseen mainittujen tahojen lisäksi tarkemmin määrittelemättömät yrityspalveluja tarjoavat viranomaiset ja muut toimijat, jotka eivät välttämättä kuulu työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan. Sama lähtökohta on tarkoitus säilyttää ehdotetussa laissa.

Pykälän 2 momentissa laajennettaisiin lain soveltaminen myös Uudenmaan kasvupalvelukuntayhtymään. Uudenmaan kasvupalvelukuntayhtymästä säädetään kasvupalvelujen järjestämisestä Uudenmaan maakunnassa annetussa laissa (/). Jos kuntayhtymä perustettaisiin mainitussa laissa tarkoitetulla tavalla, sovellettaisiin siihen ehdotettua lakia vastaavasti kuin maakuntaan.

2 §. *Suhde muuhun lainsäädäntöön.* Pykälä sisältäisi informatiivisia viittauksia muuhun lainsäädäntöön. Erityisesti henkilötietojen käsittelyä ja tiedonhallintaa koskevaa lainsäädäntöä on vastikään uudistettu. Pykälässä mainittaisiin selvyuden vuoksi keskeiset asiakastietojen käsittelyä määrittävät säädökset. Lisäksi siinä viitattaisiin valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetussa laissa säädettyihin erityissäännöksiin salassapidosta ja tiedonantovelvollisuudesta.

3 §. *Kasvupalvelujen asiakastietojärjestelmät.* Pykälässä selkeytettäisiin ehdotetussa laissa tarkoitettujen asiakastietojärjestelmien suhdetta kasvupalvelulaissa säädettyyn. Kasvupalvelulain 31 §:n 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö järjestää kasvupalveluja tukevat valtion ja maakuntien yhdessä käyttämät tietojärjestelmät ja alustat. Ehdotetussa pykälässä selvennettäisiin, että ehdotetussa laissa tarkoitetut rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmä ja yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmä ovat kasvupalvelulain 31 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietojärjestelmiä. Kasvupalvelulain 31 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietojärjestelmiä ja alustoja on myös muita, mutta niistä ei säädetä tässä laissa.

2 Luku Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmä

4 §. Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän tietoaaineistot ja käsittelyn rajoittaminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin asiakastietojärjestelmän tietoaaineistoista. Tietoaaineistot mainittaisiin 1 momentissa vastaavaan tapaan kuin rekisterit nykyisin JTYPL:n 13 luvun 1 §:ssä. Nykyiseen JTYPL:n 13 luvun 1 §:ään nähden ehdotetussa 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi lisäksi työllistymistä edistävistä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain 9 §:n 1 momentin tapaan, että henkilötietoaaineiston osatietoaaineistona on työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tietoaaineisto. Sillä, että tietoaaineisto on toisen tietoaaineiston osatietoaaineisto, tarkoitetaan nykyistä vastaavasti, että osatietoaaineistoon sovelletaan päätietoaaineistoa koskevia säännöksiä siltä osin kuin osatietoaaineistosta ei toisin säädetä. Esimerkiksi ehdotettu rekisterinpitäjiä ja henkilöasiakastietoaaineiston käyttötarkoituksia koskeva sääntely ja pääosin myös käyttöoikeuksia koskeva sääntely koskisi suoraan myös työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tietoaaineistoa.

Ehdotetussa laissa käytettäisiin ”tietoaaineisto”-termiä nykyisin käytetyn ”rekisteri”-termin sijaan. Tietoaaineisto on julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa käytetty termi. Tietosuoja-sääntely ei enää perustu rekistereistä vaan käsittelystä säätämiseen. Näistä syistä tietoaaineistoa on pidetty tarkoituksenmukaisempana terminä myös ehdotetussa laissa.

Pykälän 2 momentissa ilmaistaisiin, että tässä luvussa säädetään, mitä henkilötietoja rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän tietoaaineistoissa saa käsitellä. Lisäksi momentissa säädettäisiin nykyisen JTYPL:n 13 luvun 3 §:n 4 momentin tapaan, että tietoaaineistoihin saa lisäksi tallettaa muita kunkin tietoaaineiston käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia tietoja, jotka eivät ole henkilötietoja ja että tietoaaineistoihin voi kuulua myös asiakastietojärjestelmästä erillään pidettäviä asiakirjoja.

Pykälän 3 momenttiin sijoitettaisiin säännös, jolla suljettaisiin pois yleisen tietosuoja-asetuksen 18 artiklassa säädetty rekisteröidyn oikeus käsittelyn rajoittamiseen. Vastaava säännös sisältyy JTYPL:n 13 luvun 4 §:n 3 momenttiin (HE 62/2018 vp).

Julkiseen työvoimapolveluun tai työttömyysturvaan liittyvän tehtävän hoitaminen ei voi sen tavoitteet huomioon ottaen olla riippuvainen rekisteröidyn päätöksestä rajoittaa tietojensa käsittelyä. Asiakastietojärjestelmän ylläpidon kannalta ei ole mahdollista, että henkilö voisi rajoittaa tietojensa käsittelyä esimerkiksi rekisterinpitäjän tietojenkäsittelyn oikeusperusteen selvittämisen taikka tietojen tai niiden käsittelyn virheellisyyttä koskevan väitteen käsittelyn ajan. Tämä voisi vaarantaa työttömyysturvaetuksien käsittelyn ja tietojen oikeellisuuden. Ylläpidettävien tietojen tulee olla paikkansa pitävä ja täydellisiä, eivätkä ne voi olla riippuvaisia henkilötietojen suojaa koskevien väitteiden käsittelystä ennen kuin päätös edellä tarkoitettujen väitteen johdosta on tehty. Näin ollen 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, ettei rekisteröidyllä ole tietosuoja-asetuksen 18 artiklassa säädettyä oikeutta käsittelyn rajoittamiseen rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmässä. Muita yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädettyjä rekisteröidyn oikeuksia, joita asetuksen nojalla sovelletaan käsittelyyn, joka on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi, ei rajoitettaisi.

5 §. Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän rekisterinpitäjät. Pykälässä säädettäisiin rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän sisältämien tietoaaineistojen rekisterinpitäjistä ja niiden keskinäisestä vastuunjaosta. Ehdotetussa 1 momentissa säädettäisiin Kasvupalveluviraston ja maakuntien olevan tietoaaineistojen yhteisrekisterinpitäjiä. Yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetään rekisterinpitäjän velvollisuuksista ja vastuista. Asetuksessa mahdollistetaan useamman elimen yhteisrekisterinpitäjäyys, kunhan lainsäädännössä tai rekisterinpitäjien keskinäisellä järjestelyllä määritellään rekisterinpitäjien vastuualueet. Kasvupalveluviraston ja maakuntien vastuualueista säädettäisiin pykälän 2 ja 3 momentissa.

Tietosuojavaltuutetun toimiston lainsäädäntölausuntoja varten antamassa ohjeessa (16.10.2017, s. 9) korostetaan, että rekisterinpitäjän vastuun on oltava osa toiminnallista vastuuta. Kun rekisterinpitäjistä säädetään laissa, tulee määrittelyyn suhtautua erityisen tarkkaavaisesti ja varmistua siitä, että vastuu kohdentuu oikealle taholle. Ohjeen mukaan rekisterinpitäjän määrittelyn riskinä on, että rekisterinpitäjä on määritelty vain muodollisesti ja ilman, että toimijan tosiasiallista roolia henkilötietojen käsittelyssä käytännön tasolla on tunnustettu. Ohjeen mukaan rekisterinpitäjäksi tulee osoittaa sellainen taho, joka tosiasiallisesti käyttää rekisterinpitäjälle kuuluvaa määräysvaltaa ja voi toteuttaa rekisterinpitäjälle kuuluvat velvoitteet.

Työ- ja elinkeinoministeriö ei nykyisin käytännössä toteuta työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään liittyviä toimia eikä sillä ole tosiasiallista roolia asiakastietojen käsittelyssä käytännön tasolla. Sillä ei tule olemaan tällaista roolia myöskään tulevan rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän osalta. Sitä ei siis voida määrittellä rekisterinpitäjäksi. Työ- ja elinkeinoministeriön tehtäviin kuuluu perustuslain nojalla toimialansa hallinnon asianmukaisesta toiminnasta vastaaminen ja ministeriölle kuuluu Kasvupalveluvirastosta annetun lain mukaan viraston yleishallinnollinen ohjaaminen. Rekisterinpitäjän määrittely ei muuta tätä työ- ja elinkeinoministeriön roolia.

Ehdotetussa 2 momentissa lueteltaisiin ne yleisessä tietosuojasetuksessa säädetyt rekisterinpitäjän tehtävät, joista Kasvupalveluvirasto vastaisi. Niitä olisivat:

- 25 artiklassa tarkoitettu sisäänrakennettu ja oletusarvoinen tietosuojaa;
- 32 artiklassa tarkoitettu käsittelyn turvallisuus;
- 35 artiklassa tarkoitettu tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi ja 36 artiklassa tarkoitettu ennakkokuuleminen;
- 12 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettut rekisterinpitäjän velvollisuudet;
- muut sellaiset yleisessä tietosuojasetuksessa säädetyt rekisterinpitäjän velvollisuudet, jotka koskevat käytettävän tietojärjestelmän tietoturvasuutta.

Kasvupalveluvirasto päättäisi ehdotetun 2 momentin mukaan myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 28 §:ssä tarkoitettua lupaa antamisesta asiakastietojärjestelmiin sisältyvien, salassa pidettävien tietojen luovuttamiseen. Nykyisin lupaa myöntää JTYPL:n 13 luvun 5 §:n 4 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö. Nykyisenkaltainen ratkaisu, jossa rekisterinpitäjän tehtävät ovat ministeriön alaisella virastolla, mutta julkisuuslain 28 §:ssä tarkoitettua lupaa myöntäminen ministeriöllä, ei ole johdonmukainen. Tästä syystä 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että lupaa myöntäisi Kasvupalveluvirasto. Näin ollen maakunnat eivät voisi myöntää julkisuuslain 28 §:ssä tarkoitettua lupaa rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmään sisältyviin tietoihin.

Kasvupalvelulain mukaan työ- ja elinkeinoministeriö järjestää valtion ja maakuntien yhdessä käyttämät kasvupalveluja tukevat tietojärjestelmät, joita maakunnan ja sen tytäryhteisön, joka ei toimi kilpailutilanteessa markkinoilla, on käytettävä. Työ- ja elinkeinoministeriö järjestää tietojärjestelmät käytännössä siten, että se on antanut toimeksiannon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämisen- ja hallintokeskukselle suunnitella tarvittavat järjestelmät ja tehdä toimenpiteet järjestelmien toteuttamiseksi. Kehittämisen- ja hallintokeskuksen tietohallintopalvelut ehdotetaan maakunta- ja kasvupalvelu- voimaantullessa siirrettäviksi Kasvupalveluvirastolle. On perusteltua, että Kasvupalveluvirasto huolehtii keskitetysti tietojärjestelmän tietoturvasuudesta, koska sillä on asiakastietojärjestelmän suunnittelusta ja toteutuksesta vastaavan tahon työn jatkajana parhaat edellytykset käytännössä huolehtia uuden järjestelmän tietoturvasuudesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin maakuntien rekisterinpitäjän tehtävistä. Ehdotetun säännöksen mukaan maakunnat vastaisivat muista yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisista rekisterinpitäjän velvollisuuksista. Maakunnat, ja mahdollisesti niiden valitsemat henkilöasiakkaan palveluprosessista vastaavat palveluntuottajat, olisivat rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän pääasiallisia käyttäjiä ja tiedontuottajia. Näin ollen on perusteltua, että maakunnat vastaisivat yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetyistä muista kuin tietojärjestelmään suoraan liittyvistä rekisterinpitäjän tehtävistä.

Momentissa säädettäisiin myös maakuntien keskinäisestä vastuunjaosta. Sen perusteena olisi rekisteröidyn asiakkuus. Rekisteröitymisestä maakunnan asiakkaaksi säädetään julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetun lain 8 §:n 1 momentissa. Lainkohtaa koskevien perustelujen mukaan työnhakija voisi valita maakunnan, jonka asiakkaaksi hän rekisteröityy. Jos työnhakija ei verkkopalvelussa työnhakua käynnistäessään ilmoittaisi, minkä maakunnan asiakkaaksi hän haluaa rekisteröityä, hän ohjautuisi sen maakunnan asiakkaaksi, jonka alueella hänen kotipaikkakuntansa sijaitsee.

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädettyjä rekisterinpitäjän tehtäviä, joista maakunnat vastaisivat, olisivat esimerkiksi 28 artiklan 1 kohdassa säädetty velvollisuus käyttää vain sellaisia henkilötietojen käsittelijöitä, jotka toteuttavat riittävät suojatoimet asianmukaisten teknisten ja organisatoristen toimien täytäntöönpanemiseksi niin, että asetuksen vaatimukset täyttyvät. Myös rekisteröidyn oikeuksien toteuttamiseen liittyvät rekisterinpitäjän tehtävät, lukuun ottamatta 2 momentissa Kasvupalveluvirastolle ehdotettuja tehtäviä, kuuluisivat maakunnille.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 26 artiklan 3 kohdan mukaan rekisteröity voi käyttää asetuksen mukaisia oikeuksiaan suhteessa kuhunkin rekisterinpitäjään ja kutakin rekisterinpitäjää vastaan riippumatta yhteisrekisterinpitäjien keskinäisestä vastuunjaosta. Kohta on ymmärrettävissä siten, että rekisteröity saa asian vireille riippumatta siitä, mille rekisterinpitäjistä hän pyyntönsä esittää. Se ei kuitenkaan estä menettelyä, jossa rekisterinpitäjien vastuunjaon perusteella pyyntö välitetään sille rekisterinpitäjälle, joka pyynnön toteuttamisesta rekisterinpitäjien keskinäisen vastuualuejaon mukaan vastaa. Jos rekisteröity esimerkiksi esittäisi Kasvupalveluvirastolle vaatimuksen tietojensa oikaisemisesta, virasto voisi hallintolain mukaisesti siirtää asian sille maakunnalle, jonka asiakkaana rekisteröity julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetun lain mukaan on.

Palveluntuottajat eivät olisi rekisterinpitäjiä, vaan ne käsittelisivät asiakastietoja maakunnan lukuun. Ne olisivat siis yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuja käsittelijöitä.

6 §. *Velvollisuus käyttää rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmää.* Pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta käyttää rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmää asiakkaan palveluprosessin hallintaan ja tallettaa palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa syntyvät tiedot rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmään. Velvollisuus koskisi maakuntia ja sellaisia palveluntuottajia, joille maakunta on julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetun lain 3 §:ssä tarkoitettulla tavalla antanut tehtäväksi asiakkaan palveluprosessiin liittyvät toimet. Asiakastietojärjestelmän käyttö ja tietojen tallettaminen mahdollistavat asiakkaan tietojen pysymisen ajan tasalla, mikä on edellytys oikeanlaisten ja oikea-aikaisten palveluiden tarjoamiselle ja mikä sujuvoittaa asiointia. Esimerkiksi asiakkaan muuttamassa toisen maakunnan alueelta toiselle järjestelmässä olevat tiedot helpottavat asioinnin aloittamista toisen maakunnan alueella. Ajantasainen ja keskitetty tieto mahdollistaa myös palvelujen määrän, laadun ja vaikuttavuuden seurannan järjestämis- ja ohjaustehtävien tueksi.

Lisäksi pykälässä säädettäisiin tietoja tallettaneiden tahojen vastuusta tallettamistaan tiedoista. Käytännössä hankintasopimuksissa voi olla tarpeen sopia täsmällisemmin, mitä tietoja palveluntuottajan on kulloinkin hankittavasta kokonaisuudesta talletettava järjestelmään tai miten asiakastietojärjestelmästä erillään pidettävät tiedostot ja asiakirjat on toimitettava maakunnalle. On selvää, että hankintasopimuksen tai muun palvelujen tuottamisen perusteen voimassaolon lakattua palveluntuottajalla ei enää ole mahdollisuuttakaan oikaista järjestelmässä olevia, aikaisempaa asiakastaan koskevia tietoja. Tällöin tietojen oikeellisuudesta vastaisi se maakunta, jonka järjestämistä vastuulla olevia palveluita kyseinen palveluntuottaja on tuottanut.

Selvyyden vuoksi pykälässä säädettäisiin myös, ettei velvollisuudesta käyttää asiakastietojärjestelmää ja tallettaa tietoja ole mahdollisuutta poiketa. Alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetun lain 17 §:n 1 momentin mukaan maakunnan ja sen tytäryhteisön, joka ei toimi kilpailutilanteessa markkinoilla, on käytettävä jäljempänä 31 §:n 1 momentissa tarkoitettuja kasvupalveluja tukevia tietojärjestelmiä ja alustoja, ellei muun palveluntuottajan tarjoaman palvelun käyttö ole tietyssä toiminnassa tai asiassa taikka sen osassa välttämätöntä taloudellisesta, toiminnallisesta, teknisestä tai muusta vastaavasta perustellusta syystä. Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän käytöstä ei siis olisi tällaista poikkeamismahdollisuutta.

7 §. Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän käyttöoikeudet. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin ensinnäkin rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän käytön edellyttävän henkilökohtaista käyttöoikeutta. Säännös vastaa nykyisen työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmän osalta säädettyä. Käyttöoikeudet ovat yksi keino turvata järjestelmän tietoturvasuus.

Ehdotettu säännös liittyisi Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (HE / vp) 17 ja 18 §:ään, joissa säädetään käyttöoikeuksien hallinnasta ja lokitietojen keräämisestä. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin lisäksi, että rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän osalta kyseisistä tehtävistä vastaisi Kasvupalveluvirasto. Käyttöoikeuden määrittelyä koskee myös suoraan sovellettavan yleisen tietosuoja-asetuksen periaate tietojen minimoinnista.

Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 17 §:ssä säädetään velvollisuudesta määritellä tietojärjestelmän käyttöoikeudet ja pitää ne ajan tasalla. Yleislain sääntelyä sovelletaan myös rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmään ja käyttöoikeuksien myöntämiseen.

8 §. Käyttöoikeuden myöntäminen rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmään. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi käyttöoikeuden myöntävästä tahosta, käyttöoikeuden myöntämismenettelystä ja käyttöoikeuden myöntämisedellytyksistä. Ehdotetun 1 momentin mukaan käyttöoikeuden rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmään myöntäisi Kasvupalveluvirasto maakunnan, Kasvupalveluviraston tai työ- ja elinkeinoministeriön hakemuksesta. Maakunta hakisi käyttöoikeutta paitsi omille virkamiehilleen, myös palveluprosessista vastaavan palveluntuottajan palveluksessa oleville henkilöille, jotka hoitaisivat palveluprosessiin liittyviä tehtäviä. Käyttöoikeuden myöntäminen palveluntuottajan palveluksessa olevalle henkilölle perustuisi maakunnan ja palveluntuottajan väliseen sopimukseen. Maakunta siis vastaisi käyttöoikeuden hakemisesta palveluntuottajille, joiden kanssa se on sopinut palveluprosessiin liittyvien tehtävien hoitamisesta. Tällä ehkäistään perusteettomien hakemusten laatimista, edistetään järjestelmän tietoturvasuutta ja helpotetaan Kasvupalveluviraston hallinnollista taakkaa. Käytännössä käyttöoikeutta haettaisiin sähköisesti ja hakemus pohja sisältäisi vakiomuotoisia kysymyksiä käyttöoikeuden hakemisen helpottamiseksi ja toisaalta sen varmistamiseksi, että kaikki tarvittavat tiedot käyvät ilmi hakemuksesta.

Käyttöoikeudet nykyiseen työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään myöntää JTYPL:n 13 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (HE 62/2018 vp). Käytännössä käyttöoikeutta hakeva viranomaistaho ilmoittaa kehittämis- ja hallintokeskukselle tarvittavista käyttöoikeuksista ja kehittämis- ja hallintokeskus antaa käyttöoikeuden tämän ilmoituksen perusteella. Jatkossakin on tarkoitus, että käyttöoikeutta hakeva viranomainen vastaisi valtaosasta käyttöoikeuden myöntämiseen liittyvästä harkinnasta tehdessään sähköistä hakemusta.

Pykälän 2 momentissa on listattu henkilöt, joille käyttöoikeus voitaisiin myöntää. Momentti jakautuu kolmeen kohtaan. Momentin 1 kohdan perusteella käyttöoikeus voitaisiin myöntää sellaiselle maakunnan, Kasvupalveluviraston tai työ- ja elinkeinoministeriön virkamiehelle, joka hoitaa:

- a) julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämisspalveluista annetussa laissa tarkoitettuihin palveluihin tai asiakasprosessiin liittyviä tehtäviä;
- b) kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (/) tarkoitettuihin, kasvupalvelujen asiakasprosessiin liittyviin toimiin tai palveluihin liittyviä tehtäviä;
- c) alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta annetussa laissa tarkoitettuun palkkatukeen tai starttirahaan liittyviä tehtäviä;
- d) työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädettyjä tehtäviä;
- e) a tai b kohdassa tarkoitettuihin palveluihin ja asiakasprosesseihin, c kohdassa tarkoitettuihin tukiin tai työttömyysturvajärjestelmään liittyviä tilastointi-, seuranta-, kehittämis -, tai ohjaus-tehtäviä;
- f) 5 §:ssä tarkoitettuja rekisterinpitäjän tehtäviä, 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuja käyttöoikeuksien hallintaan ja lokitietojen keräämiseen liittyviä tehtäviä;
- g) Kasvupalveluvirastosta annetun lain (/) 2 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä.

Kohtaan on koottu perusteet käyttöoikeuden myöntämiseksi virkamiehelle. Maakunnan, Kasvupalveluviraston ja työ- ja elinkeinoministeriön tehtävät ovat keskenään erilaisia, eivätkä kaikki perusteet siksi tule välttämättä kyseeseen kaikkien mainittujen viranomaisten virkamiehelle. Esimerkiksi f alakohdan perusteella voitaisiin myöntää käyttöoikeus ainoastaan Kasvupalveluviraston virkamiehelle, koska ainoastaan Kasvupalveluvirasto hoitaa alakohdassa tarkoitettuja tehtäviä. Sen sijaan c alakohdan perusteella voitaisiin myöntää käyttöoikeus sekä maakunnan että Kasvupalveluviraston virkamiehelle, koska sekä maakunnalla että Kasvupalveluvirastolla on palkkatukeen ja starttirahaan liittyviä tehtäviä: Maakunta vastaa muun muassa tukien myöntämisestä ja Kasvupalveluvirasto tukien käsittelyssä tarvittavista tietojärjestelmistä.

Momentin 2 kohdan perusteella voitaisiin myöntää käyttöoikeus henkilölle, joka on sellaisen palveluntuottajan, jolle maakunta on antanut tehtäväksi julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämisspalveluista annetun lain 4 ja 10-13 §:ssä tarkoitettuihin asiakkaan palveluprosessiin liittyvät toimet, palveluksessa ja joka hoitaa kyseisiä toimia. Säännös vastaisi pääpiirteissään JTYPL:n 13 luvun 5 §:n 2 momentissa säädettyä mahdollisuutta myöntää käyttöoikeus palveluntuottajalle (HE 62/2018 vp).

Momentin 3 kohdan perusteella voitaisiin myöntää käyttöoikeus henkilölle, joka on työ- ja elinkeinoministeriön tai Kasvupalveluviraston toimeksiannosta erillistä arviointia, tarkastusta tai selvitystä tekevän tahon palveluksessa ja joka hoitaa kyseistä tehtävää. Säännös vastaisi JTYPL:n 13 luvun 5 §:n 2 momentissa säädettyä tältä osin. Arvioiminen, tarkastaminen ja selvittäminen liittyvät palvelujen ja järjestelmien kehittämiseen ja seurantaan.

Momentin 3 kohdan perusteella Kasvupalveluvirasto voisi myöntää käyttöoikeuden myös sellaisen tahon palveluksessa olevalle henkilölle, joka viraston toimeksiannosta kehittää tai ylläpitää asiakastietojärjestelmää. On mahdollista, että virasto ei itse tee kaikkia sille kuuluvia rekisterinpitäjän tehtäviä vaan se hankkii tehtävien toteutuksen ulkopuolisilta. Tällaiset ulkopuoliset tahot olisivat yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitettuja käsittelijöitä.

Jotta ulkopuolinen taho voisi huolehtia tehtävistä, sillä olisi oltava mahdollisuus saada käyttöoikeus järjestelmään. Tältäkin osin on huomioitava, että käyttöoikeudet on julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lakiesityksen mukaan määriteltävä henkilön tehtäviin liittyvien käyttötarpeiden mukaan. Vastaavasti yleisessä tietosuojasetuksessa edellytetään, että henkilötietojen käsittely rajoittuu tehtävän toteuttamiseksi tarpeellisiin tietoihin. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 26 §:n 3 momentissa sallitaan viranomaisen antaa tiedon salassa pidettävästä asiakirjastaan toimeksiannostaan suoritettavaa tehtävää varten, jos se on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Ulkopuolisten tahojen käyttö rekisterinpitäjän tehtävien toteutukseen ei poista virastolta sille kuuluvaa rekisterinpitäjän vastuuta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin 2 momentissa säädettyä täydentävästi käyttöoikeuden myöntämisen edellytyksistä työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tietoaineistoon. Kyseiseen tietoaineistoon voitaisiin siis myöntää käyttöoikeus myös 2 momentin mukaan.

Julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetun lain 13 §:n perusteella Kansaneläkelaitos osallistuu maakunnan, ja mahdollisesti palveluntuottajan, ohella yhteispalveluun kuuluvien palvelujen tuottamiseen. Jos työttömän palvelutarve edellyttää Kansaneläkelaitoksen tarjoamia kuntoutuspalveluja, Kansaneläkelaitos osallistuu suunnitelman laatimiseen. Vastaava rooli Kansaneläkelaitoksella on nykyisin, ja sen palveluksessa olevalle henkilölle voidaan nykyisen työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain mukaan myöntää käyttöoikeus. Jotta Kansaneläkelaitos voisi osallistua julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetussa laissa tarkoitettulla tavalla työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tuottamiseen, sen palveluksessa olevalla henkilöllä olisi jatkossakin oltava mahdollisuus saada käyttöoikeus tietoaineistoon.

Pykälän 4 momentti sisältäisi valtuuden säätää käyttöoikeuden hakemisessa noudatettavasta menettelystä ja käyttöoikeutta koskevassa hakemuksessa annettavista tiedoista valtioneuvoston asetuksella. Asetuksessa tarkennettaisiin, että käyttöoikeutta haetaan sähköisesti. Asetuksessa ilmoitettaisiin myös tiedot, jotka hakemuksessa on annettava ja mahdolliset hakemuksen liitteet. Tarkoitus on, että käyttöoikeuksien myöntämisen edellytysten selvittämisessä ja esittämisessä vastuu olisi käyttöoikeutta hakevalla taholla. Tämä olisi perusteltua, koska hakijalla olisi parhaat edellytykset hankkia myöntämisen edellytysten arvioinnissa tarpeelliset tiedot eikä Kasvupalveluvirastolle ole osoitettavissa resursseja jokaisen käyttöoikeushakemuksen perusteelliseen selvittämiseen.

9 §. Käyttöoikeuden sisältö. Pykälässä säädettäisiin käyttöoikeuden saaneen henkilön oikeudesta käsitellä asiakastietojärjestelmään talletettuja tietoja salassapitosäännösten estämättä ja käsittelyoikeuden rajauksesta. Käyttöoikeuden saaneella henkilöllä olisi oikeus hakea ja käyttää tietoja yksittäisessä tilanteessa vain, jos se olisi tarpeen niiden tehtävien hoitamiseksi, joita varten käyttöoikeus olisi myönnetty. Säännös konkretisoi yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitettua tietojen minimoinnin periaatetta.

10 §. Henkilöasiakastietoaineiston käyttötarkoitus. Pykälässä säädettäisiin tarkoituksista, joihin henkilöasiakastietoaineistoa ensisijaisesti käytetään. Henkilöasiakastietoaineistoon sisältyvät tiedot ovat yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitettuja henkilötietoja ja sen lisäksi kansallisesti

valtiosääntöoikeudellisesti arvioituna arkaluonteisia tietoja. Käsittelyn tarkoitus on siis määriteltävä laissa.

Pykälän 1 kohdan mukaan tietoaineistoa käytettäisiin julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetussa laissa (/) tarkoitettujen palvelujen ja asiakasprosessiin liittyvien toimien järjestämiseen ja tuottamiseen. Mainitussa laissa tarkoitettuja asiakasprosessiin liittyviä toimia ovat muun muassa palvelutarpeen arviointi, työllistymissuunitelman laatiminen ja työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tarpeen arvioiminen. Mainitussa laissa tarkoitettuja palveluita ovat muun muassa työnhakijalle sopivien työtilaisuuksien etsiminen ja tarjoaminen sekä ammatinvalinta- ja uraohjaus.

Pykälän 2 kohdan mukaan henkilöasiakastietoaineistoa käytettäisiin myös kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettujen, kasvupalvelujen asiakasprosessiin liittyvien toimien ja palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen. Kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa säädetään muistakin kuin kasvupalveluiksi luettavista palveluista ja asiakasprosesseista. Kyseisen lain kasvupalveluihin liittyvä asiakasprosessi ja palvelut ovat pitkälti julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetussa laissa tarkoitettuja palveluita ja asiakasprosesseja vastaavat. Kotoutumiseen liittyvät palvelut ja prosessit olisi selvyuden vuoksi tarpeen kuitenkin mainita omana kohtanaan.

Pykälän 3 kohdan mukaan henkilöasiakastietoaineistoa käytettäisiin myös alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta annetussa laissa (/) tarkoitettujen palkkatuen ja starttirahan myöntämiseen. Palkkatuki myönnetään työnantajalle, mutta se on työttömän työnhakijan työllistymisen edistämiseksi tarkoitettu tuki.

Pykälän 4 kohdan mukaan henkilötietoaineistoa käytettäisiin myös työttömyysturvalaissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseen. Nykyisinkin työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmästä välitetään tietoja työttömyysetuuden maksamista varten. Työttömyysturva ja julkiset rekryointipalvelut ja osaamisen kehittämispalvelut ovat jatkossakin kiinteässä yhteydessä toisiinsa.

Pykälän 5 kohdassa säädettäisiin henkilöasiakastietoaineiston käyttämisestä edeltävissä kohdissa tarkoitettuihin palveluihin, prosesseihin, tukiin ja työttömyysturvaan liittyvään seurantaan, kehittämiseen ja ohjaukseen. Järjestelmän keskeinen tarkoitus palvelujen järjestämisen ja tuottamisen mahdollistamisen lisäksi on tarjota tietoa palveluista niiden seurantaan, kehittämistä ja ohjausta varten. Seurantaan, kehittämistä ja ohjaamista tekisivät paitsi maakunnat, myös työ- ja elinkeinoministeriö. Kehittäminen käytännönläheisesti ymmärrettynä olisi pääasiassa maakunnan tehtävänä, mutta se pitää sisällään myös esimerkiksi lainsäädännön kehittämistarpeiden arvioinnin, joka puolestaan on pääasiassa ministeriön tehtävä.

Tilastointia ei mainittaisi pykälässä erikseen, sillä henkilötietojen käsittely tilastollisiin tarkoituksiin sallitaan yleisessä tietosuojasetuksessa vaikka se ei olisi alkuperäinen käyttötarkoitus. Työ- ja elinkeinoministeriö käyttää nykyisen asiakastietojärjestelmän tietoja laatiessaan kuu-kausittain työnvälitystilastoja. Vastaava asiakastietojärjestelmän tietojen käyttötarve on myös jatkossa. Käyttöoikeuden myöntämisestä tilastollisia tarkoituksia varten säädettäisiin ehdotuksessa 8 §:n 2 momentin 1 kohdan e alakohdassa.

11 §. *Henkilöasiakastietoaineiston tietosisältö.* Pykälässä säädettäisiin pääosin nykyistä JTYPL:n 13 luvun 3 §:n 1 momenttia vastaavasti henkilöasiakastietoaineiston tietosisällöstä. Erona nykyiseen sääntelyyn pykälän 1 momentissa todettaisiin ensin, ketä tietoaineiston tiedot voivat koskea. Tiedot voisivat ehdotetun 1 momentin mukaan koskea julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämisspalveluista annetun lain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettua henkilöasiakasta. Kyseisen lainkohdan perusteella henkilöasiakas on luonnollinen henkilö, joka hakee tai saa kyseisessä laissa tarkoitettuja palveluja.

Pykälän 2 momentissa lueteltaisiin, mitä tietoja 1 momentissa tarkoitettusta henkilöstä voidaan tallettaa henkilöasiakastietoaineistoon. Momentin 1 kohta vastaisi sisällöltään nykyistä JTYPL:n 13 luvun 3 §:n 1 momentin 1 kohtaa, mutta ehdotetussa kohdassa kirjoitettaisiin auki, mitä tunnistetiedot ovat. Nykyisen 1 kohdan perustelujen mukaan tunnistetiedoilla tarkoitettaisiin henkilön nimeä, henkilötunnusta ja osoite- sekä muita yhteystietoja. Ehdotetussa 1 kohdassa säädettäisiin, että henkilöasiakastietoaineistoon voidaan tallettaa henkilöstä nimi, henkilötunnus ja yhteystiedot. Tiedot ovat tarpeen palvelujen järjestämiseksi kyseiselle henkilölle ja yhteydenpitoa varten.

Momentin 2 kohta vastaisi nykyisen JTYPL:n 13 luvun 3 §:n 1 momentin 2 kohtaa sillä erotuksella, että kohdassa puhuttaisiin työ- ja elinkeinotoimiston asiakkuuden sijaan julkisten rekrytointipalveluiden ja osaamisen kehittämisspalveluiden asiakkuudesta. Vastaavasti kuin nykyisin, asiakkuuteen liittyvillä tiedoilla tarkoitettaisiin työnhaun käynnistämiseen, voimassaoloon ja muutoksiin liittyviä tietoja. Työnhaun käynnistämiseen liittyviä tietoja olisivat myös muun kuin Suomen kansalaisen osalta oleskelulupa- tai oleskeluoikeuden rekisteröintiin liittyvät tiedot. Työnhaun muutoksiin liittyviä tietoja olisivat tiedot henkilön tilanteen muutoksesta, kuten työttömyyden alkamista tai päättymistä koskevat tiedot. Tiedot ovat keskeisiä palvelujen tarjoamiseksi henkilölle.

Asioinnin mahdollisesti edellyttämiin erityisjärjestelyihin liittyvänä tietona henkilöasiakastietoaineistoon voitaisiin vastaavasti kuin nykyisin henkilöasiakasrekisteriin tarvittaessa merkitä esimerkiksi tieto siitä, että asiointi edellyttää tulkkauksen järjestämistä tai muita erityisjärjestelyjä kuten sairaudesta tai vammasta aiheutuvaa kuljetuspalvelun tarvetta. Kuten nykyisen sääntöksen perusteluissa on todettu, asiointi voi edellyttää erityisjärjestelyjä myös asiakkaan mahdollisesta väkivaltaisuudesta tai muusta uhkaavasta käytöksestä johtuen. Tässä tarkoituksessa henkilöasiakastietoaineistoon voitaisiin, vastaavasti kuin henkilöasiakasrekisteriin nykyisin, merkitä myös tieto asiakkaan mahdollisesta väkivaltaisuudesta tai muusta uhkaavasta käytöksestä. Tiedolla olisi vaikutusta siihen, miten tällaisen henkilön asiointi työ- ja elinkeinotoimistossa järjestettäisiin. Käytännössä asiakkaan, jonka tiedoissa olisi väkivaltaisuutta koskeva merkintä, asiointi järjestettäisiin muuten kuin kahdenkeskisenä tapaamisena virkailijan huoneessa. Mahdollisuutta merkitä tarvittaessa edellä mainittu tieto asiakkaan tietoihin voidaan pitää tarpeellisena virkailijoiden turvallisuuden ja henkilökohtaisen koskemattomuuden kannalta. Tiedon merkitseminen edellyttäisi aina perusteltua ja painavaa syytä.

Henkilöasiakkaasta voitaisiin momentin 3 kohdan mukaan tallettaa tietoaineistoon myös henkilöasiakkaan koulutusta, työhistoriaa ja ammatillista osaamista koskevat tiedot. Ehdotettu säännös vastaisi nykyistä JTYPL:n 13 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohtaa. Tiedot ovat tarpeen palvelujen järjestämiseksi ja mahdollisen työtilaisuuksien etsimiseksi ja tarjoamiseksi henkilölle.

Myös ehdotettu momentin 4 kohta vastaisi pääasiassa nykyistä JTYPL:n 13 luvun 3 §:n 1 momentin 4 kohtaa. Nykyiseen verrattuna kohtaan ehdotetaan lisättäväksi maininta työnhakua kos-

kevistä tiedoista. Tarve tälle lisäykselle johtuu työttömyysturvaa koskevan sääntelyn muutoksesta. Kohta mahdollistaisi suunnitelman mukaisen työnhaun toteuttamisen seurannan ja mahdolliset toimenpiteet sen perusteella.

Momentin 5 kohdan mukaan henkilöasiakastietoaineistoon voitaisiin tallettaa tiedot henkilöasiakkaalle tehdyistä työtarjouksista ja esittelyistä työnantajalle. Kohta vastaisi nykyistä JTYPL:n 13 luvun 3 §:n 1 momentin 5 kohtaa.

Momentin 6 kohdan mukaan tietoaineistoon voitaisiin tallettaa tiedot julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetussa laissa tarkoitetuista palveluista, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) mukaisesta työvoimakoulutuksesta ja muista työllistymistä edistävistä palveluista sekä asiantuntija-arvioinneista. Kohta vastaisi pääasiassa nykyistä JTYPL:n 13 luvun 3 §:n 1 momentin 6 kohtaa, mutta siinä huomioitaisiin ammatillista koulutusta koskevan lainsäädännön muutos, jonka johdosta työvoimakoulutuksesta säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa.

Henkilöasiakkaasta voitaisiin momentin 7 kohdan mukaan tallettaa myös sellaisia terveydentila- ja muita tietoja, joita julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetussa laissa tarkoitettujen palvelujen tarjoaminen edellyttää. Kohta vastaisi nykyistä JTYPL:n 13 luvun 3 §:n 1 momentin 7 kohtaa sillä erotuksella, että julkisen työvoima- ja yrityspalvelun tarjoamisen sijaan kohdassa mainittaisiin julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetussa laissa tarkoitettujen palvelujen tarjoaminen. Kuten nykyisen säännöksen perusteluissa on todettu, esimerkiksi työnvälityksen kannalta voi olla tarpeen merkitä henkilön terveydentilaan liittyvä rajoite, joka estää työskentelyn tietyissä tehtävissä. Terveystiedot kuuluvat yleisen tietosuoja-asetuksen 9.1 artiklassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin. Ehdotetun säännöksen osalta tiedon käsittelyperusteita olisivat 9.2 artiklan b, g ja h alakohta.

Momentin 8 kohdan mukaan henkilöasiakkaasta voitaisiin tallettaa henkilöasiakastietoaineistoon työttömyysturvaan liittyvät selvitykset ja työvoimapoliittiset lausunnot. Kohta vastaisi nykyistä JTYPL:n 13 luvun 3 §:n 1 momentin 8 kohtaa. Tiedot ovat tarpeen muun muassa palveluprosessin etenemisestä huolehtimiseksi, työnhaun voimassaolon arvioimiseksi.

Momentin 9 kohdan mukaan henkilöasiakkaasta voitaisiin tallettaa tiedot alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta annetussa laissa tarkoitettua starttirahaa koskevista päätöksistä ja henkilön työllistämistä mainitussa laissa tarkoitettulla palkkatuella. Kohta vastaisi osittain nykyisen JTYPL:n 13 luvun 3 §:n 1 momentin 9 kohtaa. Nykyiseen 9 kohtaan verrattuna ehdotetusta 9 kohdasta olisi erotettu tiedot palveluihin liittyvistä etuuksista, joiden tallettamisesta säädettäisiin 12 kohdassa. Nykyiseen nähden kohtaan olisi lisätty maininta henkilön työllistämistä palkkatuella. Palkkatuki on työnantajalle maksettava tuki, jota koskeva tieto talletetaan työnantajatieoaineistoon. Palkkatuki ei ole varsinaisesti työnhakijan palvelu, joten sitä koskevan tiedon tallettamisesta henkilöasiakkaan tietoihin ehdotetaan säädettävän erikseen.

Momentin 10 kohdan mukaan henkilöasiakastietoaineistoon voitaisiin tallettaa työttömyysetuudella tuettuun työnhakijan omaehtoiseen opiskeluun liittyvät ratkaisut. Vastaavaa kohtaa ei ole nykyisessä JTYPL:n 13 luvun 3 §:n 1 momentissa, koska omaehtoisen opiskelun tukemisesta työttömyysetuudella säädetään nykyisin JTYPL:ssä ja se sisältyy siten julkisiin työvoimapalveluihin, joita koskevat tiedot voidaan tallettaa nykyisen JTYPL:n 13 luvun 3 §:n 1 momentin 6 kohdan nojalla. Jatkossa työnhakijan työttömyysetuudella tuetusta omaehtoisesta opiskelusta ja työllistymistä edistävien palveluiden ajalta maksettavista etuuksista sekä matka- ja yöpymiskustannusten korvaamisesta säädettäisiin työttömyysturvalaissa.

Momentin 11 kohdan mukaan tietoaineistoon voitaisiin tallettaa tiedot palveluihin liittyvistä etuuksista. Näitä olisivat nykyistä vastaavasti tiedot matka-, yöpymis- ja muuttokustannusten korvauksista. Kuten edellä on esitetty, tiedot starttirahaa koskevista päätöksistä sisältyisivät ehdotettuun 9 kohtaan. Jatkossa palveluihin liittyvistä etuuksista säädettäisiin työttömyysturvalaissa.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi nykyisen JTYPL:n 13 luvun 4 §:n 1 momentin tapaan, että tietoaineistoon on merkittävä, mistä tieto on saatu ja kuka tiedon on merkinnyt, jos tietoaineistoon talletettava henkilötieto on saatu muualta kuin rekisteröidyltä itseltään. Säännös turvaa tietoaineistoon talletettavien tietojen oikeellisuutta.

12 §. *Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tietoaineiston tietosisältö.* Kuten ehdotetussa 4 §:n 1 momentissa todetaan, työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tietoaineisto olisi osa henkilöasiakastietoaineistoa. Tästä johtuen ehdotetussa 1 ja 2 momentissa todettaisiin nimenomaisesti säännösten olevan poikkeus 11 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyyn henkilöasiakastietoaineiston tietosisältöön nähden.

Ehdotetun 1 momentin mukaan työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tietoaineistossa käsiteltävät tiedot voisivat koskea sellaista julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämisspalveluista annetun lain 2 §:n 3 kohdassa tarkoitettua työtöntä, jolla on mainitun lain 13 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla arvioitu olevan työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tarve. Säännöksessä siis ilmaistaisiin, millä perusteella henkilöä koskevia tietoja voitaisiin tallettaa tietoaineistoon.

Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin nykyisen työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain 9 §:n 2 momenttia vastaavasti tietoaineoston tietosisällöstä. Ehdotettu 2 momentin 1 kohta poikkeaa nykyisen lain 9 §:n 2 momentin 1 kohdasta siten, että yksilöintitietojen sijaan kohdassa mainitaan nimi ja henkilötunnus, joita yksilöintitiedoilla nykyisen säännöksen perustelujen mukaan tarkoitetaan. Muut kohdat vastaisivat nykyistä sääntelyä.

Kuten nykyisin, 2 kohdan mukaan asiakasrekisterin voitaisiin tallettaa monialaisen yhteispalvelun asiakkuuteen ja asiointiin sekä asioinnin mahdollisesti edellyttämiin erityisjärjestelyihin liittyvät tiedot. Asiakkuuteen ja asiointiin liittyvinä tietoina asiakasrekisteriin voitaisiin nykyistä vastaavasti merkitä muun muassa asiakkaan äidinkieli ja asiointikieli. Asioinnin mahdollisesti edellyttämiin erityisjärjestelyihin liittyvänä tietona asiakasrekisteriin voitaisiin tarvittaessa merkitä tieto siitä, että asiointi edellyttää tulkkauksen järjestämistä tai muita erityisjärjestelyjä kuten sairaudesta tai vammasta aiheutuvaa kuljetuspalvelun tarvetta.

Kuten nykyisen säännöksen perusteluissa todetaan, asiointi voi edellyttää erityisjärjestelyjä myös työttömän mahdollisesta väkivaltaisesta tai uhkaavasta käytöksestä johtuen. Tässä tarkoituksessa tietoaineistoon voitaisiin merkitä myös tieto työttömän mahdollisesta väkivaltaisuudesta tai muusta uhkaavasta käytöksestä. Tiedolla olisi vaikutusta siihen, miten tällaisen henkilön asiointi järjestettäisiin. Tiedon merkitseminen edellyttäisi aina perustelua ja painavaa syytä.

Vastaavasti kuin nykyisin, työttömästä voitaisiin tallettaa tietoaineistoon 3 kohdan mukaan myös työttömän ammatillista osaamista koskevia tietoja ja 4 kohdan mukaan sellaisia työttömän sosiaalista tilannetta koskevia tietoja, joilla olisi vaikutusta hänen työllistymiseensä.

Ehdotetussa 5 kohdassa säädettäisiin nykyistä vastaavasti työttömän terveydentilaa ja työ- ja toimintakykyä koskevien tietojen merkitsemisestä monialaisen yhteispalvelun tietoaineistoon. Tietoaineistoon merkittäisiin vain sellaiset työttömän terveydentilaa ja työ- ja toimintakykyä

koskevat tiedot, joilla olisi vaikutusta työttömän työllistymiseen ja jotka olisivat välttämättömiä julkisten rekrytointipalvelujen ja osaamisen kehittämisspalvelujen sekä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelujen tarjoamiseksi työttömälle. Lähtökohtana on, että tietoaineistoon merkityt terveydentilaa ja työkykyä koskevat tiedot perustuvat terveydenhuollon ammattihenkilön tekemään arvioon. Työkykyä koskeva tieto voi perustua myös esimerkiksi kuntoutuspalvelun tuotajalta saatuun palautteeseen.

Vastaavasti kuin nykyisten 6 ja 7 kohtien, myös ehdotettujen 6 ja 7 kohtien mukaan tietoaineistoon merkittäisiin työttömän palvelutarvetta koskevat tiedot sekä monialainen työllistymissuunnitelma ja sen toteutumista, seurantaa ja tarkistamista koskevat tiedot. Monialainen työllistymissuunnitelma sisältäisi tiedot asiakkaan kanssa sovituista palveluista. Suunnitelman toteutumista ja seurantaa koskevat tiedot liittyisivät sovittujen palvelujen toteutumiseen ja niiden tuloksiin.

13 §. *Henkilöasiakastietoaineistoon ja työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tietoaineistoon talletettujen tietojen säilytysajat.* Yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdassa mahdollistetaan, että jäsenvaltion lainsäädännössä säädetään käsiteltävien tietojen säilytysajoista. Joka tapauksessa henkilötietoja koskee yleisen tietosuojasetuksen 5 artiklan 1 kohdan e alakohdassa säädetty vaatimus, jonka mukaan tiedot on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa, ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoituksen toteuttamista varten.

JTYPL:n 13 luvun 4 §:n 2 momentissa säädetään nykyisin henkilöasiakasta koskevien tietojen poistamisesta. Työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annettuun lakiin ei sisälly vastaavaa säännöstä, mutta koska kyseisessä laissa tarkoitettu rekisteri on henkilöasiakasrekisterin osarekisteri, voidaan katsoa, että JTYPL:n 13 luvun 4 §:n 2 momentissa säädetty kaikkia tietoja koskeva viiden vuoden säilytysaika koskee nykyisin niitäkin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykyistä JTYPL:n 13 luvun 4 §:n 2 momenttia vastaavasti henkilöasiakastietoaineistoon sisältyvien tietojen poistamisesta, eli toisin sanottuna säilytysajoista. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tietoaineistoon sisältyvien tietojen poistamisesta henkilöasiakastietoaineistoa koskevaa säännöstä vastaavasti. Tiedot, jotka työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tietoaineistosta olisi poistettava kahden vuoden kuluttua tietoa koskevan merkinnän tekemisestä, olisivat vastaavia tietoja kuin henkilöasiakastietoaineistosta on kahden vuoden kuluttua poistettava: monialaisen yhteispalvelun asiakkuuteen ja asiointiin sekä asioinnin mahdollisesti edellyttämiin erityisjärjestelyihin liittyvät tiedot; palvelutarvetta koskevat tiedot ja monialainen työllistymissuunnitelma ja sen toteutumista, seurantaa ja tarkistamista koskevat tiedot. Muut tiedot olisi poistettava, kun asiakkuuden päättymisestä on kulunut 5 vuotta, ellei edelleen säilyttämiselle olisi olemassa säännöksessä mainittua perustetta. Tietojen järjestelmästä poistaminen ei välttämättä tarkoita tietojen lopullista hävittämistä, jos niiden arkistoinnista on päätetty. Käsitely alkuperäiseen tarkoitukseen kuitenkin päättyy.

14 §. *Tietojen tallettaminen työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispalveluun osallistuvan viranomaisen tietoaineistoon.* Pykälässä säädettäisiin nykyistä työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain 10 §:ää vastaavasti tietojen tallettamisesta monialaiseen yhteispalveluun osallistuvan viranomaisen rekisteriin. Nykyiseen säännökseen verrattuna ehdotetussa pykälässä olisi huomioitu maakunta- ja kasvupalvelu-uudistuksen yhteydessä tapahtuvat toimijoiden muutokset. Maakunta korvaisi työ- ja elinkeinotoimiston ja kunnan, koska maakunta vastaisi jatkossa julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämisspalveluista sekä sosiaali- ja terveyspalveluista.

15 §. *Työnantajatietoaineiston käyttötarkoitus ja tietosisältö.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin työnantajatietoaineiston käyttötarkoituksesta. Henkilötiedon laajan määritelmän vuoksi myös tähän tietoaineistoon talletettavat tiedot olisivat yleisen tietosuojasetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja henkilötietoja. Tietojen käsittely perustuu rekisterinpitäjien lakisääteisiin tehtäviin, joten kansallisessa lainsäädännössä on yleisen tietosuojasetuksen 6.3 artiklan mukaan määriteltävä käsittelyn tarkoitus.

Ehdotetun 1 momentin mukaan työnantajatietoaineistoa käytettäisiin julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetussa laissa tarkoitettujen palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen; alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta annetussa laissa tarkoitettujen palkkatuen ja työolosuhteiden järjestelytuen myöntämiseen; näihin mainittuihin palveluihin ja tukiin liittyvään seurantaan, kehittämiseen ja ohjaukseen; sekä julkisesti rahoitettujen yrityksille tarkoitettujen tukien, rahoituksen sekä kehittämis- ja neuvontapalvelujen tuottamiseen. Viimeksi mainittu viittaa valtakunnallisiin kasvupalveluihin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyistä JTYPL:n 13 luvun 3 §:n 2 momenttia vastaavasti tiedoista, jotka voitaisiin tallettaa työnantajatietoaineistoon. Tiedot ovat tarpeen palveluiden tarjoamiseksi työnantajille ja työtilaisuuksien etsimiseksi henkilöasiakkaille.

16 §. *Palveluntuottajatietoaineiston käyttötarkoitus ja tietosisältö.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin palveluntuottajatietoaineiston käyttötarkoituksesta. Henkilötiedon laajan määritelmän vuoksi myös tähän tietoaineistoon talletettavat tiedot olisivat yleisen tietosuojasetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja henkilötietoja. Tietojen käsittely perustuu rekisterinpitäjien lakisääteisiin tehtäviin, joten kansallisessa lainsäädännössä on yleisen tietosuojasetuksen 6.3 artiklan mukaan määriteltävä käsittelyn tarkoitus.

Ehdotetun 1 momentin mukaan palveluntuottajatietoaineistoa käytettäisiin alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetun lain 3 ja 4 luvussa tarkoitettujen kasvupalvelujen sekä julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetussa laissa tarkoitettujen palvelujen järjestämiseen, tuottamiseen, seurantaan, kehittämiseen ja ohjaukseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, millä perusteilla tahosta voitaisiin tallettaa tietoja palveluntuottajatietoaineistoon. Momentin 1 kohdan mukaan palveluntuottajatietoaineistossa käsiteltävät tiedot voisivat koskea alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetun lain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettua palveluntuottajaa. Kyseisen lainkohdan mukaan palveluntuottajalla tarkoitetaan yhteisöä, säätiötä tai yksityistä elinkeinonharjoittajaa, joka hankintasopimuksen tai maakunnan päätöksen perusteella tuottaa maakunnalle kasvupalveluja.

Momentin 2 kohdan mukaan palveluntuottajatietoaineistossa käsiteltävät tiedot voisivat koskea myös julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetun lain 2 §:n 4 kohdassa tarkoitettua palveluntuottajaa. Kyseisen lainkohdan mukaan palveluntuottajalla tarkoitetaan yhteisöä, säätiötä tai yksityistä elinkeinonharjoittajaa, joka tuottaa tässä laissa tarkoitettua palvelua tai jonka tehtävänä on asiakkaan palveluprosessiin liittyvien toimien hoitaminen.

Momentin 3 kohdan mukaan palveluntuottajatietoaineistossa käsiteltävät tiedot voisivat koskea myös ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua työvoimakoulutuksen tuottajaa. Mainitussa laissa työvoimakoulutuksella tarkoitetaan koulutusta, johon opiskelijat valitaan työ- ja elinkeinoviranomaisen toteaman koulutustarpeen perusteella siten kuin julkisesta työvoimaja yrityspalvelusta annetun lain 5 luvun 3 §:ssä säädetään. Maakunta- ja kasvupalvelu-uudistuksen voimaantultua koulutustarpeen toteaisi maakunta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tiedoista, jotka palveluntuottajasta voidaan tietoaaineistoon tallettaa. Momentti vastaisi pääosin nykyistä JTYPL:n 13 luvun 3 §:n 3 momenttia. Nykyiseen nähden momenttiin lisättäisiin 4 kohdaksi palveluntuottajan käyttöön liittyvät erillisrahoitus-päätökset. Tieto on tarpeen, jotta voidaan varmistua siitä, onko kyseiselle toimijalle myönnetty julkista rahoitusta. Ehdotetussa 7 kohdassa huomioitaisiin lain nimen muutos ja 8 kohdasta jä-tettäisiin pois koulutukseen liittyvät haku-, valinta- ja seurantatiedot, koska niiden voidaan kat-soa sisältyvän 6 kohdassa tarkoitettuihin palvelun haku-, valinta- ja seurantatietoihin.

3 Luku Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmä

17 §. *Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmän käyttötarkoitus.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmän käyttötarkoituksesta. Henkilötiedon laajan määritelmän vuoksi myös tähän tietoaaineistoon talletettavat tiedot voisivat olla yleisen tietosuojasetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja henkilötietoja. Tietojen käsittely perustuu rekisterinpitäjien lakisääteisiin tehtäviin, joten kansallisessa lainsäädännössä on yleisen tietosuojasetuksen 6.3 artiklan mukaan määriteltävä käsittelyn tarkoitus.

Ehdotetun 1 momentin mukaan yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmää käytettäisiin alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta annetussa laissa, innovaatorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland nimisestä osakeyhtiöstä annetussa laissa (1146/2017) ja valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetussa laissa (443/1998) tarkoitettujen tukien, rahoituksen sekä kehittämis- ja neuvontapalvelujen järjestämiseen, tuottamiseen, seurantaan, kehittämiseen ja ohjaamiseen. Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmää käytettäisiin ehdotetun 1 momentin mukaan myös muiden julkisesti rahoitettujen yrityksille tarkoitettujen tukien, rahoituksen sekä kehittämis- ja neuvontapalvelujen järjestämiseen, tuottamiseen, seurantaan, kehittämiseen ja ohjaamiseen. Kuten ehdotetun 1 §:n kohdalla on todettu, kaikki yrityksille tarjottavat julkisesti rahoitetut palvelut eivät ole kasvupalveluja. Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmää voidaan nykyisin käyttää myös tällaisten palvelujen tuottamiseen. Järjestelmän mahdollisimman laaja käyttömahdollisuus halutaan säilyttää myös maakunta- ja kasvupalvelu-uudistuksessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että asiakastietojärjestelmää käytetään myös turvallisuus-selvityslaisissa (726/2014) tarkoitettun yritysturvallisuusselvityksen laidinnassa. Nykyisen yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetun lain 5 §:n 3 momentissa säädetään vastaavasta käyttötarkoituksesta siten, että lisäksi täsmennetään, mitä asiakastietojärjestelmän tietoja yritysturvallisuusselvityksessä saa käyttää. Säännöstä ehdotetaan yksinkertaistettavan. Asiakastietojärjestelmän tiedoista, joita yritysturvallisuusselvityksen laidinnassa saa käyttää, säädettäisiin 2 lakiehdotukseen sisältyvässä turvallisuusselvityslain 37 §:n 1 momentin 2 kohdassa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vastaavasti kuin nykyisen yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetun lain 5 §:n 2 momentissa, että yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä voi lisäksi tuottaa koulutuksen, tutkimuksen, tilastoinnin, suunnittelun, seurannan ja ohjauksen edellyttämiä tietoaaineistoja. Nykyisen säännöksen perustelujen mukaan käyttötarkoituksen täsmentäminen tältä osin on tarpeen, jotta tietojärjestelmää voitaisiin hyödyntää mahdollisimman laajasti erityisesti yrityspalvelujen kehittämisessä ja raportoinnissa. Salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta tieteellistä tutkimusta, tilastointia taikka viranomaisen suunnittelu- tai selvitystyötä varten säädetään julkisuuslain 28 §:ssä, jonka mukaan viranomainen voi antaa yksittäistapauksessa luvan tietojen saamiseen salassa pidettävästä asiakirjastaan näitä tarkoituksia varten, jos on ilmeistä, ettei tiedon antaminen loukkaa niitä etuja, joiden suojaksi salassapitovelvollisuus on säädetty.

18 §. Tietojen tallettaminen yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykyistä yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetun lain 4 §:n 1 momenttia vastaavasti, mitkä tahot voivat tallettaa tietoja asiakastietojärjestelmään. Ehdotetussa säännöksessä huomioitaisiin toimijoissa tapahtuneet ja lainsäädännössä maakunta- ja kasvupalvelu-uudistuksen yhteydessä tapahtuvat muutokset. Momentissa tarkoitettuja valtion viranomaisia olisivat muun muassa Innovaatorahoituskeskus Business Finland ja Maaseutuvirasto. Esimerkiksi Tukes olisi momentin viimeisessä virkkeessä tarkoitettu muu viranomainen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, mitä tietoja sellaisten maakunnan viranomaisten, jotka tarjoavat yrityksille tarkoitettuja tukia, rahoitusta tai kehittämis- ja neuvontapalveluja, Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin, Business Finland Oy:n, valtion erityisrahoitusyhtiön ja alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetun lain 6 §:n 4 momentissa tarkoitettujen välittävien toimielinten on talletettava yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään. Tällaisia tietoja olisivat 20 §:n 2 momentin 1, 3 ja 5 kohdassa tarkoitettut tiedot, eli tieto saadusta palvelusta; tieto siitä, onko yritys tai onko se aiemmin ollut valtion erityisrahoitusyhtiön asiakkaana; ja yrityksestä luottotietorekisteriin, konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin sekä ulosottorekisteriin talletetut tiedot. Tallettamisvelvollisuus ei vaikuta tietojen salassapittoon.

19 §. Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmän rekisterinpitäjät. Pykälässä säädettäisiin yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmän rekisterinpitäjistä ja niiden keskinäisestä vastuunjaosta. Ehdotetussa 1 momentissa säädettäisiin Kasvupalveluviraston ja tietojärjestelmään tietoja tallettavien tahojen olevan tietoa-aineistojen yhteisrekisterinpitäjiä. Yleisessä tietosuojasetuksessa säädetään rekisterinpitäjän velvollisuuksista ja vastuista. Asetuksessa mahdollistetaan useamman elimen yhteisrekisterinpitäisyys, kunhan lainsäädännössä tai rekisterinpitäjien keskinäisellä järjestelyllä määritellään rekisterinpitäjien vastualueet.

Kasvupalveluviraston ja järjestelmään tietoja tallettavien tahojen vastuualueista säädettäisiin pykälän 2 ja 3 momentissa. Ehdotetussa 2 momentissa luettelaisiin ne yleisessä tietosuojasetuksessa säädetyt rekisterinpitäjän tehtävät, joista Kasvupalveluvirasto vastaisi. Niitä olisivat:

- 25 artiklassa tarkoitettu sisäänrakennettu ja oletusarvoinen tietosuojaa;
- 32 artiklassa tarkoitettu käsittelyn turvallisuus;
- 35 artiklassa tarkoitettu tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi ja 36 artiklassa tarkoitettu ennakkokuuleminen;
- 12 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen rekisterinpitäjän velvollisuudet;
- muut sellaiset yleisessä tietosuojasetuksessa säädetyt rekisterinpitäjän velvollisuudet, jotka koskevat käytettävän tietojärjestelmän tietoturvallisuutta.

Lisäksi momentissa säädettäisiin Kasvupalveluviraston oikeudesta poistaa tieto, jos sen poistaminen on tarpeen asiakastietojärjestelmän teknisen toimivuuden varmistamiseksi. Vastaava säännös sisältyy voimassa olevan yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetun lain 9 §:n 3 momenttiin. Lähtökohtana on, että asiakastietojärjestelmään tietoja tallettavat tahot vastaavat tallettamiensa tietojen oikeellisuudesta ja ajantasaisuudesta. Virastolla olisi kuitenkin oltava mahdollisuus sellaisen tiedon poistamiseen, joka haittaa tai on omiaan haittaamaan järjestelmän toimivuutta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tietoja tallettavien tahojen rekisterinpitäjän tehtävistä. Ehdotetun säännöksen mukaan tietoja tallettavat tahot vastaisivat muista yleisen tietosuojasetuksen mukaisista rekisterinpitäjän velvollisuuksista tallettamiensa tietojen osalta sekä päättäisivät

asiakastietojärjestelmään tallettamiensa tietojen luovuttamisesta. Tietoja tallettanut taho vastaisi myös tallettamiensa tietojen oikeellisuudesta ja ajantasaisuudesta.

Ehdotettu pykälä vastaisi järjestelmään tietoja tallettavien tahojen osalta nykytilaa. Nykyisessä yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetun lain 6 §:ssä säädetään rekisterinpitäjän tehtävien ohella asiakastietojärjestelmän teknisen ylläpitäjän tehtävistä. Yleisessä tietosuojaa-asetuksessa ei tunnusteta tällaista roolia. Nykyisessä 6 §:ssä säädetty teknisen ylläpitäjän tehtävät liittyvät järjestelmän käytettävyyteen ja tietojen eheydestä, suojaamisesta ja säilyttämisestä vastaamiseen. Nämä vastaavat Kasvupalveluvirastolle ehdotetussa 2 momentissa säädettyjä tehtäviä. Nykyisen lain 6 §:n mukaan teknisen ylläpitäjän tehtävistä vastaa työ- ja elinkeinoministeriö. Käytännössä tehtävistä vastaa kuitenkin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus. Kehittämis- ja hallintokeskuksen olemassaolo lakkaa maakunta- ja kasvupalvelu-uudistuksen yhteydessä ja sen tietopalvelut siirtyvät perustettavalle Kasvupalveluvirastolle.

20 §. *Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmän yritystä koskevat tiedot.* Pykälässä säädettäisiin, millä perusteella ja mitä tietoja yrityksestä voitaisiin tallettaa asiakastietojärjestelmään. Pykälässä yhdistettäisiin nykyiseen yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetun lain 3 §:n 1 kohtaan sisältyvä yrityksen määritelmä sekä 7 §:n 1 ja 2 momenttiin sisältyvä sääntely. Erona nykytilaan olisi, että 1 momentissa säädettäisiin, että edellytys tietojen tallettamiselle on, että yritys hakee, saa tai sille on myönnetty 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua tukea, rahoitusta tai palvelua taikka että yrityksen palvelutarvetta arvioidaan. Viimeksi mainittu peruste liittyy siihen, että Team Finland -toimijat keräävät ja vaihtavat tietoa myös tietoja potentiaalisista asiakasyrityksistä. Tällaisia yrityksiä koskevien tietojen keräämisen ja sitä koskevan tiedonvaihdon tavoitteena on löytää sellaisia yrityksiä, joiden tulevaisuuden suunnitelmien toteuttamisessa yhden tai useamman Team Finland -toimijan tarjoamille palveluille voi olla jokin tarve, mutta sen sisältöä ei vielä välttämättä tiedetä. Tiedonvaihto mahdollistaa siten yrityksille niin sanotun yhden luukun periaatteen mukaisen palvelun Team Finland -toimijoiden tarjoamien yrityspalvelujen osalta.

21 §. *Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmän luonnollista henkilöä koskevat tiedot.* Pykälässä säädettäisiin, millä perusteella ja mitä tietoja luonnollisesta henkilöstä voitaisiin tallettaa asiakastietojärjestelmään sekä luonnollista henkilöä koskevien tietojen enimmäissäilytysajoista. Sääntelyyn tehtäisiin lakitekniisiä muutoksia, kun rekisteröidyistä säädettäisiin kootusti 1 momentissa ja rekisteröidyistä tallettavista tiedoista kootusti 2 momentissa.

Ehdotetun 1 momentin 1 ja 2 kohta vastaisivat nykytilaa. Uutena asiana ehdotetun 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin, että asiakastietojärjestelmän tiedot voisivat koskea myös luonnollista henkilöä, joka on hakenut tai saanut alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta annetussa laissa tarkoitettua starttirahaa. Voimassa olevassa yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetussa laissa ei suoraan todeta starttirahan saamista perusteena tallettaa tietoja luonnollisesta henkilöstä asiakastietojärjestelmään. Nykyisen lain 7 §:n 3 momentin 4 kohta olisi kuitenkin tulkittavissa siten, että se pitäisi sisällään myös starttirahan saajan. Ehdotetussa 1 momentin 3 kohdassa mainittaisiin starttirahan saaja selvyuden vuoksi erikseen. Momentin 4 kohdassa mainittaisiin taloudellisen tuen saaminen ja 5 kohdassa yritystoiminnan aloittamiseen liittyvän rahoituksen hakeminen nykytilaan nähden uusina perusteina tallettaa luonnollista henkilöä koskevia tietoja asiakastietojärjestelmään. Luonnollinen henkilö voi hakea yrityksen perustamislainaa, mitä koskeva tieto talletettaisiin asiakastietojärjestelmään. Jos perustamislainaa myönnetään, se myönnetään perustettavalle yritykselle.

Ehdotetun 2 momentin mukaan asiakastietojärjestelmään talletettavat tiedot vastaisivat yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetun lain 7 §:n 3 ja 4 momenttiin sisältyvää sääntelyä. Tunnistetiedot-käsitteen käytön sijaan momentissa todettaisiin suoraan tiedot, joista kulloinkin on kyse.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vastaavasti kuin voimassa olevan yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetun lain 9 §:n 1 momentissa, että luonnollista henkilöä koskevat tiedot on poistettava asiakastietojärjestelmästä viimeistään viiden vuoden kuluttua siitä, kun tietoja on viimeksi käsitelty palvelujen tuottamista varten. Yleisen tietosuojasetuksen 5 artiklan 1 kohdan e alakohdassa säädetty säilytyksen rajoittamisen periaate voi edellyttää tiedon poistamista tai pseudonymisointia jo ennen viiden vuoden määräaika. Viiden vuoden enimmäisajasta voitaisiin poiketa, jos tieto on edelleen tarpeen laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi tai vireillä olevan asian takia.

22 §. *Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään talletettujen tietojen luovuttaminen.* Pykälässä säädettäisiin pääosin nykyistä yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetun lain 10 §:n 1 momenttia vastaavasti, mille tahoille yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään talletettuja tietoja voidaan luovuttaa. Nykyistä vastaavasti tietojen luovuttamisesta päättäisi tiedot tallettanut taho ehdotetun 19 §:n 3 momentin mukaisesti.

Pykälän alun viittaus muualla lainsäädännössä säädettyihin tiedonsaantioikeuksiin tai tietojen luovuttamisvelvollisuuksiin on informatiivinen. Se viittaa muun muassa alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta annetun lakiesityksen 64 §:ssä säädettyyn hallinto-, todentamis- ja tarkastusviranomaisen sekä välittävien toimielinten oikeuteen saada salassapitosäännösten estämättä maksutta muulta viranomaiselta tai julkista tehtävää hoitavalta tuen hakijaa ja tuen saajaa, näiden taloudellista asemaa ja liike- ja ammattitoimintaa, julkisista varoista myönnettyä rahoitusta ja muuta tuen kannalta merkittävää olosuhdetta koskevia tietoja, jotka ovat välttämättömiä tukea koskevan asian käsittelemiseksi. Koska näiden tahojen tiedonsaantioikeudesta on säädetty erikseen, ehdotetussa pykälässä ei ole tarpeen mainita niitä tahoja, joille asiakastietojärjestelmään talletettuja tietoja voidaan luovuttaa.

Nykyiseen nähden ehdotetussa säännöksessä olisi huomioitu toimijoiden muutokset, eli elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja työ- ja elinkeinotoimistojen olemassaolon lakkaaminen maakuntauudistuksen yhteydessä sekä Innovaatorahoituskeskus Tekesin muuttuminen Innovaatorahoituskeskus Business Finlandiksi ja Finpro Oy:n muuttuminen Business Finland Oy:ksi.

Nykyisen lain 10 §:n 2 ja 3 momenttia ei ehdoteta otettavaksi tähän lakiin, sillä tiedonsaannista turvallisuusselvitystä varten säädetään turvallisuusselvityslaisissa ja julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa säädettäisiin mahdollisuudesta luovuttaa tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Säännökset ovat siten tarpeettomia.

4 Luku Tiedot arviointia, seuranta, kehittämistä ja ohjausta varten

23 §. *Tiedot maakunnallisista kasvupalveluista.* Maakuntalain 140 §:ssä säädettäisiin maakunnan velvollisuuksista seurata alueensa väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä sille säädettyjen tehtävien laatua, vaikuttavuutta ja kustannuksia. Lisäksi maakunnan olisi seurattava oman palvelutuotantonsa toimintaa ja taloutta ja verrattava sitä muiden tuottamien palvelujen vaikuttavuuteen, tehokkuuteen ja taloudellisuuteen. Maakuntalain 140 §:n mukaan maakunnan olisi tuotettava toimialoitain tietoja sille säädettyjä tehtäviä koskevasta toiminnasta, taloudesta ja pal-

velutuotannon laadusta maakunnan toiminnan seurantaan, valvontaa ja ohjausta varten. Pykälässä huomioitaisiin myös mahdollisuus, että maakunnan toiminnan seurantaan, valvontaa ja ohjausta varten tuotettavista toimialakohtaisista muista tiedoista säädettäisiin erikseen.

Ehdotetun 23 §:n 1 momentissa säädettäisiin maakuntalain 140 §:ää täydentävästä maakunnan velvollisuudesta tuottaa kasvupalvelujen arviointiin, seurantaan, kehittämiseen ja ohjaukseen liittyviä tietoja. Ehdotetun pykälän mukaan maakunnan olisi toimitettava tietoja työ- ja elinkeinoministeriölle pyydettäessä tiedot palvelujen vaikuttavuudesta ja asiakkaiden palveluiden laadusta antamasta palautteesta. Nämä tiedot ovat sellaisia, joita työ- ja elinkeinoministeriö ei saa suoraan rekrytointin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmästä tai yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä, mutta joita se tarvitsee alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetun lakiesityksen 19 §:n 2 momentissa tarkoitetun seurantavelvollisuuden toteuttamista ja yleistä tietojohtamista varten.

Pykälän 2 momenttiin sisältyy valtuus antaa tarkempia säännöksiä toimitettavista tiedoista ja tietojen toimittamisesta työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella. Asetuksessa työ- ja elinkeinoministeriö esimerkiksi määritteli tarkemmin, millä mittareilla vaikuttavuutta on kuvattava, jotta maakuntien tiedot olisivat vertailtavissa keskenään. Pääsääntöisesti tiedot olisi toimitettava sähköisesti.

24 §. *Tiedot julkisesti rahoitetuista yrityksille tarkoitetuista tuista, rahoituksesta sekä kehittämis- ja neuvontapalveluista.* Pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta toimittaa työ- ja elinkeinoministeriölle sen pyynnöstä julkisesti rahoitettujen yrityksille tarkoitettujen tukien, rahoituksen sekä kehittämis- ja neuvontapalvelujen arviointia, seurantaan, kehittämistä ja ohjausta varten tarpeelliset tiedot. Tiedot vastaisivat 23 §:ssä tarkoitettuja maakunnallisistak kasvupalveluista toimitettavia tietoja. Tiedot, joita velvoite koski, olisivat pääasiassa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimijoita, jotka tuottavat valtakunnallisia kasvupalveluja. Niiden lisäksi velvollisuus koski myös alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetun lain 6 §:n 4 momentissa tarkoitettuja välittäviä toimielimiä, joista maakunnat ja sosiaali- ja terveysministeriö eivät ole valtakunnallisten kasvupalvelujen tuottajia. Pykälän 2 momenttiin sisältyisi vastaava asetusantovaltuus kuin 23 §:n 2 momenttiin.

5 Luku Voimaantulo

25 §. *Voimaantulo.* Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2021 samaan aikaan muun maakunta- ja kasvupalvelu-uudistukseen liittyvän lainsäädännön kanssa. Lailla kumottaisiin nykyinen yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annettu laki, jonka sisältö edellä esitetyksi ehdotetaan otettavaksi pääosin ehdotettuun uuteen lakiin.

26 §. *Siirtymäsäännökset.* Täydennetään tarvittaessa.

1.2 Turvallisuusselvityslaki

37 §. *Yritysturvallisuus selvityksessä käytettävät tietolähteet.* Pykälän 1 momentin 2 kohdan viittaus vanhan yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetun lain (240/2007) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tietoihin korvattaisiin viittauksilla vastaavan sisältöisiin kasvupalvelujen asiakastietojen käsittelystä annetun lain säännöksiin. Kyse on tiedoista, joista ilmenevät yrityksen nimi, yritys- ja yhteisötunnus sekä muut yksilöinti- ja yhteystiedot; tiedot siitä, ketkä toimivat yrityksen vastuuhenkilöinä; yrityksen toimialaa, osakepääomaa, tilinpäätöstä tai muutoin

yritystä koskevat ja sen toimintaa yleisesti kuvaavat viranomaisten julkisista rekistereistä saatavat tiedot; sekä yrityksestä ja sen vastuuhenkilöistä luottotietorekisteriin, konkurssi- ja yritys-saneerausrekisteriin sekä ulosottorekisteriin talletetut tiedot.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

[Täydennetään]

3 Voimaantulo

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2021 samaan aikaan muun maakunta- ja kasvupalvelu-uudistukseen liittyvän lainsäädännön kanssa. Ennen lain voimaantuloa on tarpeen rakentaa rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmä ja huolehtia toimijoiden vaihtumisesta johtuvien muutosten toteuttamisesta yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään. Ennen voimaantuloa on myös järjestettävä erityisesti uuden rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän käyttöön liittyvää koulutusta ja neuvontaa sekä huolehdittava järjestelmän testauksesta.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Julkisuusperiaate ja henkilötietojen suoja

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Julkisuusperiaatetta koskevan perustuslain säännöksen perusteluissa pidettiin ilmeisenä, että julkisuudesta joudutaan poikkeamaan erilaisten tärkeiden intressien vuoksi. Perusteluissa luetellaan esimerkkinä tärkeitä intresseistä muun muassa yksityisyyden suoja ja liikesalaisuudet. (HE 309/1993 vp, s. 58/I)

Perustuslakivaliokunta on arvioidessaan hallituksen esitystä julkisuuslaiksi todennut, että julkisuutta voidaan rajoittaa välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen. Erityisesti salassapitovelvoitteen on näin ollen täytettävä kolme edellytystä: (1) salassapito perustuu välttämättömiin syihin ja (2) sen perusteet määritellään laintasoisella säännöksellä, jolla (3) julkisuutta rajoitetaan erikseen. Valiokunta totesi lisäksi, että asiakirjojen julkisuutta voidaan rajoittaa perustuslain mukaan ainoastaan lailla ja vain milloin siihen on välttämättömiä syitä. Kysymys ei siten ole siitä, että perustuslaissa esimerkiksi jätettäisiin kyseisen oikeuden sisältö lailla määriteltäväksi vaan lainsäätäjän toimivaltaan kuuluu pelkästään sellaisten julkisuuden rajoitusten asettaminen, joita voidaan pitää perustuslaissa tarkoitettulla tavalla välttämättöminä. (PeVL 43/1998 vp, s. 2/II-3/I)

Perustuslakivaliokunta piti julkisuuslakiesitykseen sisältyneiden salassapitosäännösten suojaamia etuja, muun muassa taloudellisia intressejä ja yksityisyyttä, sellaisina välttämättöminä syinä, joiden perusteella julkisuutta voidaan rajoittaa (PeVL 43/1998 vp, s. 3/II-4/II).

Esitykseen ei sisälly säännöksiä salassapidosta. Salassa pidon osalta esityksessä viitataan julkisuuslakiin ja valtion erityisrahoitusyhtiöstä annettuun lakiin.

Perustuslakivaliokunnan julkisuuslakiehdotuksesta antaman lausunnon (PeVL 43/1998 vp) perusteella voidaan katsoa, että julkisuuslaissa salassa pidettäviksi säädetty työhallinnon henkilöasiakasta koskevat tiedot olisivat valtiosääntöoikeudellisesti arkaluonteisia henkilötietoja. Niiden suojaamisen taustalla on katsottu olevan sellainen välttämätön syy, perustuslaissa turvattu yksityisyyden suoja, jonka perusteella julkisuutta on katsottu voitavan rajoittaa.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Saman lainkohdan mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Tähän esitykseen sisältyvässä lakiehdotuksessa säädetään muun muassa henkilötiedoiksi katsottavien tietojen käsittelystä kasvupalveluita järjestettäessä ja tuotettaessa. Esitystä on siten arvioitava perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta.

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkuma-alaa rajoittaa henkilötietojen suoja koskevan säännöksen lisäksi myös se, että henkilötietojen suoja sisältyy osittain samassa momentissa turvattun yksityiselämän suojan piiriin. Lainsäätäjän tulee näin ollen turvata oikeus henkilötietojen suojaan tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta. Säännös viittaa tarpeeseen lainsäädännöllisesti turvata yksilön oikeusturva ja yksityisyyden suoja henkilötietojen käsittelyssä. Valiokunta on käytännössään pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla on käytännön mukaan tullut lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista. (Ks. esim. PeVL 31/2017 vp, s. 2, PeVL 42/2016 vp, s. 2, PeVL 38/2016 vp, s. 2, PeVL 29/2016 vp, s. 4, PeVL 13/2016 vp, s. 3-4 ja PeVL 18/2012 vp, s. 2/I-II.)

Siltä osin kuin kysymys on edes osittain niin sanotuista arkaluonteisista tiedoista, valiokunta on edellyttänyt, että sallitut tietosisällöt ilmenevät säännöksestä mahdollisimman tyhjentävästi (mm. PeVL 71/2014 vp s. 2/II, PeVL 18/2012 vp, s. 3 ja PeVL 51/2002 vp, s. 2) ja että säännöksessä määritellään ainakin arkaluonteisten tietojen osalta mahdolliset luovutuksensaajat (PeVL 38/2016 vp, s. 3). Perustuslakivaliokunta on painottanut arkaluonteisten tietojen käsittelyn aiheuttamia uhkia. Valiokunnan mielestä esimerkiksi arkaluonteisina tietoina pidettävien biometristen tunnisteiden rekisteröinti merkitsee erityistä tarvetta huolehtia järjestelmään talletettävien henkilötietojen suojaamisesta väärinkäytön vaaroilta ja kaikenlaiselta tietojen laittomalta saannilta ja käytöltä (PeVL 13/2017 vp, s. 5 ja PeVL 29/2016 vp, s. 5). Valiokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (ks. esim. PeVL 13/2017 vp, s. 5 ja PeVL 3/2017 vp, s. 5).

Perustuslakivaliokunta totesi pelastuslakia ja hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamista koskevasta lakiehdotuksesta antamassaan lausunnossa (PeVL 38/2016 vp), että näiden seikkojen lisäksi on syytä kiinnittää huomiota siihen, että yksityiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia on arvioitava perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa. Valiokunta on tämän vuoksi aikaisemmin arvioinut esimerkiksi arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp, s. 2/I), minkä johdosta esimerkiksi tällaisia tietoja sisältävien rekisterien perustamista on arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden kannalta (PeVL 29/2016 vp, s. 4—5 ja esimerkiksi PeVL 21/2012 vp, PeVL 47/2010 vp sekä PeVL 14/2009 vp ja sittemmin PeVL 42/2016 vp, s. 2-3 ja PeVL 49/2017 vp, s. 3). Valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että tällainen arvio on mahdollinen vain, jos hallituksen esityksessä

eritellään riittävällä seikkaperäisyydellä ne syyt, joiden johdosta henkilötietojen käsittely katsotaan lakiehdotuksessa välttämättömäksi. (PeVL 38/2016 vp, s. 2-3)

Perustuslakivaliokunta on korostanut tarvetta varmistaa käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen toteutuminen henkilötietojen käsittelyssä (ks. PeVL 33/2016 vp, s. 5 ja siinä viitatuut lausunnot). Valiokunta on erityisesti biometristen tunnistetietojen käsittelyn kansallisen sääntelyn arvion yhteydessä korostanut, että tietojen käyttämiseen varsinaisen keräämis- ja tallettamistarkoituksen ulkopuolelle jääviin tarkoituksiin on laajojen biometrisiä tunnisteita sisältävien rekisterien yhteydessä syytä suhtautua kielteisesti. Käyttötarkoitussidonnaisuudesta on valiokunnan mielestä voitu tehdä vain täsmällisiä ja vähäisiä luonnehdittavia poikkeuksia. Sääntely ei ole saanut johtaa siihen, että muu kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvä toiminta muodostuu rekisterin pääasialliseksi tai edes merkittäväksi käyttötavaksi (ks. esim. PeVL 47/2010 vp, s. 3/II).

Perustuslakivaliokunnan mukaan tietojen pysyvä säilyttäminen ei ole henkilötietojen suojan mukaista, ellei siihen ole tietojärjestelmän luonteeseen tai tarkoitukseen liittyviä perusteita (PeVL 18/2016 vp, s. 2, PeVL 54/2010 vp, PeVL 3/2009 vp). Tietojen pysyvä säilyttäminen on katsottu perustelluksi esimerkiksi silloin, kun tiedot ovat osin muuttumattomia tai hitaasti muuttuvia eikä niitä päivitetä pelkän ajan kulumisen vuoksi ja niiden pysyvä säilyttäminen on tarpeellista tehtävien hoitamiseksi (PeVL 54/2010 vp). Valiokunta on painottanut erityisesti arkaluonteisten tietojen säilytysajan rajaamista siihen, mikä on välttämätöntä sen tavoitteen saavuttamiseksi, jonka vuoksi tiedot on järjestelmään tallennettu (ks. esim. PeVL 13/2017 vp, s. 6).

Viranomaisen tietojen saamista ja luovuttamista koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta arvioidessaan perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojen luovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitettujen tietosäällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta. (Ks. esim. PeVL 31/2017 vp, s. 2, PeVL 42/2016 vp, s. 2, PeVL 38/2016 vp, s. 2 ja PeVL 71/2014 vp, s. 3/I). Valiokunta ei toisaalta ole pitänyt hyvin välttämättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (PeVL 62/2010 vp, s. 4/I ja PeVL 59/2010 vp, s. 4/I). Perustuslakivaliokunta on korostanut erikseen, että lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuden luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (PeVL 12/2002 vp, s. 5).

Työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua koskevasta lakiehdotuksesta antamassaan lausunnossa perustuslakivaliokunta totesi, että sen käytännössä on vakiintuneesti edellytetty, että henkilörekisteriä koskevista säännöksistä käy selvästi ilmi, mitä tietoja ja missä tarkoituksessa voidaan luovuttaa samoin kuin tietoihin oikeutettujen piiri (ks. PeVL 60/2010 vp, s. 5 ja siinä mainitut lausunnot PeVL 42/2010 vp, s. 3, PeVL 14/2002 vp, s. 2—5 ja PeVL 74/2002 vp, s. 4—5).

Perustuslakivaliokunta on katsonut myös, että salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan. Mitä yleisluonteisempi tietojensaantiin oikeuttava sääntely on, sitä suurempi on vaara, että tällaiset intressit voivat syrjäytyä hyvin automaattisesti. Mitä täy-

dellisemmin tietojensaantioikeus kytketään säännöksissä asiallisiin edellytyksiin, sitä todennäköisemmin yksittäistä tietojensaantipyynnötä joudutaan käytännössä perustelevaan. Myös tietojen luovuttajan on tällöin mahdollista arvioida pyynnötä luovuttamisen laillisten edellytysten kannalta. Tietojen luovuttaja voi lisäksi kieltäytymällä tosiasiallisesti tietojen antamisesta saada aikaan tilanteen, jossa tietojen luovuttamisvelvollisuus eli säännösten tulkinta saattaa tulla ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi. Tämä mahdollisuus on tärkeä tiedonsaannin ja salassapitointressin yhteensovittamiseksi. (Mm. PeVL 31/207 vp, s. 2-3, PeVL 17/2016 vp, s. 6, PeVL 12/2014 vp, s. 2/II—3/I ja PeVL 62/2010 vp, s. 3/II—4/I ja niissä viitatu lausunnot)

Perustuslakivaliokunta on uudemmassa käytännössään katsonut, ettei estettä ole sille, että henkilötietojen suojaan liittyvät sääntelyn kattavuuden, täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset voidaan joiltain osin täyttää myös yleisellä Euroopan unionin asetuksella tai kansalliseen oikeuteen sisältyvällä yleislailla (ks. myös PeVL 2/2018 vp, s. 4—8, PeVL 31/2017 vp, s. 3—4, PeVL 5/2017 vp, s. 9 ja PeVL 38/2016 vp, s. 4).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (ks. PeVL 25/2005 vp). Valiokunta on tämän johdosta painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (mm. PeVL 26/2017 vp, s. 42, PeVL 2/2017 vp, s. 2 ja PeVL 44/2016 vp, s. 4).

Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely mahdollistaa myös viranomaistoiminnan sääntelyn osalta nykyistä kansallista sääntelymallia huomattavasti yleisemmän, henkilötietojen suoja ja käsittelyn perusteita sääntelevän lakitasoisen sääntelyn. Perustuslakivaliokunnan mielestä on kuitenkin selvää, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuoja-asetuksenkin edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn kohdalla. (PeVL 14/2018 vp, s. 4-5)

Perustuslakivaliokunnan mielestä arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on tietosuoja-asetuksen mahdollistamissa puitteissa edelleen syytä arvioida myös aiemman sääntelyn lakitasoisuutta koskevan käytännön pohjalta. Yleistä tietosuoja-asetusta yksityiskohtaisemman lakitasoisen sääntelyn tarve tulee kuitenkin perustella myös tietosuoja-asetuksen puitteissa tapauskohtaisesti. Sääntelyn tarpeen osalta on syytä kiinnittää huomiota myös asetuksessa omaksettuaan riskiperusteiseen lähestymistapaan. Valiokunta painottaa, että myös arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn kohdalla on syytä pyrkiä selkeään ja ymmärrettävään lainsäädäntöön. (PeVL 14/2018 vp, s. 6)

Tietosuoja-asetus mahdollistaa myös erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittelystä säättämisen kansallisessa laissa edellyttäen, että asetuksessa säädetty erityiset edellytykset täyttyvät. (PeVL 15/2018 vp, s. 38)

Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja ei voida suoraan rinnastaa yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa määriteltyihin erityisiin henkilötietoryhmiin. Esimerkiksi henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia kuvaavia tietoja ei yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa määritellä erityisiksi henkilötietoryhmiiksi. Poissuljettua ei kuitenkaan ole, etteikö näihin tietoihin voisi sisältyä tietosuoja-asetuksen

9 artiklan mukaisesti erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, kuten esimerkiksi tietoja sosiaalihuollon asiakkaan terveydentilasta. Sosiaalihuollon palveluita koskevat tiedot eivät sisälly myöskään henkilötietolailla implementoidun henkilötietodirektiivin 8 artiklan 1 kohdassa lueteltuihin tietoihin. Kyseisten tietojen rekisteröinnin on kuitenkin kansallisesti katsottu sisältävän tavanomaista suuremman riskin kansalaisten yksityisyydelle ja oikeusturvalle, minkä vuoksi tietoja on perusteltua pitää arkaluonteisina (ks. myös HE 96/1998 vp, s. 4/I). (PeVL 15/2018 vp, s. 38)

Perustuslain säädöshierarkkisen aseman vuoksi on selvää, että valiokunnan käytännössä arkaluonteisiksi esimerkiksi käsittelyn aiheuttamien riskien ja uhkien perusteella arvioitujen tietojen ei alaltaan tyhjentävästi samaistu henkilötietolain sääntelyyn. Perustuslakivaliokunta on johdonmukaisesti katsonut, että esimerkiksi biometriset tunnistetiedot rinnastuvat arkaluonteisiin tietoihin (ks. esim. PeVL 13/2016 vp, s. 4). Vaikka EU:n tietosuoja-asetuksen soveltamisen alkamisen johdosta kansallisessa lainsäädännössä tulee tietosuoja-asetuksen 9 artiklaan valitun erityisten henkilötietoryhmien käsitteen vuoksi välttää arkaluonteisten tietojen käsitteen käyttämistä sääntelyn selvyyden vuoksi (ks. myös PeVL 14/2018 vp, s. 9), pitää valiokunta edelleen perusteltuna kuvata valtiosääntöisesti tiettyjä henkilötietoryhmiä nimenomaan arkaluonteisiksi. Myös tietosuoja-asetuksen johdantokappaleessa 51 painotetaan erityisten henkilötietoryhmien erityistä arkaluonteisuutta. (PeVL 15/2018 vp, s. 38)

Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan tietosuoja-asetuksen riskiperustaisesta lähestymistavasta seuraa, että kansallista yksityiskohtaista ja täsmällistä lainsäädäntöä voidaan säätää myös silloin, kun tietojen käsittely muodostaa erityisen riskin muulla kuin asetuksen 9 tai 10 artiklassa säädettyllä perusteella. Kansallisen sääntelyn tulee tällöinkin olla yhteensopivaa asetuksen 6 artiklan kanssa. Valiokunnan käsityksen mukaan valtiosääntöisesti arkaluonteisiksi arvioitavien henkilötietojen käsittelystä voidaan myös tietosuoja-asetuksen puitteissa säätää yksityiskohtaisesti. (PeVL 15/2018 vp, s. 38)

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota sääntelytarpeeseen silloin, kun henkilötietoja käsittelee viranomainen. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan c alakohdan mukaan käsittely on lainmukaista, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi. Artiklan e alakohdan mukaan käsittely on lainmukaista, jos se on tarpeen yleistä etua koskevan Valiokunnan lausunto PeVL 15/2018 vp 39 tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 4). Vaikka valiokunnan käsityksen mukaan sanotut artiklan alakohdat eivät yleensä edellytä tai edes mahdollista sitä, että kaikkia yksittäisiä tiedonkäsittelytilanteita varten olisi olemassa erityislaki, muodostaa henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia kuvaavien ja niihin rinnastuvien tietojen käsittely sellaisia riskejä ja uhkia yksityisen perusoikeuksille, että mainittujen tietojen käsittelystä on tietosuoja-asetuksen mahdollistamissa puitteissa säädettävä samanlaisella täsmällisyydellä ja tarkkuudella kuin muidenkin arkaluonteisten tietojen käsittelystä. (PeVL 15/2018 vp, s. 38-39)

Työnhakijaa koskevat tiedot ovat perustuslain 10.1 §:ssä turvatun yksityiselämän suojan piiriin kuuluvia henkilötietoja. Tämä ilmenee myös siten, että ne ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 25 kohdan nojalla salassa pidettäviä (PeVL 43/1998 vp s. 3). Kuten edellä on todettu, voidaan katsoa, että julkisuuslaissa salassa pidettäväksi säädetty työhallinnon henkilöasiakasta koskevat tiedot ovat valtiosääntöoikeudellisesti arkaluonteisia henkilötietoja. Niiden käsittelyä koskevien säännösten olisi siten edelleen täytettävä perustuslakivaliokunnan yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamista edeltävässä käytännössä muodostuneet edellytykset.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi yksityiskohtaisesti tietoaineistoihin sisältyvien henkilötietojen käyttötarkoituksesta sekä tietojen käsittelyyn oikeutetuista tahoista. Koska tietoihin sisältyy edellä esitetyllä tavalla valtiosääntöisesti arkaluonteiseksi katsottavia henkilötietoja, on yksityiskohtainen sääntely mahdollista ja tarpeen. Hallituksen näkemyksen mukaan henkilötietojen suojaa koskeva sääntely ei muodostu ongelmalliseksi perustuslain kannalta.

Maakuntien itsehallinto

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi maakunnille velvollisuus käyttää asiakastietojärjestelmää. Ehdotusta on siten arvioitava perustuslain 121 §:n 4 momentissa tarkoitettun alueellisen itsehallinnon kannalta.

Perustuslakivaliokunta on käsitellyt maakunnallista itsehallintoa varsin laajasti maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuoltouudistusta koskevassa lausunnossa (PeVL 26/2017 vp). Maakunnallisen itsehallinnon yhtenä takeena edellytetään tiettyä laintasoisuutta, millä on merkitystä suhteessa maakunnille osoitettaviin tehtäviin ja maakuntien hallinnon järjestämiseen. (PeVL 27/2018 vp, s. 2)

Maakunta-sote -uudistuksessa julkisen sosiaali- ja terveystietojärjestelmän rahoitusta muutetaan merkittävästi. Palvelujen järjestämisvastuu on vastedes maakunnilla, mutta palvelujen rahoituksesta vastaa valtio, mikä merkitsee järjestämis- ja rahoitusvastuun eriytymistä. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen rahoitusmekanismi muodostuu saadun selvityksen mukaan käytännössä noin 80 %:n osuudella valtion maakunnille ohjaamasta rahoituksesta ja noin 20 %:n osalta asiakasmaksuista. Rahoituksen perustuminen näin merkittävässä määrin valtion rahoitukseen edellyttää hallituksen käsityksen (s. 18) mukaan sitä, että valtiolla tulee olla vaikutusmahdollisuuksia sellaisiin päätöksiin, joiden kustannukset jäävät viime kädessä sen maksettaviksi. (PeVL 15/2018 vp, s. 20)

Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossa PeVL 26/2017 vp, että maakuntien rahoituksen riittävydestä ei ole kuntien rahoitusperiaatteen kaltaista perustuslakivaliokunnan käytäntöä. Valiokunnan mielestä perustuslain 22 §:n mukaiseen perusoikeuksien toteuttamisveloitteeseen kuuluu kuitenkin valtion vastuu huolehtia siitä, että maakunnilla on käytännön edellytykset suoriutua tehtävistään (ks. PeVL 10/2015 vp ja PeVL 37/2009 vp). Perustuslakivaliokunta on lisäksi katsonut, että budjettirajoitteella ei voida rajoittaa lakisääteisten palvelujen saatavuutta (PeVL 26/2017 vp, s. 22—22, ks. myös PeVL 20/2004 vp, PeVL 63/2014 vp, PeVL 19/2016 vp). Sosiaali- ja terveystietojärjestelmässä rahoitusperiaatteen merkitystä korostaa perustuslain 19 §:n 3 momentin ja 22 §:n mukainen turvaamisvelvollisuus. Perustuslakivaliokunta katsoo, että maakuntien rahoitusta tulee soveltuvin osin arvioida perustuslakivaliokunnan rahoitusperiaatetta koskevan käytännön valossa. (PeVL 15/2018 vp, s. 20)

Perustuslakivaliokunta on kuntien itsehallintoa koskevassa vakiintuneessa käytännössä korostanut, että tehtävistä säädettäessä on huolehdittava rahoitusperiaatteen mukaisesti kuntien tosiasiallisista edellytyksistä suoriutua velvoitteistaan (ks. PeVL 16/2014 vp, s. 2 ja siinä mainitut lausunnot). Valiokunta on myös katsonut, että kunnille osoitettavat rahoitustehtävät eivät itsehallinnon perustuslain suojan takia saa suuruutensa puolesta heikentää kuntien toimintaedellytyksiä tavalla, joka vaarantaisi kuntien mahdollisuuksia päättää itsenäisesti taloudestaan ja siten

myös omasta hallinnostaan (ks. esim. PeVL 41/2014 vp, s. 3/II ja PeVL 50/2005 vp, s. 2). Perustuslakivaliokunta on valtionosuusjärjestelmää koskevassa käytännössään lisäksi katsonut, ettei perustuslain turvaaman rahoitusperiaatteen kannalta ole riittävää arvioida sen toteutumista koko kuntasektorin tasolla, koska asukkaiden itsehallinto on suojattu kussakin kunnassa. Vaikutuksia on siten tarkasteltava myös yksittäisten kuntien osalta (PeVL 40/2014 vp, s. 3, PeVL 16/2014 vp, s. 3, ja PeVL 41/2002 vp, s. 3/II). (PeVL 15/2018 vp, s. 20-21)

Perustuslakivaliokunta on sinänsä hyväksynyt kuntien osalta huomattavan valtionosuusprosentin alennuksen, minkä se on todennut olleen kuntatalouden ja yksittäisten kuntien kannalta merkittävä (PeVL 40/2014 vp, s. 3). Valiokunta kuitenkin totesi, että kuntien ja valtion välisten rahoitussuhteiden muutokset voivat vähitellen murentaa perustuslain 121 §:ssä turvatun kunnallisen itsehallinnon taloudellista perustaa. Valiokunta katsoi, että sen arvioima muutos voi kuntakohtaisesti heikentää kykyä vastata palveluvelvoitteista sekä kaventaa itsenäistä taloudellista päätösvaltaa ja kunnan yleistä toimialaa. Lainsäätäjällä on kuitenkin katsottu olevan varsin laaja harkintamarginaali säädettäessä leikkauksia valtionosuusjärjestelmään (PeVL 40/2014 vp, s. 3/II ja PeVL 16/2014 vp, s. 4/I), mutta toisaalta valiokunta on huomauttanut, ettei valtionosuusuudistuksen täytäntöönpanolla saa vaarantaa alueellista yhdenvertaisuutta (ks. PeVL 16/2014 vp, s. 3—4 ja PeVL 12/2011 vp, s. 3).

Maakunnilla ei ole verotusoikeutta, ja perustuslakivaliokunta on arvioinut maakuntien itsehallinnon suojan olevan kunnallisen itsehallinnon suojaa rajoitetumpaa (ks. PeVL 26/2017 vp, s. 18—30). Siten rahoitusperiaatteen merkitys maakuntia koskevan sääntelyn valtiosääntöisessä arvioinnissa poikkeaa arvioinnista kuntien osalta. Perustuslakivaliokunta tähdentää, että ratkaisevassa asemassa maakuntien sosiaali- ja terveystalouden järjestämistehtävän asianmukaisen hoitamisen turvaamisessa on nimenomaan valtion rahoituksen riittävyys ja sen oikea kohdentaminen. (PeVL 15/2018 vp, s. 20)

Maakuntien velvollisuudesta käyttää asiakastietojärjestelmää säädettäisiin ehdotettavassa laissa. Asiakastietojärjestelmien rahoittajana olisi valtio, joten järjestelmän käytöstä ei aiheutuisi maakunnille kustannuksia eikä siten rajoittaisi maakuntien mahdollisuuksia huolehtia tehtävistään. Käyttövelvoitteen johdosta maakunnilla olisi käytössään samat järjestelmät, joten niillä olisi tarvittaessa käytössään ajantasaiset tiedot asiakkaista riippumatta siitä, missä asiakkuus on alkanut. Asiakastyön näkökulmasta saumaton palveluketju olisi mahdollinen, kun kaikilla toimijoilla olisi pääsy ajantasaiseen tietoon samanaikaisesti. Lisäksi keskitettyjen asiakastietojärjestelmien tietoturvaan ja käytön valvontaan on mahdollista panostaa sekä taloudellisia että osaamisresursseja tehokkaammin kuin tilanteessa, jossa maakunnilla olisi erilliset asiakastietojärjestelmänsä. Hallitus katsoo, että käyttövelvoite ei ole ongelmallinen maakuntien itsehallinnon kannalta.

Hallitus katsoo, että esitykseen ei sisälly sellaisia ehdotuksia, joiden vuoksi esitystä ei voitaisi käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä. Asian periaatteellisen merkityksen vuoksi hallitus pitää kuitenkin suotavana, että asiasta pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

1.

Laki

kasvupalvelujen asiakastietojen käsittelystä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 Luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan asiakastietojen käsittelyyn alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetussa laissa (/) tarkoitettujen valtakunnallisten ja maakunnallisten kasvupalvelujen sekä muiden julkisesti rahoitettujen yrityksille tarkoitettujen tukien, rahoituksen sekä kehittämis- ja neuvontapalvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa ja näiden palvelujen seurannassa, kehittämisessä ja ohjauksessa.

Mitä tässä laissa säädetään maakunnasta, koskee myös kasvupalvelujen järjestämisestä Uudenmaan maakunnassa annetussa laissa (/) tarkoitettua kuntayhtymää.

2 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Jollei tässä laissa toisin säädetä, tässä laissa tarkoitettuihin asiakastietojärjestelmiin talletettujen tietojen julkisuuteen, salassa pitämiseen ja luovuttamiseen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (523/1999).

Valtion erityisrahoitusyhtiön palveluihin liittyvästä salassapitovelvollisuudesta sekä yhtiön tiedonantovelvollisuudesta säädetään valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain (443/1998) 5 ja 6 §:ssä.

Henkilötietojen käsittelystä säädetään luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (*yleinen tietosuojasetus*) ja tietosuojalaissa (/2018).

Viranomaisten tiedonhallinnasta säädetään julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (/).

3 §

Kasvupalvelujen asiakastietojärjestelmät

Kasvupalvelujen asiakastietojen käsittelyä varten on rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmä ja yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmä, jotka ovat alueiden kehittämistä ja kasvupalveluista annetun lain 31 §:n 1 momentissa tarkoitettuja kasvupalveluja tukevia valtion ja maakuntien yhdessä käyttämiä tietojärjestelmiä.

2 Luku

Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmä

4 §

Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän tietoaaineistot ja käsittelyn rajoittaminen

Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmä sisältää henkilöasiakas-, työnantaja- ja palveluntuottajatietoaaineistot sekä henkilöasiakastietoaaineiston osana olevan työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tietoaaineiston.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuihin tietoaaineistoihin saa tallettaa ja niissä muuten käsitellä niiden käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia henkilötietoja tämän luvun mukaisesti. Tietoaaineistoihin saa tallettaa myös sellaisia muita kunkin tietoaaineiston käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia tietoja, jotka eivät ole henkilötietoja. Tietoaaineistoihin voi kuulua myös asiakastietojärjestelmästä erillään pidettäviä asiakirjoja.

Rekisteröidyllä ei ole yleisen tietosuoja-asetuksen 18 artiklassa säädettyä oikeutta käsittelyn rajoittamiseen.

5 §

Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän rekisterinpitäjät

Kasvupalveluvirasto sekä maakunnat ovat 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tietoaaineistojen yleisen tietosuoja-asetuksen 26 artiklassa tarkoitettuja yhteisrekisterinpitäjiä.

Kasvupalveluvirasto vastaa rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän yleisen tietosuoja-asetuksen 25 artiklassa tarkoitetusta sisäänrakennetusta ja oletusarvoisesta tietosuojasta ja 32 artiklassa tarkoitetusta käsittelyn turvallisuudesta sekä 35 artiklassa tarkoitetusta tietosuojaan koskevasta vaikutustenarvioinnista ja 36 artiklassa tarkoitetusta ennakkokuulemisesta. Kasvupalveluvirasto vastaa myös yleisen tietosuoja-asetuksen 12 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuihin rekisterinpitäjän velvollisuuksista ja muista sellaisista yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädettyistä rekisterinpitäjän velvollisuuksista, jotka koskevat käytettävän tietojärjestelmän tietoturvallisuutta. Kasvupalveluvirasto päättää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 28 §:ssä tarkoitetun luvan antamisesta asiakastietojärjestelmiin sisältyvien, salassa pidettävien tietojen luovuttamiseen.

Maakunnat vastaavat muista yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisista rekisterinpitäjän velvollisuuksista. Kukin maakunta vastaa rekisterinpitäjän tehtävistä niiden asiakkaiden osalta, jotka ovat rekisteröityneet sen asiakkaiksi.

6 §

Velvollisuus käyttää rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmää

Maakunnan ja sellaisen palveluntuottajan, jolle maakunta on julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetun lain (/) 3 §:ssä tarkoitetulla tavalla antanut tehtäväksi lain 4 ja 10-13 §:ssä tarkoitetut asiakkaan palveluprosessiin liittyvät toimet, on käytettävä rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmää asiakkaan palveluprosessin hallintaan ja talletettava palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa syntyvät tiedot asiakastietojärjestelmään. Asiakastietojärjestelmään tietoja tallettanut taho vastaa tallettamiensa tietojen oikeellisuudesta ja ajantasaisuudesta. Poiketen siitä, mitä alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetun lain 17 §:n 1 momentissa säädetään, edellä mainituista velvollisuuksista ei ole mahdollista poiketa.

7 §

Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän käyttöoikeudet

Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän käyttö edellyttää henkilökohtaista käyttöoikeutta. Rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmän käyttöoikeuksien hallintaan ja lokitietojen keräämiseen liittyvistä tehtävistä vastaa Kasvupalveluvirasto.

8 §

Käyttöoikeuden myöntäminen rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmään

Kasvupalveluvirasto myöntää käyttöoikeuden rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmään maakunnan, Kasvupalveluviraston tai työ- ja elinkeinoministeriön hakemuksesta. Hakemuksessa on annettava käyttöoikeuden myöntämisen ja voimassaolon määrittelyä tarpeelliset tiedot.

Käyttöoikeus rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmään voidaan myöntää:

- 1) sellaiselle maakunnan, Kasvupalveluviraston tai työ- ja elinkeinoministeriön virkamiehelle, joka hoitaa:
 - a) julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetussa laissa tarkoitettuihin palveluihin tai asiakasprosessiin liittyviä tehtäviä;
 - b) kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (/) tarkoitettuihin kasvupalvelujen asiakasprosessiin liittyviin toimiin tai palveluihin liittyviä tehtäviä;
 - c) alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta annetussa laissa tarkoitettuun palkkatukeen tai starttirahaan liittyviä tehtäviä;
 - d) työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädettyjä tehtäviä;
 - e) a tai b kohdassa tarkoitettuihin palveluihin ja asiakasprosesseihin, c kohdassa tarkoitettuihin tukiin tai työttömyysturvajärjestelmään liittyviä tilastointi-, seuranta-, kehittämis-, tai ohjaus- tehtäviä;
 - f) 5 §:ssä tarkoitettuja rekisterinpitäjän tehtäviä, 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuja käyttöoikeuksien hallintaan ja lokitietojen keräämiseen liittyviä tehtäviä;
 - g) Kasvupalveluvirastosta annetun lain (/) 2 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä;
- 2) sellaisen palveluntuottajan, jolle maakunta on julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetun lain 3 §:ssä tarkoitetulla tavalla antanut tehtäväksi lain 4 ja 10-13 §:ssä tarkoitetut asiakkaan palveluprosessiin liittyvät toimet, palveluksessa olevalle henkilölle, joka hoitaa palveluprosessiin liittyviä toimia;
- 3) sellaiselle henkilölle, joka on työ- ja elinkeinoministeriön, Kasvupalveluviraston tai maakunnan toimeksiannosta erillistä arviointia, tarkastusta tai selvitystä tekevän tahon tai Kasvupalveluviraston toimeksiannosta asiakastietojärjestelmän kehittämis- tai ylläpitotehtäviä tekevän tahon palveluksessa ja joka hoitaa kyseistä tehtävää.

Käyttöoikeus työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tietoaaineistoon voidaan myöntää myös sellaiselle Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevalle henkilölle, joka hoitaa julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämisspalveluista annetussa laissa tarkoitettuun työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispalveluun liittyviä tehtäviä.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin käyttöoikeuden hakemisessa noudatettavasta menettelystä ja käyttöoikeutta koskevassa hakemuksessa annettavista tiedoista.

9 §

Käyttöoikeuden sisältö

Henkilö, jolle on myönnetty käyttöoikeus rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmään, saa salassapitosäännösten estämättä käsitellä asiakastietojärjestelmään talletettuja tietoja niiden tehtävien hoitamiseksi, joita varten käyttöoikeus on myönnetty.

10 §

Henkilöasiakastietoaaineiston käyttötarkoitus

Henkilöasiakastietoaaineistoa käytetään:

- 1) julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämisspalveluista annetussa laissa tarkoitettujen palvelujen ja asiakasprosessiin liittyvien toimien järjestämiseen ja tuottamiseen;
- 2) kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (/) tarkoitettujen, kasvupalvelujen asiakasprosessiin liittyvien toimien ja palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen;
- 3) alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta annetussa laissa (/) tarkoitettua palkkatuen ja starttirahan myöntämiseen;
- 4) työttömyysturvalaissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseen;
- 5) 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuihin palveluihin ja asiakasprosesseihin, 3 kohdassa tarkoitettuihin tukiin sekä työttömyysturvajärjestelmään liittyvään seurantaan, kehittämiseen ja ohjaukseen.

11 §

Henkilöasiakastietoaaineiston tietosisältö

Henkilöasiakastietoaaineistossa käsiteltävät tiedot voivat koskea julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämisspalveluista annetun lain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettua henkilöasiakasta.

Henkilöasiakastietoaaineistoon voidaan tallettaa henkilöstä:

- 1) nimi, henkilötunnus ja yhteystiedot;
- 2) julkisten rekryointipalveluiden ja osaamisen kehittämisspalveluiden asiakkuuteen ja asiointiin sekä asioinnin mahdollisesti edellyttämiin erityisjärjestelyihin liittyvät tiedot;
- 3) koulutusta, työhistoriaa ja ammatillista osaamista koskevat tiedot;
- 4) palvelutarvetta, suunnitelmia ja työnhakua koskevat tiedot;
- 5) tiedot työtarjouksista ja esittelyistä työnantajalle;
- 6) tiedot julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämisspalveluista annetussa laissa tarkoitetuista palveluista, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) mukaisesta työvoimakoulutuksesta ja muista työllistymistä edistävästä palveluista sekä asiantuntija-arvioinneista;
- 7) julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämisspalveluista annetussa laissa tarkoitettujen palvelujen tarjoamisen edellyttämät terveydentila- ja muut tiedot;
- 8) työttömyysturvaan liittyvät selvitykset ja työvoimapolitiittiset lausunnot;

9) tiedot alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta annetussa laissa tarkoitettua starttirahaa koskevista päätöksistä ja henkilön työllistämisestä mainitussa laissa tarkoitettulla palkkatuella;

10) työttömyysetuudella tuettuun työnhakijan omaehtoiseen opiskeluun liittyvät ratkaisut;

11) tiedot palveluihin liittyvistä etuuksista.

Jos tietoaineistoon talletettava henkilötieto on saatu muualta kuin rekisteröidyltä itseltään, tietoaineistoon on merkittävä, mistä tieto on saatu ja kuka tiedon on merkinnyt.

12 §

Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tietoaineiston tietosisältö

Poiketen siitä, mitä 11 §:n 1 momentissa säädetään, työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tietoaineistossa käsiteltävät tiedot voivat koskea sellaista julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetun lain 2 §:n 3 kohdassa tarkoitettua työtöntä, jolla on mainitun lain 13 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla arvioitu olevan työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tarve.

Poiketen siitä, mitä 11 §:n 2 momentissa säädetään, monialaisen yhteispalvelun tietoaineistoon saadaan tallettaa henkilöstä:

1) nimi, henkilötunnus ja yhteystiedot;

2) monialaisen yhteispalvelun asiakkuuteen ja asiointiin sekä asiointin mahdollisesti edellyttämiin erityisjärjestelyihin liittyvät tiedot;

3) ammatillista osaamista koskevat tiedot;

4) sellaiset sosiaalista tilannetta koskevat tiedot, joilla on vaikutusta henkilön työllistymiseen;

5) sellaiset terveydentilaa ja työ- ja toimintakykyä koskevat tiedot, joilla on vaikutusta henkilön työllistymiseen ja jotka ovat välttämättömiä palvelujen tarjoamiseksi hänelle;

6) palvelutarvetta koskevat tiedot;

7) monialainen työllistymissuunnitelma ja sen toteutumista, seurantaa ja tarkistamista koskevat tiedot.

13 §

Henkilöasiakastietoaineistoon ja työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tietoaineistoon talletettujen tietojen säilytysajat

Edellä 11 §:n 2 momentin 2, 4 ja 5 kohdassa tarkoitettut tiedot on poistettava rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmästä kahden vuoden kuluttua tietoa koskevan merkinnän tekemisestä. Kaikki 11 §:n 1 momentissa tarkoitettua henkilöä koskevat tiedot on poistettava, kun asiakkuuden päättymisestä on kulunut viisi vuotta. Tietoa ei kuitenkaan tarvitse poistaa, jos se on edelleen tarpeen laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi tai vireillä olevan asian johdosta.

Edellä 12 §:n 2 momentin 2, 6 ja 7 kohdassa tarkoitettut tiedot on poistettava rekrytoinnin ja työllistymisen asiakastietojärjestelmästä kahden vuoden kuluttua tietoa koskevan merkinnän tekemisestä. Kaikki 12 §:n 1 momentissa tarkoitettua henkilöä koskevat tiedot on poistettava, kun asiakkuuden päättymisestä on kulunut viisi vuotta. Tietoa ei kuitenkaan tarvitse poistaa, jos se on edelleen tarpeen laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi tai vireillä olevan asian johdosta.

14 §

Tietojen tallettaminen työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispalveluun osallistuvan vieranomaisen tietoaineistoon

Maakunta ja Kansaneläkelaitos voivat tallettaa omiin tietoaineistoihinsa tiedot asiakkaan työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun aikana saamista julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämisspalveluista, sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista sekä palveluihin liittyvistä etuuksista ja käsitellä niitä siten kuin tässä laissa ja mainittuja palveluja ja etuuksia koskevissa muissa laeissa säädetään.

Maakunnan ja Kansaneläkelaitoksen tietoaineistoihin saadaan tallettaa 12 §:ssä tarkoitettuja tietoja siltä osin kuin ne ovat tarpeellisia viranomaisen järjestämisvastuulla olevan palvelun tarjoamiseksi työttömälle.

15 §

Työnantajatietoaineiston käyttötarkoitus ja tietosisältö

Työnantajatietoaineistoa käytetään:

- 1) julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämisspalveluista annetussa laissa tarkoitettujen palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen;
- 2) alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta annetussa laissa tarkoitettujen palkkatuen ja työolosuhteiden järjestelytuen myöntämiseen;
- 3) 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuihin palveluihin ja tukiin liittyvään seurantaan, kehittämiseen ja ohjaukseen;
- 4) julkisesti rahoitettujen yrityksille tarkoitettujen tukien, rahoituksen sekä kehittämis- ja neuvontapalvelujen tuottamiseen.

Työnantajatietoaineistoon saadaan tallettaa 1 momentissa tarkoitettuja palveluita tai tukia hakevasta tai saavasta työnantajasta:

- 1) yksilöintitiedot;
- 2) asiakkuuteen ja asiointiin liittyvät tiedot;
- 3) toimintaa ja palvelutarvetta koskevat tiedot;
- 4) työpaikat ja niiden täyttymistä koskevat tiedot;
- 5) palkkatukea koskevat päätökset ja päätöksiin liittyvät seuranta- ja maksatustiedot;
- 6) työkokeilua koskevat sopimukset;
- 7) muut julkisten rekryointipalvelujen ja osaamisen kehittämisspalvelujen suunnitteluun ja toimeenpanoon liittyvät tiedot.

16 §

Palveluntuottajatietoaineiston käyttötarkoitus ja tietosisältö

Palveluntuottajatietoaineistoa käytetään alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetun lain 3 ja 4 luvussa tarkoitettujen kasvupalvelujen sekä julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämisspalveluista annetussa laissa tarkoitettujen palvelujen järjestämiseen, tuottamiseen, seurantaan, kehittämiseen ja ohjaukseen.

Palveluntuottajatietoaineistossa käsiteltävät tiedot voivat koskea:

- 1) alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetun lain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettua palveluntuottajaa;
- 2) julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämisspalveluista annetun lain 2 §:n 4 kohdassa tarkoitettua palveluntuottajaa;
- 3) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua työvoimakoulutuksen tuottajaa.

Palveluntuottajatietoaineistoon saadaan tallettaa palveluntuottajasta:

- 1) yksilöintitiedot;
- 2) asiointiin liittyvät tiedot;
- 3) palveluntuottajan kanssa tehdyt hankintasopimukset sekä niihin liittyvät maksatustiedot;

- 4) palveluntuottajan käyttöön liittyvät erillisrahoituspäätökset;
- 5) hankittua palvelua koskevat tiedot;
- 6) palvelun haku-, valinta- ja seurantatiedot;
- 7) julkisten rekryointipalvelujen ja osaamisen kehittämispalvelujen suunnittelun ja järjestämisen kannalta tarpeelliset palveluntuottajaa koskevat muut tiedot;
- 8) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua työvoimakoulutusta ja sen järjestäjää koskevat tiedot.

3 Luku

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmä

17 §

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmän käyttötarkoitus

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmää käytetään alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta annetussa laissa, innovaatorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland nimisestä osakeyhtiöstä annetussa laissa (1146/2017) ja valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetussa laissa (443/1998) tarkoitettujen sekä muiden julkisesti rahoitettujen yrityksille tarkoitettujen tukien, rahoituksen sekä kehittämis- ja neuvontapalvelujen järjestämiseen, tuottamiseen, seurantaan, kehittämiseen ja ohjaamiseen.

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmää käytetään myös turvallisuusselvityslaisissa (726/2014) tarkoitetun yritysturvallisuusselvityksen laadinnassa.

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä voi lisäksi tuottaa koulutuksen, tutkimuksen, tilastoinnin, suunnittelun, seurannan ja ohjauksen edellyttämiä tietoaineistoja.

18 §

Tietojen tallettaminen yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään

Julkisesti rahoitettuja yrityksille tarkoitettuja tukia, rahoitusta sekä kehittämis- ja neuvontapalveluja tarjoavat valtion, maakunnan ja kunnan viranomaiset, valtion erityisrahoitusyhtiö, Business Finland Oy ja alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetun lain 6 §:n 4 momentissa tarkoitetut välittävät toimielimet voivat tallettaa yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään asiakastietoja yhteistä käyttöä varten. Lisäksi muut viranomaiset voivat tallettaa julkisia asiakastietoja asiakastietojärjestelmään ja käsitellä niitä.

Julkisesti rahoitettuja yrityksille tarkoitettuja tukia, rahoitusta tai kehittämis- ja neuvontapalveluja tarjoavien maakunnan viranomaisten, Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin ja Business Finland Oy:n, valtion erityisrahoitusyhtiön ja alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetun lain 6 §:n 4 momentissa tarkoitettujen välittävien toimielinten on talletettava asiakastietojärjestelmään 20 §:n 2 momentin 1, 3 ja 5 kohdassa tarkoitetut tiedot.

19 §

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmän rekisterinpitäjät

Kasvupalveluvirasto sekä 18 §:n 1 momentissa tarkoitetut yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään tietoja tallettavat tahot ovat yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään talletettujen tietojen yhteisrekisterinpitäjiä.

Kasvupalveluvirasto vastaa yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmän yleisen tietosuoja-asetuksen 25 artiklassa tarkoitettua sisäänrakennetusta ja oletusarvoisesta tietosuojasta ja 32 artiklassa tarkoitettua käsittelyn turvallisuudesta sekä 35 artiklassa tarkoitettua tietosuoja koskevasta vaikutustenarvioinnista ja 36 artiklassa tarkoitettua ennakkokuulemisesta. Kasvupalveluvirasto vastaa myös yleisen tietosuoja-asetuksen 12 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista rekisterinpitäjän velvollisuuksista ja muista sellaisista yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädettyistä rekisterinpitäjän velvollisuuksista, jotka koskevat tietojärjestelmän tietoturvallisuutta. Kasvupalveluvirastolla on oikeus poistaa asiakastietojärjestelmään talletettu tieto, jos poistaminen on tarpeen asiakastietojärjestelmän teknisen toimivuuden varmistamiseksi.

Edellä 18 §:n 1 momentissa tarkoitettujen yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmän tietoja tallettavat tahot vastaavat muista yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisista rekisterinpitäjän velvollisuuksista tallettamiensa tietojen osalta sekä päättävät asiakastietojärjestelmään tallettamiensa tietojen luovuttamisesta. Tietoja tallettanut taho vastaa myös tallettamiensa tietojen oikeellisuudesta ja ajantasaisuudesta.

20 §

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmän yritystä koskevat tiedot

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmän tiedot voivat koskea yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) mukaisesti yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröityä yritystä ja yhteisöä sekä sitä vastaavaa ulkomaista yritystä ja yhteisöä, joka hakee, saa tai jolle on myönnetty 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua tukea, rahoitusta tai palvelua taikka jonka palvelutarvetta arvioidaan.

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään saadaan tallettaa 1 momentissa tarkoitettua yrityksestä:

- 1) tieto saadusta palvelusta;
- 2) tieto vireillä olevista lupa-asioista sekä myönnettyistä luvista;
- 3) tieto siitä, onko yritys tai onko se aiemmin ollut valtion erityisrahoitusyhtiön asiakkaana;
- 4) arvio yrityksen edellytyksistä kannattavaan toimintaan;
- 5) yrityksestä luottotietorekisteriin, konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin sekä ulosottorekisteriin talletetut tiedot;
- 6) tiedot yrityksen liiketoiminnan kehittämistä koskevista suunnitelmista;
- 7) sellaiset yritystä koskevat muut kuin 1–6 kohdassa tarkoitettujen tietojen, jotka ovat tarpeen päätettäessä tuen tai rahoituksen myöntämisestä ja maksamisesta yritykselle ja niiden käytön valvonnassa sekä 17 §:n 1 momentissa tarkoitettujen palvelujen toteuttamiseksi.

Lisäksi yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään voidaan tallettaa julkisia yrityksiin liittyviä tietoja.

21 §

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmän luonnollista henkilöä koskevat tiedot

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmän tiedot voivat koskea luonnollista henkilöä:

- 1) joka toimii 20 §:n 1 momentissa tarkoitettujen yrityksen vastuuhenkilönä;
- 2) jonka 20 §:n 1 momentissa tarkoitettu yritys on nimennyt yhteyshenkilökseen 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja rahoitusta, tukia tai kehittämis- ja neuvontapalveluja varten;
- 3) joka on hakenut tai saanut alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta annetussa laissa tarkoitettua starttirahaa;
- 4) joka on hakenut tai saanut yritystoiminnan aloittamiseen liittyvää taloudellista tukea, neuvontaa tai muuta palvelua;
- 5) joka on hakenut yritystoiminnan aloittamiseen liittyvää rahoitusta.

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään voidaan tallettaa 1 momentissa tarkoitettua henkilöstä nimi, yhteystiedot, äidinkieli, kansalaisuus, kotimaa ja kotikunta. Lisäksi 1 momentin 1, 3 ja 4 kohdassa tarkoitettua henkilöstä voidaan tallettaa myös henkilötunnus, 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua henkilöstä luottotietorekisteriin, konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin, ulosottorekisteriin ja liiketoimintakieltorekisteriin talletetut tiedot sekä 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettua henkilöstä tiedot hänen saamastaan palvelusta.

Luonnollista henkilöä koskevat tiedot on poistettava asiakastietojärjestelmästä viimeistään viiden vuoden kuluttua siitä, kun tietoja on viimeksi käsitelty palvelujen tuottamista varten. Tietoa ei kuitenkaan tarvitse poistaa, jos se on edelleen tarpeen laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi tai vireillä olevan asian takia.

22 §

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään talletettujen tietojen luovuttaminen

Sen lisäksi, mitä muussa laissa säädetään oikeudesta saada 20 ja 21 §:ssä tarkoitettuja tietoja tai velvollisuudesta luovuttaa niitä, 20 ja 21 §:ssä tarkoitettuja tietoja voidaan salassapitosäännösten estämättä luovuttaa työ- ja elinkeinoministeriölle, maa- ja metsätalousministeriölle, ulkoministeriölle, ulkomaan edustukseen kuuluville edustustoille, Innovaatorahoituskeskus Business Finlandille, valtion erityisrahoitusyhtiölle, Maaseutuvirastolle ja Business Finland Oy:lle, jos ne ovat tarpeen tuen tai rahoituksen myöntämistä ja maksamista, kehittämis- ja neuvontapalvelun tarjoamista taikka rahoituksen, tukien tai kehittämis- ja neuvontapalvelujen seuranta, kehittämis- tai ohjausta varten.

4 Luku

Tiedot arviointia, seurantaa, kehittämistä ja ohjausta varten

23 §

Tiedot maakunnallisista kasvupalveluista

Maakunnan on toimitettava työ- ja elinkeinoministeriölle sen pyynnöstä maakunnallisten kasvupalvelujen arviointia, seurantaa, kehittämistä ja ohjausta varten tarpeelliset tiedot:

- 1) palvelujen vaikuttavuudesta;
- 2) asiakkaiden palvelujen laadusta antamasta palautteesta.

Työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä toimitettavista tiedoista ja tietojen toimittamistavasta.

24 §

Tiedot julkisesti rahoitetuista yrityksille tarkoitetuista tuista, rahoituksesta sekä kehittämis- ja neuvontapalveluista

Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin, valtion erityisrahoitusyhtiön, Business Finland Oy:n ja alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetun lain 6 §:n 4 momentissa tarkoitettujen välittävien toimielinten on toimitettava työ- ja elinkeinoministeriölle pyydettyä julkisesti rahoitettujen yrityksille tarkoitettujen tukien, rahoituksen sekä kehittämis- ja neuvontapalvelujen arviointia, seurantaa, kehittämistä ja ohjausta varten tarpeelliset tiedot:

- 1) rahoituksen, tukien sekä kehittämis- ja neuvontapalvelujen vaikuttavuudesta;
- 2) asiakkaiden toiminnan ja palveluiden laadusta antamasta palautteesta.

LUONNOS
10.9.2018

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä toimitettavista tiedoista ja tietojen toimittamistavasta.

5 Luku

Voimaantulo

25 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Tällä lailla kumotaan laki yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä (293/2017).

26 §

Siirtymäsäännökset

[Täydennetään tarvittaessa.]

2.

Laki

turvallisuusselvityslain 37 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan turvallisuusselvityslain (726/2014) 37 §:n 1 §:n 2 momentti seuraavasti:

37 §

Yritysturvallisuusselvityksessä käytettävät tietolähteet

Yritysturvallisuusselvitystä laadittaessa voidaan käyttää:

2) kasvupalvelujen asiakastietojen käsittelystä annetun lain (/) 20 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuja tietoja sekä 21 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua henkilöä koskevia 22 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tietoja;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä päivänä kuuta 20